

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΣΧΙΝΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Τεύχος Β'

ΕΝΟΧΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΡΑ ΤΗ ΑΝΩΤ. ΒΙΟΜ.
ΣΧΟΛΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΑΡ. ΕΙΣ.	3797
ΣΟΦ.	
ΤΑΞΗ.	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

00173797

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ 1970

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΧΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

§ 1.-	Όρισμοί, καλόπιστος έκπλήρωσις τῶν παροχῶν	
I.-	Όρισμοί	Σελ. I
II.-	Καλόπιστος έκπλήρωσις τῶν παροχῶν	" 5
§ 2.-	Εἴδη τῶν ἐνοχῶν καί παροχῶν	
I.-	Παροχή κατά γένος καί παροχή εἴδους	" 8
II.-	Διαζευκτικὴ ἐνοχὴ	" 12
III.-	Χρηματικὴ ἐνοχὴ	
1.-	Όρισμοί	" 15
2.-	Όφειλὴ εἰς ἄλλοδαπὸν νόμισμα	" 18
IV.-	Τόκος	
1.-	Ἔννοια	" 20
2.-	Εἴδη τόκων	" 20
3.-	Ποσοστὸν τόκου (ἐπιτόκιον)	" 21
4.-	Τόκοι τόκου (ἀνατοκισμὸς)	" 23
V.-	Άποζημιώσεις	
1.-	Όρισμοί	" 23
2.-	Συνυπολογισμὸς κέρδους καί ζημίας	" 28
3.-	Εἶδος ἀποζημιώσεως	" 29
4.-	Ζημία ἐξ οἰκείου πταίσματος	" 30
§ 3.-	Παρεπόμεναι ἢ δευτερεύουσαι ὑποχρεώσεις.	" 31
I.-	Υποχρέωσις ἐν σχέσει πρὸς ἀποδοτέας δαπάνας	" 31

II.- 'Υποχρεώσεις τοῦ ἑνασκοῦντος τό δικαίωμα ἀφαιρέσεως	Σελ. 32
III.- 'Υποχρεώσεις πρὸς λογοδοσίαν	" 33
IV.- 'Υποχρεώσεις ἐπὶ ἀποδόσεως ὁμάδος ἀντικειμένων	" 33
§ 4.- Ἐκπλήρωσις τῶν ἐνοχῶν	
I.- Μερικῆ ἐκπλήρωσις	" 34
II.- Ἐκπλήρωσις ὑπὸ τρίτου	" 34
III.- Τόπος παροχῆς	" 36
IV.- Χρόνος παροχῆς	" 38
§ 5.- Δικαίωμα ἐπισχέσεως	" 40
§ 6.- Εὐθύνη ἕνεκα πταίσματος	" 43
I.- Πταῖσμα	" 44
II.- Ἰκανότης πρὸς καταλογισμόν	" 49
III.- Εὐθύνη ἐκ πταίσματος προστηθέν- τος	" 50
§ 7.- Περὶ συμβάσεων	
I.- Διακρίσεις	" 52
II.- Γενικαὶ ἀρχαὶ καὶ διατάξεις ἐπὶ συμβάσεων	
1.- Ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῶν συμ- βάσεων	" 59
2.- Ὑρισμός τοῦ περιεχομένου τῆς συμβάσεως	" 61
3.- Ἐνστασις μὴ ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος	" 63
4.- Ἀπρόοπτος μεταβολὴ τῶν συνθη- κῶν	" 66
III.- Εἰδικαὶ διατάξεις περὶ κατηγοριῶν τινῶν συμβάσεων	
1.- Σύμβασις μεταβιβάσεως πάσης τῆς περιουσίας	" 67

2.- Σύμβαισις περί τῆς κληρονομί- ας ζῶντος	Σελ. 69
3.- Σύμβαισις ἐμπράγματος περί ἀ- κινήτου	" 70
§ 8.- Ἄδυναμία παροχῆς	
I.- Ἔννοια καί διακρίσεις	" 71
II.- Ἔννομα ἀποτελέσματα τῆς ἀδυναμί- ας πρὸς παροχήν	
1.- Γενικῶς	" 73
2.- Συνέπειαι τῆς ἀδυναμίας παρο- χῆς εἰδικῶς ἐπὶ ἀμφοτεροβαρῶν συμβάσεων	" 76
§ 9.- Ὑπερημερία	
I.- Ὑπερημερία ὀφειλέτου	
1.- Ἔννοια καί προϋποθέσεις	" 80
2.- Ἔννομοι συνέπειαι ὑπερημερίας ὀφειλέτου	" 81
II.- Ὑπερημερία δανειστοῦ	
1.- Ἔννοια καί προϋποθέσεις	" 84
2.- Ἔννομοι συνέπειαι ὑπερημερί- ας δανειστοῦ	" 86
III.- Ὑπερημερία ἐπὶ ἀμφοτεροβαρῶν συμ- βάσεων	" 88
IV.- Σύμβαισις κατὰ διαδοχικὰς τμηματι- κὰς παροχὰς	" 91
§ 10.- Ὑπαναχώρησις	" 92
§ 11.- Ἀρραβῶν καί ποινικὴ ρῆτρα	
I.- Ἀρραβῶν	" 97
II.- Ποινικὴ ρῆτρα	" 99
§ 12.- Σύμβαισις ὑπὲρ καί εἰς βάρος τρίτου	" 102
I.- Σύμβαισις ὑπὲρ τρίτου	" 103

II.- Σύμβασεις εἰς βάρος τρίτου	Σελ.	I06
¶ I3.- Ἀπόβεσεις τῶν ἐνοχῶν	"	I07
I.- Καταβολή	"	I07
II.- Δόσεις ἀντί καταβολῆς	"	III
III.- Ὑπόσχεσις ἀντί καταβολῆς	"	II2
IV.- Δημοσία κατάθεσις	"	II2
V.- Ἀνανέωσις	"	II5
VI.- Συμψηφισμός	"	II7
VII.- Σύγχυσις	"	I22
VIII.- Ἄφεσις χρέους	"	I22
¶ I4.- Ἐκχώρησις	"	I23
¶ I5.- Ἀναδοχή χρέους	"	I3I
¶ I6.- Ἐνοχή εἰς ὀλόκληρον	"	I36
¶ I7.- Ἀδιαίρετος παροχή ἐπί πλειονότη- τος δανειστῶν ἢ ὀφειλετῶν	"	I40

ΕΝΟΧΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

§ 1. - Ὅρισμοί, καλόπιστος ἐκπλήρωσις τῶν παροχῶν

Ι. - Ὅρισμοί

Ἐνοχικόν Δίκαιον εἶναι τὸ σύνολον κανόνων ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὑπὸ τῶν ὁποίων ρυθμίζονται αἱ ἐνοχικαὶ σχέσεις. Αὗται ἀποτελοῦν τὸν "πυρῆνα" τοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου (FIKENTSCHER), τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς ἡ "τάξις διαμορφώσεως ἰδιωτικῶν ἐνδιαφερόντων" (βλ. ESSER).

Ἐνοχικὴ σχέσηις εἶναι ἡ σχέσηις ἡ ἀπορρέουσα ἔκ τινος ἐνοχῆς.

Ἐνοχῆ εἶναι ἡ μεταξύ δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων ὑφισταμένη ἔννομος σχέσηις ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἐξ ἧς δημιουργοῦνται δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν (βλ. ἀρθρ. 287) ἢ πλειονότητος τοιούτων ἢ καὶ ἕτερα δικαιώματα, ὡς π.χ. δικαίωμα ὑπαναχωρήσεως, καταγγελίας. Ἡ ἐνοχὴ δὲν δύναται νὰ προκύπτῃ ἐξ οἰκογενειακοῦ δεσμοῦ (Φραγκίστας).

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν τριῶν ὡς ἄνω ὀρισμῶν προκύπτει, ὅτι ἐνοχικόν δίκαιον εἶναι τὸ σύνολον τῶν κανόνων ἰδιωτικοῦ δικαίου, οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν τὰς μεταξύ δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων σχέσεις, δυνάμει τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς δικαιοῦται νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ ἑτέρου παροχὴν

τινα, οὗτος δέ νά ἐκπληρώσῃ ταύτην.

Ὁ μὲν ὑπόχρεως πρὸς παροχὴν καλεῖται ὀφειλέτης, ὁ δὲ δικαιούμενος νά ἀπαιτήσῃ τὴν παροχὴν καλεῖται δανειστής. Εἰς μίαν ἐνοχικὴν σχέσιν εἶναι δυνατὴ ἢ ὑπαρξίς πλειονότητος ὀφειλετῶν ἢ δανειστῶν ἢ καὶ ἀμφοτέρων.

Παροχὴ εἶναι συμπεριφορὰ, ἥτοι πράξις ἢ παράλειψις, εἰς τὴν ὁποίαν συνίσταται ἡ κυρία ὑποχρέωσις τοῦ ὀφειλέτου ὠρισμένης ἐνοχῆς ἔναντι τοῦ δανειστοῦ αὐτῆς, π.χ. ὑποχρέωσις πρὸς μεταβίβασιν δικαιώματος, πρὸς παράλειψιν ἀνταγωνισμοῦ, πρὸς ἀνοχὴν πράξεως τοῦ δικαιούχου κλπ.

Ἐκτός τῆς κυρίας ὑποχρεώσεως δύνανται νά ἀπορρέουν ἕκ τινος ἐνοχῆς καὶ δευτερεύουσαι ὑποχρεώσεις (ἀποκαλούμεναι καὶ "εὐρύτεραι ὑποχρεώσεις συμπεριφορᾶς" LARENZ), αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς τὴν ὀρθὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὅλης ἐνοχῆς, π.χ. ὑποχρέωσις προστασίας τῶν πραγμάτων τοῦ ἀντισυμβαλλομένου (βλ. ἄρθρ. 685), ὑποχρέωσις παροχῆς πληροφοριῶν (βλ. ἄρθρ. 519), πρὸς εἰδοποιήσιν (βλ. ἄρθρ. 539), ὑποχρέωσις προνοίας (βλ. ἄρθρ. 662) κλπ. Ἐκεῖναι αἱ ὑποχρεώσεις ὅμως, αἱ ὁποῖαι ὀδηγοῦν εἰς τὴν σύστασιν τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως καὶ προσδίδουν εἰς αὐτὴν τὴν ἰδιομορφίαν της, εἶναι αἱ πρωτεύουσαι ὑποχρεώσεις, τουτέστιν αἱ ὑποχρεώσεις πρὸς παροχὴν.

Ἡ ἐνοχὴ ἀποτελεῖ, κατὰ τὰ ἐκτεθέντα, δε-

μόν μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων, δυνάμει του οποίου ο εις (όφειλέτης) υποχρεούται έναντι του άλλου εις ώρισμένην συμπεριφοράν, ήτοι εις πράξιν ή παράλειψιν (παροχήν), ο δέ άλλος (δανειστής) δικαιούται νά απαιτήση τήν παροχήν, τουτέστι τήν πράξιν ή παράλειψιν. Συνιστά όθεν ή ένοχη ένα σύμπλεγμα πραγματικών και νομικών στοιχείων, ιδίως έννόμων αποτελεσμάτων, κατευθυνόμενον προς ώρισμένον σκοπόν, ο οποίος είναι ή ικανοποίησις του ένδιαφέροντος του δανειστού επί τής παροχής (LARENZ).

Τό δικαίωμα του δανειστού καθ'ώρισμένου όφειλέτου ένοχικής σχέσεως προς παροχήν ονομάζεται απαίτησις. Αύτη αποτελεί τό περιεχόμενον τής ένοχής. Όποτε περί απαίτησεως δύναται νά γίνη λόγος μόνον επί ένοχής ή ένοχικής σχέσεως. Έπειδή δέ ή απαίτησις στρέφεται καθ'ώρισμένου μόνον προσώπου, του όφειλέτου τουτέστι τής ένοχικής σχέσεως, έχει ή απαίτησις "σχετικόν χαρακτήρα".

Η αξίωσις, περί τής οποίας έγένετο λόγος εις τάς Γενικάς Αρχάς, είναι έννοια εύρύτερα και χρησιμοποιεΐται επί πάσης ένδόμου σχέσεως, π.χ. οίκογενειακής, έμπραγμάτου κλπ., φυσικά και επί ένοχικής. Ούτως ή απαίτησις είναι συγχρόνως και ένοχική αξίωσις, ένώ ή οίκογενειακή αξίωσις, π.χ. προς συμβίωσιν, δέν αποτελεί ά-

παίτησιν.

‘Ο ένοχικός δεσμός (ένοχή) δημιουργεῖ κατὰ κανόνα διὰ τόν μέν δανειστήν τήν άπαίτησιν, διὰ τόν δέ όφειλέτην ύποχρέωσιν πρός παροχήν. ‘Ο όρος τής ύποχρέωσεως εἶναι γενικός καί χρησιμοποιεῖται ἐπί πάσης σχέσεως. Οὕτω π.χ. όμιλοῦμεν περί οίκογενειακῆς, φορολογικῆς κλπ. ύποχρεώσεως.

Εἰδικός όρος ἐπί ένοχικῆς σχέσεως εἶναι ἡ όφειλή ἢ τό χρέος πρός χαρακτηρισμόν τής ένοχικῆς ύποχρέωσεως πρός παροχήν.

‘Εάν ό όφειλέτης δέν έκπληρώσῃ οίκειοθελῶς τήν ύποχρέωσίν του πρός παροχήν, δύναται ό δανειστής κατά κανόνα νά έγείρῃ κατ’αὐτοῦ ά - γ ω γ ἦ ν, άποβλέπουσαν εἰς τήν καταδίκην του εἰς παροχήν καί νά έξαναγκάσῃ αὐτόν δι’ ά - ν α γ κ α σ τ ι κ ῆ ς έ κ τ ε λ έ σ ε ω ς εἰς παροχήν. ‘Η ύπαγωγή τοῦ όφειλέτου καί κυρίως τής περιουσίας του εἰς άναγκαστικήν έκτέλεσιν έκ μέρους τοῦ δανειστοῦ όνομάζεται ε ύ θ ύ ν η τοῦ όφειλέτου (ENNECCERUS-LEHMANN). ‘Η εϋθύνη εἶναι κατά κανόνα άπερίοριστος, έκτείνεται δηλ. έφ’όλοκλήρου τής περιουσίας τοῦ όφειλέτου καί κατ’έξαίρεσιν περιωρισμένη, εἴτε κατά ποσόν εἴτε κατ’άντικείμενον.

‘Η ένοχή, έκ τής όποίας έλλείπει ἡ ώς άνω φυσική καί κανονική συνέπεια τής άπαιτήσεως, ἡ

ὅποια εἶναι ἡ ἀγωγή πρὸς ἐξαναγκασμὸν τοῦ ὀφειλέτου εἰς παροχὴν καὶ ἡ ἀναγκαστικὴ ἐκτέλεσις πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ δανειστοῦ, συνεπῶς ἡ εὐθύνη τοῦ ὀφειλέτου, ὀνομάζεται φ υ σ ι - κ ἢ ἡ ἀ τ ε λ ἦ ς ἔ ν ο χ ἦ, π.χ. ἡ παραγραφεῖσα ἀπαίτησις, ἡ σύμβασις (·) περὶ μέλλοντος γάμου (βλ. ἄρθρ. 1346 § I) κλπ. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ὑφίσταται μὲν ὀφειλὴ, ἐλλεῖπει ὅμως ἡ εὐθύνη, δηλ. ὁ ἐξαναγκασμὸς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὀφειλῆς.

II.- Καλόπιστος ἐκπλήρωσις τῶν παροχῶν

Ἡ λειτουργία τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως τελεῖ ὑπὸ τὸν γενικὸν καὶ θεμελιώδη κανόνα τοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου, καθ' ὃν "ὁ ὀφειλέτης ὑποχρεοῦται νὰ ἐκπληρῶσιν τὴν παροχὴν ὡς ἀπαιτεῖ ἡ καλὴ πίστις λαμβανόμενων ὑπ' ὄψει τῶν συναλλακτικῶν ἡθῶν" (ἄρθρ. 288). Συνεπῶς πᾶσα ἐνοχὴ, ἀπορρέουσα εἴτε ἐκ τοῦ νόμου, εἴτε ἐκ δικαιοπραξίας, διέπεται ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ καθ' ὅλον τῆς τὸ περιεχόμενον ὑπὸ τῆς συναλλακτικῆς καλῆς πίστεως. Ὡς λέγεται, πᾶσα ἐνοχὴ εἶναι καλῆς πίστεως (Τσιριντάνης).

Ἡ καλὴ πίστις παρέχει εἰς τὸν δικαστὴν τὴν εὐχέρειαν, εἴτε ἐρμηνεύων, εἴτε συμπληρώνων ἢ μεταπλάσσωσιν τὴν ἐνοχικὴν σχέσιν, νὰ περιορίζῃ, διευρύνῃ ἢ διορθώσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς παροχῆς καὶ συνεπῶς τὸ περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος καὶ τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς παροχὴν. Δέν δύναται μὲν ὁ δικαστὴς νὰ πλάσῃ ἐνοχικὴν σχέσιν μηδέποτε γεννηθεῖσα,

ἐφαρμόζει ὁμως οὗτος αὐτεπαγγέλτως τὸν ῥηθέντα κανόνα τοῦ ἄρθρου 288, ἐκτιμῶν ἐπὶ τῇ βᾶσει αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τῶν διαδίκων ἐπικαλούμενα πραγματικά περιστατικά τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως. Κατὰ τὴν ἐκτίμησιν ταύτην λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ καλῆ πίστις, ὡς ἀντικειμενικὸν μέτρον, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ συναλλακτικά ἦθη, βᾶσει τῶν ὁποίων κρίνεται ἡ εἰδική κατάστασις τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ δικαία στάθμισις τῶν ἐκατέρωθεν ἐνδιαφερόντων τῶν μερῶν. Ὁ ῥόλος τοῦ δικαστοῦ λαμβάνει τοιαύτην ἔκτασιν κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως ὥστε νὰ γίνεταί λόγος περὶ "διαπλαστικοῦ δικαιώματος τοῦ δικαστοῦ" (HEDEMANN).

Ἐπειδὴ ὁ ῥηθεὶς κανὼν (ἄρθρ. 288) εἶναι δημοσίας τάξεως, συμφωνία, ὅπως ἡ ἐνοχὴ μὴ διέπεται ὑπὸ τῆς συναλλακτικῆς καλῆς πίστεως, εἶναι ἄκυρος ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς ἀντικειμένη εἰς τὸν κανόνα τοῦτον δημοσίας τάξεως (βλ. ἄρθρα 3, 174) καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς προσκρούουσα εἰς τὰ χρηστά ἦθη (βλ. ἄρθρ. 178).

Ὁ ὡς ἄνω κανὼν τῆς διεπούσης τὴν ἐνοχὴν συναλλακτικῆς καλῆς πίστεως ἰσχύει τόσοσον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ὀφειλέτου, ὅσον καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ δανειστοῦ καὶ σημαίνει ὅτι ἀμφότεροι δέον ὅπως τηροῦν τὴν συμπεριφορὰν, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἀναμένεται, ὅτι τηρεῖ εἰς τὰς συναλλαγὰς ὁ κατὰ τὴν κοινὴν

ἀντίληψιν χρηστός διαπραγματευόμενος ἢ συμβαλλόμενος τοῦ τόπου τῆς παροχῆς, ἀδιαφόρως εἰς τὴν συγκεκριμένην σχέσιν ἐγνώριζον οἱ συμβαλλόμενοι τὰ συναλλακτικά ἦθη ἢ ὄχι. Κατὰ τοῦτο διαφέρει ὁ ἐν λόγῳ κανὼν τοῦ ἐκ τοῦ ἄρθρου 281 ἀπορρέοντος κανόνος, ὅστις περιορίζει μόνον τὸν δικαιούχον, τὸν δανειστήν καὶ ὄχι τὸν ὀφειλέτην. Τὸ ἄρθρον 281 Α.Κ. ἐτέρωθεν εἶναι εὐρύτερον, διότι ἰσχύει ἐπὶ παντός δικαιώματος καὶ οὐχὶ μόνον ἐπὶ ἀπαιτήσεως (ἐνοχικῆς ἀξιώσεως). Δύναται ὁμως νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἡ ἀντίθετος ἄποψις, ὅτι δηλ. ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 288 εἶναι ἐφαρμοστέα καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης ἀξιώσεως, π.χ. ἐμπραγμάτου, οἰκογενειακῆς, κληρονομικῆς (βλ. ENNECCERUS-LEHMANN).

Πάντως τόσον τὸ ἄρθρον 281 ὅσον καὶ τὸ ἄρθρον 288 ἀποτελοῦν ἐξειδικεύσεις καὶ συγκεκριμενοποιήσεις τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου, ἡ ὁποία ὡς ἀπόλυτος ἰδέα καὶ ὑπερτάτη ἀρχὴ ἐνσαρκοῦται εἰς τὸ δίκαιον ὡς σύνολον, ἐκδηλουμένη εἰς μίαν ἐκάστην διάταξιν αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον δὲ δίκαιον εἶναι τὸ νόμιμον καὶ ἡ ἰσότης κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Ἠθικά Νικομάχεια) καὶ ἰσότης ὑπὸ τινα ἄποψιν εἶναι ἡ πλήρης καὶ ἀπόλυτος ἀντιστοιχία θυσίας καὶ ἀπολαυῆς (βλ. RADBRUCH RECHTSPHILOSOPHIE), ἡ καλὴ πίστις καὶ τὰ συναλλακτικά ἦθη ἐξασφαλίζουν τὴν ἰσότητα ταύτην μεταξὺ τῶν συναλλασσομένων, ἰδίως ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως διὰ τῆς παροχῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιδιώκεται "μετακί-

νησις άξιων" μεταξύ τών ένδιαφερομένων (ENNESCOE-
RUS-LEHMANN). Η πραγματοποιούσα δέ τήν ιδιάζουσαν
είς τό Ένοχικόν Δίκαιον Ισότητα ταύτην καί συ-
νεπώς τήν ιδέαν τουό δικαίου άντιστοιχία θυσίας
καί άπολαυής, τουτέστιν ή "άρχή τής άναλογίας"
(FIKENTSCHER) καί ή άρχή τής καλοπίστου έκπληρώ-
σεως τής παροχής (άρθρ. 288) διεπουν όλόκληρον
τήν ένοχικήν σχέσιν από τής συστάσεως μέχρι τών
έπί μέρους λεπτομερειών τής έκπληρώσεως αύτης,
ήτοι τήν ποσότητα καί ποιότητα τής παροχής, τόν
τόπον, χρόνον καί τρόπον έκπληρώσεως αύτης, τυχόν
παρεπομένας ύποχρεώσεις, ώς ή ύποχρεώσεις πίστε-
ως, παροχής πληροφοριών, λογοδοσίας, άποχής από
άνταγωνισμού κλπ., καί αύτήν ταύτην τήν ύπόστα-
σιν τής πρός παροχήν ύποχρεώσεως. Ούτω θά κριθή
καί εάν ή ύποχρεώσεις έξακολουθη νά ύφίσταται ή
δέον νά διευκολυνθη ή έκπλήρωσις αύτης ή άπεσβέ-
σθη, π.χ. δι' άποδυναμώσεως τής άπαιτήσεως. Βάσει
τής αύτης άρχής τουό άρθρ. 288 δύναται νά λεχθη,
ότι ο όφειλέτης έπιτρέπεται νά άρνηθη κατ' άρχήν
τήν παροχήν έκ "γνησίας ανάγκης συνειδήσεως" (LA-
RENZ) ή νά καταγγείλη τήν σύμβασιν ένεκα σπου-
δαίου λόγου, έστω καί εάν ο νόμος δέν προβλέπη
τοιαύτην δυνατότητα.

§ 2.- Είδη τών ένοχών καί παροχών

I.- Παροχή κατά γένος καί παροχή είδους

Παροχή γένους είναι εκείνη τής όποιας τό
άντικείμενον μετά τουό όποιου συνδέεται ή παροχή,

ήτοι ή πρᾶξις ή ή παράλειψις, εἶναι πρᾶγμα κατά γένος μόνον ὠρισμένον, προσδιορίζεται δηλ. ἐπί τῆ βάσει γενικῶν γνωρισμάτων τῆς κατηγορίας, εἰς ἣν ἀνήκει τοῦτο, π.χ. χίλια χιλιόγραμμα σίτου μαλακοῦ.

Ἡ ὡς ἄνω παροχή εἶναι παροχή γνησίου γένους. Ἐκτός αὐτῆς ὅμως ὑπάρχει καί παροχή περιωρισμένου ἢ καταχρηστικοῦ γένους. Περὶ αὐτῆς γίνεται λόγος, ὅταν τὰ πράγματα, μεθ' ὧν συνδέεται ἡ παροχή, προσδιορίζονται οὐχί βάσει τῶν γνωρισμάτων τῆς κατηγορίας, τοῦ γένους των, ἀλλὰ κατά τοιοῦτον τρόπον ὥστε τὰ ἀντικείμενα νά ἀνήκουν εἰς περιωρισμένον καί εἰδικώτερον προσδιοριζόμενον μέρος τῆς γενικῆς κατηγορίας τοῦ γένους τῶν ἐν λόγῳ ἀντικειμένων, π.χ. 1000 χιλιόγραμμα σίτου ἐκ τοῦ κομιζομένου διὰ τοῦ Α ἀτμοπλοίου ἢ ἐκ τοῦ εἰς τάς ἀποθήκας μου ἀποταμιευμένου ("ἐνοχῆ ἀποταμιεύματος"). Καί ὡς πρὸς τὸ καταχρηστικὸν γένος ὅμως ἰσχύουν κατ' ἀρχὴν οἱ γενικοὶ κανόνες περὶ παροχῆς "καθαροῦ" ἢ γνησίου γένους.

Παροχή εἶδους εἶναι ἐκείνη τῆς ὁποίας τὸ ἀντικείμενον μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται ἡ παροχή προσδιορίζεται ἐπί τῆ βάσει ἀτομικῶν γνωρισμάτων, π.χ. τὸ ὑπ' ἀριθμὸν τᾶδε κυκλοφορίας αὐτοκίνητον VW I300 ἔτους κατασκευῆς I970.

Παροχή εἶδους ὑπάρχει καί ὅταν τὸ ἀντικεί-

μενον, μεθ' οὗ συνδέεται ἡ παροχή εἶναι ὅλα τὰ πράγματα, τὰ περιλαμβανόμενα εἰς ὠρισμένην ὁμάδα πραγμάτων, π.χ. ἡ ἐφετεινὴ ἐσοδεία ἐλαιοκάρπου τοῦ τὰδε ἀγροκτήματος.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν παροχὴν γένους ὁ Ἀστικός Κῶδιξ θέτει τὸν ἐρμηνευτικὸν κανόνα ("ἄν ἄλλο τι δὲν προκύπτῃ ἐκ τῆς σχέσεως"), ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς ἀνήκει εἰς τὸν ὀφειλέτην (ἄρθρ. 289 § I).

Δύναται ὅμως νὰ συμφωνηθῇ ὅπως τὸ δικαίωμα ἐπιλογῆς ἀνήκει εἰς τὸν δανειστήν ἢ εἰς τρίτον ἢ εἰς ἀμφοτέρους.

Ἐπιλογή εἶναι ἡ ἐνέργεια προσδιορισμοῦ τοῦ παρασχετέου ἀντικειμένου ἐκ τῆς κατηγορίας τῶν ἀντικειμένων τοῦ γένους.

Παρ' ὅλον ὅτι ὁ ὀφειλέτης ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς, δὲν σημαίνει, ὅτι δικαιούται οὗτος νὰ δώσῃ ἐκ τῶν χειρίστων ἀντικειμένων τοῦ γένους. Οὔτε ὁ δανειστής δικαιούται νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ αὐτόν ἐκ τῶν ἀρίστων (ἄρθρ. 289 § 2). Ἡ καλὸπιστος ἐκπλήρωσις τῶν παροχῶν ἐπιβάλλει ὅπως παρασχεθῇ τι μέσης ποιότητος. Τοῦτο θὰ προσδιορισθῇ βάσει τῶν ἐμπορικῶν συνηθειῶν, τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῶν συναλλακτικῶν ἥθῶν (βλ. ἄρθρ. 288).

Ὅταν ἡ παροχὴ μεταβληθῇ ἀπὸ γένους εἰς εἶδους, τότε, συντρεχουσῶν καὶ ὠρισμένων προϋποθέσεων, ἐπέρχεται ἐξειδίκευσις τῆς παροχῆς καὶ

συγκέντρωσις αὐτῆς εἰς ἀντικείμενον κατ'εἶδος ὠρισμένον. Ἐφεξῆς ὀφείλεται μόνον ἡ ἐξειδικευμένη παροχή καί συνεπῶς ἐπὶ τυχαίας καταστροφῆς αὐτῆς ἀπαλλάσσεται ὁ ὀφειλέτης τῆς ὑποχρέωσης πρὸς παροχὴν ἢ πρὸς καταβολὴν ἀποζημιώσεως (βλ. ἄρθρ. 336).

Αἱ προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτεῖται νὰ συντρέχουν, ἵνα ἡ ἐπιλογή ἐπιφέρει ἐξειδίκευσιν τῆς παροχῆς εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Ἐπερημερία τοῦ δανειστοῦ περί τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἀποχωρισθέντος ἐκ τοῦ γένους πράγματος πρὸς τὸν σκοπὸν καταβολῆς, ἢ

β) Ἐποστολὴ τοῦ πράγματος αἰτήσῃ τοῦ δανειστοῦ εἰς τὸν τρόπον διάφορον τοῦ τόπου ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ συγκέντρωσις ἐπέρχεται ἀφ' ὅτου τὸ πρᾶγμα παραδοθῆ εἴτε εἰς παραγγελιοδόχον μεταφορέα πρὸς ἀποστολὴν, εἴτε εἰς τὸν μεταφορέα πρὸς μεταφοράν, εἴτε ἀφ' ὅτου ὁ ὀφειλέτης, ἐνεργῶν ὁ ἴδιος τὴν μεταφοράν, ἤρχισε ταύτην (βλ. ἄρθρ. 290).

Ἡ συγκέντρωσις τῆς παροχῆς, ἐκτός τῆς ἐπιλογῆς ὑπὸ τὰς ἐκτεθείσας προϋποθέσεις, δύναται νὰ ἐπέλθῃ προσέτι καί εἰς τὰς ἑξῆς περιπτώσεις:

1) Διὰ μεταγενεστέρως συμφωνίας τῶν μερῶν, δι' ἧς ταῦτα περιορίζουν τὴν παροχὴν εἰς ὠρισμένον πρᾶγμα ἢ

2) Διά τῆς καταστροφῆς ἀπάντων τῶν πραγμάτων τοῦ γένους πλὴν ἑνός, ὅποτε ἡ ἐνοχὴ συγκεντροῦται εἰς τοῦτο. Ἐάν ἀντιθέτως καταστραφοῦν ὅλα τὰ πράγματα τοῦ γένους τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν ὀφειλέτην, δύναται ὅμως οὗτος νὰ προμηθευθῆ ἕτερα πράγματα ἀπὸ ἀλλοῦ, ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη κατ' ἀρχὴν ἡ ὀφειλὴ καὶ ἡ εὐθύνη του ὅπως ἐκπληρῶση τὴν παροχὴν ("τὸ γένος δέν ἀπόλλυται")(βλ. ὅμως ἄρθρ. 288).

II.- Διαζευκτικὴ ἐνοχὴ

Διαζευκτικὴ ἐνοχὴ εἶναι ἡ ἐνοχὴ ἢ ἔχουσα ὡς περιεχόμενον δύο ἢ πλείονας παροχάς, ἐξ ὧν ὅμως μόνον ἡ μία δεόν νὰ καταβληθῆ (ἄρθρ. 305). Π.χ. διαζευκτικὴ ἐνοχὴ γεννᾶται ὅταν ἀγοράση τις τὸ Α ἢ τὸ Β αὐτοκίνητον ἢ ὅταν ἀγοράση τὸ Α αὐτοκίνητον ἢ μισθώση τοῦτο. Διαζευκτικὴ ἐνοχὴ ὑπάρχει ὅχι μόνον ὅταν ὀφείλωνται διαφορετικὰ ἀντικείμενα ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ μία παροχὴ δύναται νὰ ἐκπληρωθῆ ὑπὸ διαφόρους ὅρους (τόπου ἢ χρόνου), π.χ. εἰς Ἀθήνας ἢ Πειραιᾶ, τὴν I.2 ἢ I.3.1970.

Ἡ διαζευκτικὴ ἐνοχὴ δύναται νὰ πηγάζη ἐκ δικαιοπραξίας, ἐκ τοῦ νόμου, π.χ. ἄρθρ. 231 ἢ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἡ διαζευκτικὴ ἐνοχὴ διαφέρει τῆς διαζευκτικῆς εὐχερείας (FACULTAS ALTERNATIVA). Ἐπ' αὐτῆς ὀφείλεται μία μόνον παροχὴ, ἐνῶ ἐπὶ διαζευκτικῆς ἐνοχῆς αἱ παροχαὶ εἶναι δύο ἢ περισσότε-

ραι. Ὁ ὀφειλέτης ὅμως ἔχει ἐπὶ διαζευκτικῆς εὐ-
χερείας τὴν δυνατότητα (εὐχέρειαν) ἀντὶ τῆς ὀφει-
λομένης παροχῆς νὰ καταβάλῃ ἄλλην παροχήν, χωρὶς
νὰ παρίσταται ἀνάγκη συναινέσεως τοῦ δανειστοῦ.
Π.χ. ἐπὶ χρηματικῆς ὀφειλῆς εἰς ἄλλοδαπὸν νόμι-
σμα ὁ ὀφειλέτης ἔχει ἐκ τοῦ νόμου (ἄρθρ. 291) τὴν
διαζευκτικὴν εὐχέρειαν ἀντὶ τοῦ ἄλλοδαποῦ νομί-
σματος νὰ πληρώσῃ εἰς ἐγχώριον νόμισμα.

Διαζευκτικὴ εὐχέρεια δύναται νὰ παρασχεθῇ
καὶ εἰς τὸν δανειστήν, ὁ ὁποῖος ἀντὶ τῆς κατ'ἀρ-
χὴν μόνης ὀφειλομένης παροχῆς δικαιούται νὰ ἀπαι-
τήσῃ ἑτέραν, π.χ. ἄρθρ. 1254. Ἐπὶ διαζευκτικῆς
εὐχερείας δὲν ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις περὶ δια-
ζευκτικῆς ἐνοχῆς.

Ἡ διαζευκτικὴ ἐνοχὴ καθίσταται ἀπλῆ διὰ
τῆς ἐπιλογῆς (ἄρθρ. 307).

Ἐπιλογὴ εἶναι ὁ καθορισμὸς διὰ ποίας ἐκ
τῶν δύο ἢ περισσοτέρων παροχῶν θὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ὀ-
φειλῆ.

Ἡ περὶ ἐπιλογῆς δήλωσις εἶναι μονομερῆς,
ἀπευθυντέα δήλωσις βουλήσεως, ἀμετάκλητος ἀπὸ
τῆς ὀλοκληρώσεώς της, ἀμετάβλητος καὶ ἀνεπίδε-
κτος αἰρέσεως ἢ προθεσμίας. Ἐάν οἱ δανεισταὶ ἢ
οἱ ὀφειλέται εἶναι πλείονες, τότε ἡ δήλωσις γί-
νεται ἀπὸ κοινοῦ πρὸς πάντας ἢ ἀπὸ πάντας (ἄρθρ.
306). Ἡ ἐπιλογὴ δύναται νὰ λάβῃ χώραν καὶ σιωπη-
ρῶς καὶ δὲν ὑποβάλλεται εἰς ἰδιαίτερον τύπον.

Τό διαπλαστικόν δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς ἀνήκει εἰς τόν ὀφειλέτην, ἐφ' ὅσον δέν προκύπτει ἄλλο τι (ἄρθρ. 305).

Ἐάν τό δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς ἀνήκη εἰς τόν ὀφειλέτην, πρέπει οὗτος νά τό ἀσκήσῃ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως, διότι ἄλλως ἀπό ταύτης περιέρχεται εἰς τόν δανειστήν (ἄρθρ. 308).

Ἐάν τό δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς ἀνήκη εἰς τόν δανειστήν καί καταστῆ οὗτος ὑπερήμερος, πρέπει νά τό ἀσκήσῃ ἐντός εὐλόγου προθεσμίας, τήν ὁποίαν τοῦ τάσσει ὁ ὀφειλέτης πρὸς ἐπιλογὴν. Παρρηχομένης ταύτης ἀπράκτου, τό δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς περιέρχεται εἰς τόν ὀφειλέτην (ἄρθρ. 309).

Ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιλογῆς εἶναι ὅτι ἐφεξῆς ὀφείλεται μόνον ἡ ἐπιλεγεῖσα παροχή ἢ ὅτι αὕτη δύναται ἐφεξῆς νά ἐκκληρωθῆ μόνον κατά τόν ἐπιλεγέντα τρόπον. Οὕτω διὰ τῆς ἐπιλογῆς ἐπέρχεται ἀπλοποίησις τῆς ἐνοχῆς.

Ἀπλοποίησις ὅμως ἐπέρχεται προσέτι, καί μάλιστα κυρίως, διὰ τῆς ἐκκληρώσεως τῆς παροχῆς ἢ διὰ συμφωνίας μεταξύ δανειστοῦ καί ὀφειλέτου, ὡς καί ὅταν ἡ μία ἐκ τῶν παροχῶν εἶναι ἢ καταστῆ ἀδύνατος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐνοχή συγκεντροῦται εἰς τὰς λοιπὰς παροχάς (ἄρθρ. 310).

Ἀναλόγως δέ τοῦ ποῖος εἶναι ὑπαίτιος τῆς ἀδυ-

ναμίας και είς ποῖον ἀνήκει τό δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς, καθορίζει ο νόμος τήν συνέπειαν τῆς ἀδυναμίας ἐπί τῆς ἐνοχῆς, δηλ. ἐάν θά ὀφείλεται ἡ σωζομένη παροχή ἢ ἡ ἀξία αὐτῆς ἢ ἀποζημιώσεις ἢ θά ἀπαλλάσεται ὁ ὀφειλέτης ἢ θά ἀποσβέννυται ἡ ἐνοχή (ἄρθρα 311-315).

III.- Χρηματική ἐνοχή

1.- Ὅρισμοί

Χρηματική ἐνοχή εἶναι ἐκείνη τῆς ὁποίας ἡ παροχή συνδύαζεται μετ' ἀξίας ποσότητος χρήματος. Π.χ. ὑπόσχομαι νά καταβάλω 1.000.- δραχμάς. Τό χρήμα ἔχει διττήν ἔννοιαν: μίαν εὐρεῖαν καί ἑτέραν στενήν.

Χρήματα ὑπό εὐρεῖαν (οἰκονομικήν) ἔννοιαν εἶναι πράγματα, συνήθως κινητά, ἀναγνωριζόμενα προαιρετικῶς εἰς τάς συναλλαγάς ὡς κοινόν συγκριτικόν μέτρον ἀξίας καί ὡς φορεῦς ἀξίας.

Οὕτως αἱ δύο λειτουργίαι τοῦ χρήματος εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Χρησιμεύει ὡς κοινόν μέτρον ἀξίας τῶν ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν, τῶν ὁποίων προσδιορίζεται ἡ πρός ἄλληλα σχέσις κατόπιν τῆς ἀναγωγῆς καί συγκρίσεως των πρός τό χρήμα. Ὑπό τήν ἰδιότητα ταύτην τό χρήμα χρησιμεύει ὡς γενικόν μέσον ἀνταλλαγῆς ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν.

β) Ἐνσωματώνει οἰκονομικήν ἀξίαν καί χρη-

σιμεύει ως μέσον πληρωμῆς πρὸς ἀπόδοσιν ὀφειλῆς.

Χρήματα ὑπὸ στενῆν ἔννοιαν εἶναι τὰ ἐντὸς τῶν ὁρίων πολιτείας τινὸς κυκλοφοροῦντα πράγματα, τὰ ὅποια ἔχουν καταστῆ ὑπ' αὐτῆς ὑποχρεωτικῶς δεκτὰ εἰς τὰς συναλλαγὰς ὡς μέσον ἐξοφλήσεως τῶν χρηματικῶν ὀφειλῶν. Οὕτω προκύπτει ἡ νόμιμος κυκλοφορία τοῦ χρήματος, καλουμένου ὡς ἐκ τούτου νομίσματος, τὸ ὁποῖον διαφέρει τοῦ ἔχοντος προαιρετικῆν κυκλοφορίαν χρήματος.

Νόμισμα εἶναι τὸ χρῆμα, τὸ ὁποῖον καθορίζεται ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως ὡς ὑποχρεωτικὸν μέσον πληρωμῆς χρηματικῶν ὀφειλῶν.

Βάσιν μετρήσεως τοῦ νομίσματος ἀποτελεῖ μία ἰδεατὴ μονάς, ἡ νομισματικὴ μονάς. Τοιαύτη ἦτο παρ' ἡμῖν ἐπὶ Καποδιστρίου ὁ "Φοῖνιξ", ἀπὸ δὲ τῆς Ἀντιβασιλείας ἡ Δραχμὴ. Ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς προσδιορίζεται ἐν συγκρίσει πρὸς ἕτερον ξένον, σταθερόν, κατ' ἀρχὴν, νόμισμα. Τοιοῦτον εἶναι σήμερον τὸ δολλάριον: 30 δραχμαὶ = 1 δολ. ΗΠΑ.

Πρὸς ῥύθμισιν καὶ σταθεροποίησιν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος τὸ Κράτος λαμβάνει διάφορα νομοθετικά, συνήθως, μέτρα. Τὸ σύνολον τῶν μέτρων τούτων ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον νομισματικὸν σύστημα.

Διάφορος τῆς προαιρετικῆς καὶ νομίμου κυ-

κλοφορίας είναι ή ἀναγκαστική κυκλοφορία τοῦ χρήματος. Αὕτη ἐμφανίζεται ἐπὶ χαρτονομισμάτων καί ὑφίσταται ὅταν τὸ Κράτος ἀπαλλάσσει ἑαυτὸ ἢ τὴν ἐκδοτικὴν Τράπεζαν τῆς ὑποχρέωσης ὅπως ἐξαργυρῶν ἢ τὰ ἐμφανιζόμενα εἰς αὐτὴν τραπεζογραμμάτια μὲ χρυσὸν ἢ ξένα νομίσματα. Ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία εἶναι συνέπεια καί φαινόμενον ἀνωμάτων νομισματικῶν συνθηκῶν καί ἐμφανίζεται ὅταν τὸ ἀντίκρουσμα τοῦ χαρτονομίσματος (χρυσὸς ἢ ξένα νομίσματα) δέν ἐπαρκῆ πρός ἐξαργύρωσιν τοῦ κυκλοφοροῦντος χαρτονομίσματος.

Εἰς ἕκαστον νόμισμα διακρίνομεν τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν καί τὴν ὀνομαστικὴν, ἐξωτερικὴν, ἐσωτερικὴν καί τρέχουσαν ἀξίαν αὐτοῦ.

Ἀγοραστικὴ δύναμις ἢ ἀξία νομίσματος εἶναι ἡ σχέση τοῦ νομίσματος πρός τὴν ἀξίαν τῶν διαφόρων ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν, ἐκφραζομένη διὰ τῆς τιμῆς αὐτῶν.

Ὀνομαστικὴ ἀξία τοῦ νομίσματος εἶναι ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἀναγεγραμμένη. Αὕτη εἶναι σταθερὰ καί ἀμετάβλητος, ἐν ἀντιθέσει πρός τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία μεταβάλλεται. Οὕτως ἡ δραχμὴ θεωρεῖται πλασματικῶς πάντοτε ἴση πρός ἑαυτὴν (δραχμῆ = δραχμῆ), ὅπερ σημαίνει, ὅτι πᾶσα χρηματικὴ ἐνοχὴ ἀποσβέννυται διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ συμφωνηθέντος ποσοῦ δραχμῶν. Κατὰ συνέπειαν οὐδεμίαν ἀσχεῖ κατ' ἀρχὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς χρηματικῆς ἐνοχῆς ἢ ὑποτίμησις ἢ ὑπερτίμησις τῆς

δραχμῆς.

Ἐπίσης μεταβάλλεται ἡ ἐξωτερικὴ ἀξία τοῦ νομίσματος ἢ τιμὴ συναλλάγματος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν σχέσιν τοῦ νομίσματος πρὸς τὸ ξένον συνάλλαγμα καὶ γενικῶς τὴν σχέσιν τῶν μονάδων μετρήσεως τῶν διαφόρων νομισμάτων μεταξύ των (LAKENZ). Διάφορος αὐτῆς εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία τοῦ χρήματος ἢ νομίσματος, ἡ ὁποία προκύπτει ἐκ τῆς ἀξίας αὐτῆς ταύτης τῆς ὕλης, ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι κατεσκευασμένον τὸ συγκεκριμένον χρῆμα ἢ νόμισμα. Αὕτη καλεῖται καὶ μεταλλικὴ ἀξία προκειμένου περὶ κερμάτων.

Ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἀξία τοῦ νομίσματος ὁμοῦ δίδουν τὴν πραγματικὴν ἢ τρέχουσαν ἢ λειτουργικὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος.

2.- Ὁφειλὴ εἰς ἀλλοδαπὸν νόμισμα

Εἶδος χρηματικῆς ἐνοχῆς ἀποτελεῖ ἡ ἐνοχὴ, ἐξ ἧς προκύπτει ὀφειλὴ εἰς ἀλλοδαπὸν νόμισμα. Τοιαύτη ὀφειλὴ δύναται νὰ προέλθῃ κυρίως ἐκ συμβάσεως συναπτομένης μεταξύ προσώπων εὐρισκομένων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἢ τινων μὲν εἰς τὴν ἡμεδαπὴν καὶ τινων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν. Εἰς τὴν ἡμεδαπὴν τοιαύτη ὀφειλὴ δύναται νὰ γεννηθῇ ἐγκύρως μόνον ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπεται ὑπὸ τῆς νομοθεσίας πρὸς προστασίαν τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος.

Ἐπὶ ἐγκύρου ὀφειλῆς εἰς ἀλλοδαπὸν νόμι-

σμα πληρωτέας ἐν τῇ ἡμεδαπῇ ὁ ὀφειλέτης ἔχει τὴν διαζευκτικὴν εὐχέρειαν, ἐφ' ὅσον δὲν ὑφίσταται ἀντίθετος συμφωνία, νὰ καταβάλη εἴτε εἰς ἄλλοδαπὸν νόμισμα, εἴτε εἰς ἐγχώριον νόμισμα κατὰ τὴν τρέχουσαν ἀξίαν τοῦ ἄλλοδαποῦ νομίσματος εἰς τὸν τόπον καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πραγματικῆς πληρωμῆς (ἄρθρ. 291). Ὡς τρέχουσα ἀξία νοεῖται ἐνταῦθα ἡ ἐπίσημος ἰσοτιμία τοῦ ἄλλοδαποῦ νομίσματος.

Ἡ διαζευκτικὴ αὕτη εὐχέρεια ὑφίσταται, ἐφ' ὅσον δὲν συνεφωνήθη καταβολὴ εἰς αὐτοῦσιον ἄλλοδαπὸν νόμισμα (ῥῆτρα πραγματικῆς καταβολῆς εἰς ἄλλοδαπὸν νόμισμα).

Ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἄλλοδαποῦ νομίσματος καταστῆ ὑπερήμερος, ἰσχύουν αἱ γενικαὶ διατάξεις περὶ ὑπερημερίας ὀφειλέτου (βλ. ἄρθρα 345 ἐπ.).

Ἐάν καταστῆ ὑπερήμερος ὁ δανειστής, ὁ ὀφειλέτης δικαιούται νὰ καταβάλη εἰς τὴν τρέχουσαν ἀξίαν τοῦ ἄλλοδαποῦ νομίσματος κατὰ τὸν χρόνον εἴτε τῆς ὑπερημερίας τοῦ δανειστοῦ, εἴτε τῆς πληρωμῆς, ἀναλόγως τοῦ ποῖα ἐκ τῶν δύο τιμῶν συμφέρει εἰς αὐτόν. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ κανόνος, καθ' ὃν ἡ μετὰ τὴν ὑπερημερίαν τοῦ δανειστοῦ ἐπελθοῦσα ὑπερτίμησις τοῦ ἄλλοδαποῦ νομίσματος δὲν βαρύνει τὸν ὀφειλέτην (ἄρθρ. 292 § 2).

IV.- Τόκος

1.- Έννοια

Τόκος εἶναι ποσότης χρημάτων ἢ ἄλλων ἀντικαταστατῶν πραγμάτων, ἡ ὁποία ὀφείλεται ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ἀπολαύσεως κεφαλαίου, συνήθως ὁμοειδῶν πρὸς τὸν τόκον ἀντικαταστατῶν πραγμάτων καὶ ἡ ὁποία ὑπολογίζεται κατ'ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὕψος τοῦ κεφαλαίου καὶ πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ἀπολαύσεως. Συνηθέστεροι εἶναι οἱ τόκοι ἐπὶ ὀφειλῆς χρημάτων.

Δέν εἶναι τόκος τὸ χρεώλυτρον (ἢ χρεωλύσιον), διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τμηματικὴν ἀπόδοσιν τοῦ κεφαλαίου, οὔτε τὸ μέρισμα μετοχῆς, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ συμμετοχὴν εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως.

2.- Εἶδη τόκων

Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς πληρωμὴν τόκων δύναται νὰ θεμελιούται ἐπὶ τοῦ νόμου ἢ ἐπὶ δικαιοπραξίας, μονομεροῦς π.χ. διαθήκης ἢ συμβάσεως. Οὕτω διακρίνονται τόκοι νόμιμοι καὶ δικαιοπρακτικοί.

Νόμιμοι τόκοι εἶναι οἱ ὀφειλόμενοι ἐπὶ ὑπερημερίας τοῦ ὀφειλέτου (τόκοι ὑπερημερίας), ἐπὶ χρηματικῆς ὀφειλῆς ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀγωγῆς, ἀνεξαρτήτως ὑπερημερίας τοῦ ὀφειλέτου (ἄρθρ. 346) (καλούμενοι καὶ δικονομικοὶ τόκοι), καὶ εἰς πᾶσαν ἑτέραν περίπτωσιν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένην ὡς π.χ. ὑπὸ τῶν ἄρθρων 301, 529,

547, 694 Α.Κ. κλπ. (νόμιμοι τόκοι ἐν στενῇ ἐν-
νοίᾳ).

Ἀκόμη καί ὅταν ἡ ὑποχρέωσις πρὸς κατα-
βολὴν τόκων ἐπιτάσσεται ὑπὸ δικαστικῆς ἀποφάσε-
ως, αὕτη ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην δυνά-
μει διατάξεως νόμου ἢ δικαιοπραξίας.

Τέλος ἰδιαίτερον εἶδος τόκου εἶναι ὁ προ-
εξοφλητικὸς τόκος, ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ὁποῖου δύναται
νά ἀπορρῆθῃ ἐκ διατάξεως νόμου ἢ ἐκ δικαιοπραξί-
ας. Οὗτος ἀφαιρεῖται ὅταν τὸ χρέος ἐξοφλεῖται
πρὸ τοῦ συμφωνηθέντος χρόνου καταβολῆς.

Ἡ περί τόκων ἀξίωσις ὑπόκειται εἰς τὴν
πενταετῆ παραγραφὴν τοῦ ἄρθρου 250 Α.Κ. (ἀριθ.
15).

3.- Ποσοστὸν τόκου (ἐπιτόκιον)

Ὁ νόμος καθορίζει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ποσο-
στὸν τοῦ νομίμου τόκου (ὑπερημερίας καί ἐν στε-
νῇ ἐννοίᾳ) καί ἀφ' ἑτέρου τὸ ἀνώτατον ὄριον τοῦ
δικαιοπρακτικοῦ τόκου (ἄρθρ. 293) (θεμιτὸς τό-
κος). (Κατ' ἄρθρ. 109 Εἰσ.Ν.Α.Κ. ὁ καθορισμὸς γί-
νεται διὰ βας. διατάγματος).

Ὁ μὲν νόμιμος ἢ ὑπερημερίας τόκος εἶναι
12% ἐτησίως, τὸ δὲ ἀνώτατον ὄριον τοῦ συμβατι-
κοῦ τόκου εἶναι 10% ἐτησίως. Διὰ τὰς Τραπεζὰς
ἰσχύουν εἰδικαί διατάξεις.

Ἐάν διὰ δικαιοπραξίας συμφωνηθῇ ἡ κατα-

βολή τόκου, χωρίς νά καθορισθῆ τό ποσοστόν αὐτοῦ (ἐπιτόκιον), λαμβάνεται κατ' ἄρθρ. 295 Α.Κ. ὁ νόμιμος τόκος. Ὡς τοιοῦτος ὅμως εἶναι νοητέος σήμερον, κατ' ἐπεικῆ γνῶμην (Λιτζερόπουλος, Τριανταφυλλόπουλος, Σπηλιόπουλος, ἄλλως Ζέπος καί προφανῶς Μπαλῆς), τό ἀνώτατον ὄριον τοῦ δικαιοπρακτικοῦ τόκου, δηλ. 10%.

Ὁ δικαιοπρακτικός τόκος καταβάλλεται εἰς τό τέλος τοῦ ἔτους, ἐφ' ὅσον δέν ἔχει ἄλλως συμφωνηθῆ (ἄρθρ. 295 § 2). Φυσικά ὁ τόκος καταβάλλεται κατά τήν λήξιν τοῦ χρέους, ἐάν τοῦτο ἀποδίδεται πρό τοῦ τέλους τοῦ ἔτους.

Πᾶσα δικαιοπραξία περί τόκου ὑπερβαίνοντος τό ἀνώτατον θεμιτόν ὄριον (ἀθέμιτος ἢ τοκογλυφικός τόκος) εἶναι ἄκυρος ὡς πρός τό ὑπερβάλλον (ἄρθρ. 294). Συνεπῶς ἡ συμφωνία ἰσχύει διά τό ὑπόλοιπον, ἐπιφυλασσομένης τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 181 Α.Κ. (βλ. τρόπους συγκαλύψεως ἀθεμίτου τοκοληψίας Σπηλιόπουλον Ἑρμ. Α.Κ. ἄρθρ. 294 ἀριθ. 4-9).

Πρός ἀποφυγῆν καταστρατηγήσεως τῆς περί ἀνωτάτου ὀρίου τόκου διατάξεως ὀρίζει ὁ Ἀστικός Κώδιξ, ὅτι προμήθειαι ἢ ἄλλα ἀνταλλάγματα συνολογούμενα ἢ καταβαλλόμενα ἐπί πλεόν τοῦ τόκου θεωροῦνται ὡς τόκος (ἄρθρ. 293), συνεπῶς προστίθενται εἰς αὐτόν.

4.- Τόκοι τόκου (άνατοκισμός)

Άνατοκισμός εἶναι ἡ κεφαλαιοποιήσις τῶν καθυστερουμένων τόκων.

Συμφωνία περί άνατοκισμοῦ, γενομένη πρίν ἢ καταστῆ άπαιτητός ό τόκος, εἶναι άκυρος. Ἐκ τῶν ύστερων όμως δύνανται νά, συμφωνηθοῦν ἢ άπαιτηθοῦν τόκοι ύπό ώρισμένας προϋποθέσεις (άρθρ. 296 § I).

Εἰδική έξαιρέσις καθιεροῦται διά τά ταμιευτήρια, τάς τραπέζας κλπ., τά όποῖα δύνανται νά όρίζουν διά τοῦ καταστατικοῦ των ἢ νά συμφωνήσουν έκ τῶν προτέρων, ότι οἱ μή εἰσπραττόμενοι τόκοι καταθέσεων τῶν καταθετῶν άνατοκίζονται (άρθρ. 296 § 2).

Ἐξαιρέσεις ίσχύουν έπίσης διά τούς έμπόρους εναντι άλλήλων (Εἰσ.Ν.Α.Κ. άρθρ. III § 2), έπί κλεισθέντος άλληλοχρέου λογαριασμοῦ μεταξύ έμπόρων (Εἰσ.Ν.Α.Κ. άρθρ. II2) κλπ. (Εἰσ. Ν.Α.Κ. άρθρ. IIO).

V.- Άποζημίωσις

1.- Όρισμοί

Άποζημίωσις καλεῖται ἡ έπανόρθωσις τῆς ζημίας άλλου, τουτέστιν ἡ άποκατάστασις, καθ'όσον εἶναι δυνατόν, τῆς καταστάσεως, εἰς τήν όποίαν θά εύρίσκετο ό ζημιωθείς, εάν δέν έλάμβανε χώραν τό ζημιογόνον γεγονός.

Ζημία εἶναι ἡ χειροτέρευσις τῆς καταστά-

σεως τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν τοῦ προσώπου, ἦτοι τῆς περιουσίας, ζωῆς, ὑγείας, ἐλευθερίας, τιμῆς, πίστεως κλπ. αὐτοῦ, ὡς καί πᾶσα ματαίωσις ἀποδεδειγμένης ἐπικειμένης αὐξήσεως ἢ βελτιώσεως αὐτῶν.

Ἡ ζημία εἶναι περιουσιακή ἢ ὕλική ὅταν ἀφορᾷ εἰς τὰ ὕλικά ἀγαθά, εἰς περιουσιακά στοιχεία τοῦ προσώπου. Ἡ περιουσιακή ζημία ἀποτελεῖ τὴν διαφορὰν μεταξύ τῆς ἐνεστῶσης περιουσιακῆς καταστάσεως τοῦ προσώπου καὶ ἐκείνης ἢ ὁποῖα ὑπῆρχε πρὸ τοῦ ζημιολόγου γεγονότος ἢ θά ὑφίστατο ἄνευ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο συνήθως ἡ περιουσιακή ζημία ὀνομάζεται διαφέρον (βλ. τίτλον ἄρθρ. 297).

Μὴ περιουσιακή ζημία ὑφίσταται ἐπὶ προσβολῆς τῶν στοιχείων αὐτῆς ταύτης τῆς προσωπικότητος, π.χ. τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἐλευθερίας, ὑγείας κλπ. καὶ οὐχὶ τῶν περιουσιακῶν ἀγαθῶν τοῦ προσώπου. Οὕτω μὴ περιουσιακὴν ζημίαν ἀποτελεῖ ἡ ἠθικὴ βλάβη ἢ ἡ ψυχικὴ ὀδύνη τοῦ προσώπου. Ὡς ἐκ τοῦ ἀσταθμίστου παράγοντος τῆς μὴ περιουσιακῆς ζημίας καὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τῶν μὴ περιουσιακῶν ἀγαθῶν τοῦ προσώπου, ἡ ἀποκατάστασις τῆς μὴ περιουσιακῆς ζημίας ὀνομάζεται ἱκανοποιήσις, πχ. ἄρθρ. 299.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν μὴ περιουσιακὴν ζημίαν ὁ Ἀστικὸς Κῶδιξ θέτει τὸν κανόνα καθ'ὸν χρηματικὴ ἱκανοποίησις λόγῳ μὴ περιουσιακῆς ζημίας ὀφείλεται μόνον εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομέ-

νας περιπτώσεις (άρθρ. 299), π.χ. άρθρα 59, 932, 1453. Ο περιορισμός όθεν ούτος δέν ύφίσταται προκειμένου περί μή χρηματικής ίκανοποιήσεως μή περιουσιακής ζημίας.

Ἡ ἀποζημίωσις ἀποκαθιστᾷ τόσον τήν μείωσιν τῆς ύπαρχούσης περιουσίας τοῦ ζημιωθέντος (θετική ζημία) συνεπείᾳ μειώσεως τοῦ ἐνεργητικοῦ του ἢ αὐξήσεως τοῦ παθητικοῦ του, ὅσον καί τό διαφυγόν κέρδος (άρθρ. 298). Οὕτω διά τόν καθορισμόν τῆς ἀποζημιώσεως λαμβάνεται συνήθως ὑπ' ὄψιν ἡ ἀξία, τήν ὁποίαν εἶχε τό βλαβέν ἀγαθόν διά τας ἀνάγκας καί τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ προσβληθέντος.

Ὡς διαφυγόν κέρδος ἢ ἀποθετική ζημία λογίζεται τό μετά πιθανότητος προσδοκώμενον κέρδος κατά τήν συνήθη πορείαν τῶν πραγμάτων (ἀφηρημένος ὑπολογισμός τῆς ζημίας) ἢ ἐκ τῶν εἰδικῶν περιστάσεων καί ἰδίᾳ τῶν ληφθέντων προπαρασκευαστικῶν μέτρων (συγκεκριμένος ὑπολογισμός τῆς ζημίας) (άρθρ. 298), π.χ. διαφυγόν κέρδος ἐκ τῆς μή ἐκμεταλλεύσεως βλαβέντος αὐτοκινήτου.

Ἐκ τοῦ ἐκτεθέντος κανόνος (άρθρ. 298) προκύπτει, ὅτι συνήθως ἡ ἀποζημίωσις εἶναι πλήρης, καλύπτει τουτέστιν ὀλόκληρον τήν ζημίαν, θετικήν καί διαφυγόν κέρδος (ἀποθετικήν). Εἰς τινάς περιπτώσεις ὅμως ἐπιτρέπει ὁ Κῶδιξ ὅπως, ἐκ λόγων ἐπιεικειίας, ἐπιδικάζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εὐλόγος ἀποζημίωσις (π.χ. άρθρα 225, 286), ἢ

τοι άποζημιώσεις κατά τήν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, άναφερομένην τόσον εἰς τό έάν, ὅσον καί εἰς τό πόση θά δοθῆ άποζημιώσεις κατόπιν έκτιμήσεως τοῦ συνόλου τῶν περιστάσεων.

Πλήρης καί κανονική εἶναι καί ἡ άνάλογος άποζημίωσις, π.χ. άρθρα ΙΟΙΒ, ΙΟΒΙ.

Διά νά γεννηθῆ ὑποχρέωσις πρός άποζημιώσιν πρέπει νά συντρέχουν τέσσαρες προϋποθέσεις:

α) Ζημία. Περί αὐτῆς έγένετο λόγος άνωτέρω.

β) Γεγονός τι, τό ὁποῖον φέρεται ὡς προκαλέσαν τήν ζημίαν. Τοῦτο δύναται νά εἶναι πραγματικόν γεγονός, π.χ. τραυματισμός, σεισμός κλπ. ἢ νομικόν γεγονός, π.χ. άθέτησις συμβατικῆς ὑποχρέωσης, ὑπερμερία ὀφειλέτου κλπ.

γ) Συνάφεια μεταξύ τοῦ γεγονότος καί τῆς ζημίας, συνεπεία τῆς ὁποίας συναφείας τό γεγονός δύναται νά θεωρηθῆ ὡς προκαλέσαν πράγματι τήν ζημίαν, συνεπῶς ὡς "αἴτιον" τῆς ζημίας καί νά χαρακτηρισθῆ ὡς "ζημιογόνον γεγονός" καί

δ) Λόγος δημιουργῶν εὐθύνην πρός άποζημιώσιν συνεπεία τοῦ ζημιογόνου γεγονότος ("νόμιμος λόγος εὐθύνης").

Ὁ δημιουργικός ἢ παραγωγικός λόγος τῆς εὐθύνης πρός άποζημιώσιν (νόμιμος λόγος εὐθύνης) δύναται νά ένυάρχη εἴτε εἰς τινα σύμβα-

σιν, π.χ. σύμβασιν ἀσφαλίσεως, εἴτε εἰς τὸν νόμον, π.χ. ἄρθρα 198, 330, 914 κλπ.

Τὸ ζήτημα κατὰ πόσον ὑφίσταται συνάφεια μεταξύ τοῦ "ζημιογόνου" γεγονότος καὶ τῆς ζημίας, καλουμένη αἰτιώδης συνάφεια, εἶναι πραγματικόν καὶ κρίνεται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ. Οὗτος θὰ πρέπει δηλ. νά διαπιστώσῃ κατόπιν ἀξιολογήσεως τοῦ συνόλου τῶν περιστάσεων, κατὰ δικαίαν κρίσιν καὶ λαμβάνων συμπληρωματικῶς ὑπ' ὄψιν τὸν σκοπὸν τοῦ κανόνος ὅτι ἡ ζημία εἶχε πράγματι ὡς αἴτιον τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον προϋποθέτει ὁ παραγωγικὸς (νόμιμος) λόγος τῆς εὐθύνης. Π.χ. ὁ Α τραυματίζει τὸν Β. Ὁ Β κατόπιν τοῦ τραυματισμοῦ του χάνει τὰ ἔσοδα ἐκ τινος ἐργασίας (ζημία). Ὁ τραυματισμὸς (γεγονός), ἐφ' ὅσον εἶναι παράνομος καὶ ὑπαίτιος, δημιουργεῖ εὐθύνην πρὸς ἀποζημίωσιν κατ' ἄρθρ. 914 ἐπ. Α.Κ. (νόμιμος λόγος τῆς εὐθύνης). Ὁ Α θὰ ὑποχρεωθῇ νά καταβάλῃ ἀποζημίωσιν, ἐφ' ὅσον ἡ ζημία (ἀπώλεια τῶν ἐσόδων ἐκ τῆς ἐργασίας κλπ.) εἶχεν ὡς αἴτιον (αἰτιώδης συνάφεια) τὸν τραυματισμόν.

Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαπιστώσεως τῆς ὑπάρξεως τῆς αἰτιώδους συναφείας ἔχουν διατυπωθῆ διάφοροι θεωρίαι, ὡς ἡ θεωρία τοῦ ἀναγκαίου ἢ ἀπαραιτήτου ὄρου (CONDICIO SINE QUA NON), ἡ θεωρία τῆς ἀποχρώσεως ἢ προσφόρου αἰτίας (CAUSA ADEQUATA) (βλ. ἀναπτύξεις τούτων εἰς Ἐνοχικά

τά τά τελευταῖα ἔτη ἡ θεωρία τοῦ "καταλογισμοῦ τῆς αἰτιώδους συναφείας" (LARENZ) καί ἡ θεωρία τοῦ σκοποῦ τοῦ κανόνος (NORMZWECKTHEORIE) (βλ. FI-KENTSCHER καί Λιτζερόπουλον εἰς 'Ερμ.Α.Κ.).

2.- Συνυπολογισμός κέρδους καί ζημίας

Κατά τόν ὑπολογισμόν τοῦ μεγέθους τῆς ζημίας ἀφαιρεῖται ἀπό τό ποσόν αὐτῆς πᾶν ὄφελος ὄπερ ὁ ζημιωθείς ἀπεκόμισεν ἐκ τοῦ ζημιογόνου γεγονότος, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος, κατόπιν τῆς ἀποζημιώσεως, νά περιέλθῃ οἰκονομικῶς εἰς τήν κατάστασιν, εἰς τήν ὁποίαν θά εὕρισκετο, ἐάν δέν ἐλάμβανε χώραν τό ζημιογόνον γεγονός. Ἡ ἀφαίρεσις αὕτη ὀνομάζεται συμψηφισμός ἢ συνυπολογισμός κέρδους καί ζημίας. Π.χ. ἐπί ὀλικῆς ζημίας αὐτοκινήτου πλῆν ὠρισμένων ἀνταλλακτικῶν του πωληθέντων, ἡ ἀξία τούτων ἀφαιρεῖται ἀπό τήν ἀξίαν τοῦ βλαβέντος αὐτοκινήτου.

Διὰ νά γίνῃ ὁμοῦς ὁ συμψηφισμός ἢ συνυπολογισμός οὗτος κέρδους καί ζημίας πρέπει τό κέρδος νά εἶναι ἀπότοκον τῆς ζημίας. Πότε συμβαίνει τοῦτο, θά κρίνῃ ὁ δικαστής ἐκτιμῶν κατά δικαίαν κρίσιν τό σύνολον τῶν περιστάσεων. Κατ' ἀρχήν δύναται νά λεχθῆ ὅτι ὁ συνυπολογισμός κέρδους καί ζημίας χωρεῖ, ὅταν τό ζημιογόνον γεγονός κατά τήν κοινήν πεῖραν καί τήν συνήθη πορείαν τῶν πραγμάτων ἠδύνατο, καθ' ὄν χρόνον ἐπῆρχετο, νά προβλεφθῆ ὅτι θά ἐπέφερε τό κέρδος, ἄλλοις λόγοις, ὅταν τό ζημιογόνον γεγονός ἦτο γενικῶς, συνήθως

κατάλληλον νά προκαλέση τοιαῦτα πλεονεκτήματα (ENNECCERUS-LEHMANN). Π.χ. εἴν τραυματισθῆ νέος ἐπιστήμων καί μεταφερθῆ εἰς νοσοκομεῖον, ἐκεῖ δέ γνωρισθῆ μέ πολύφερνον ἐθελόντριαν νοσοκόμον καί τήν νυμφευθῆ, οὐδεῖς λόγος περί συμψηφισμοῦ κέρδους (τῆς προικός) καί ζημίας δύναται νά γίνῃ (παράδειγμα Διτζεροπούλου)!

3.- Εἶδος ἀποζημιώσεως

Ἡ ἀποζημιώσις καταβάλλεται κατὰ γενικόν κανόνα εἰς χρήμα. Τό δικαστήριον ὅμως δύναται, κατὰ τάς περιστάσεις, νά ὀρίση, ἀντί χρηματικῆς, ἀποζημιώσιν εἰς εἶδος, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιδίκασις αὐτῆς δέν προσκορῶει εἰς τό συμφέρον τοῦ δανειστοῦ (ἄρθρ. 297). Ἡ ἀποζημιώσις εἰς εἶδος συνίσταται εἰς τήν ἀποκατάστασιν μιᾶς, κατὰ τήν ἀντίληψιν τῶν συναλλαγῶν, ὁμοειδοῦς ἢ οἰκονομικῶς ἴσαξίου καταστάσεως πρός τήν ὑφισταμένην πρό τοῦ ζημιογόνου γεγονότος.

Οὕτως ὁ δικαστής δύναται νά διατάξῃ, κατὰ τήν κρίσιν του, τήν ἀπόδοσιν πράγματος ὁμοίου καί οἰκονομικῶς ἴσαξίου πρός τό καταστραφέν ἢ ἀπολεσθέν ἢ ἐν μέρει βλαβέν, καθῶς ἐπίσης καί τά ὠφελήματα, τά ὅποια τό πράγμα θά ἀπέφερε. Δύναται π.χ. νά ἐπιβάλλῃ τήν ἀνέγερσιν καταστραφείσης οἰκοδομῆς, τήν ἀπόδοσιν ἀφαιρεθέντος πράγματος καί τῶν καρπῶν του κ.ο.κ.

Εἶναι ἐπίσης δυνατός ὁ συνδυασμός χρηματικῆς καί αὐτουσίου ἀποζημιώσεως, ἥτοι ἐν μέρει

χρηματικῆς ἀποζημιώσεως καί ἐν μέρει αὐτουσίου ἀποκαταστάσεως.

4.- Ζημία ἐξ οἰκείου πταίσματος

Ἐάν ὁ ζημιωθείς ἐκ δόλου ἢ ἐξ ἀμελείας, ἦτοι ἐκ πταίσματος, δυναμένου κατ'ἀρχὴν νά καταλογισθῆ εἰς αὐτόν καί ἐν γένει διὰ συμπεριφορᾶς ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἐκ τῶν περιστάσεων κοινωνικῶς ἐπιβαλλομένην, ἰδίᾳ λόγῳ μὴ ἐπιδείξεως τῆς εἰς τὰς συναλλαγὰς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας, συνετέλεσεν εἰς τὴν ζημίαν ἢ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς, δύναται τό δικαστήριον νά μὴ ἐπιδικάσῃ εἰς αὐτόν ἀποζημιώσιν ἢ νά μειώσῃ τό ποσόν αὐτῆς (ἄρθρ. 300) κατὰ ποσοστόν ἀνάλογον πρὸς τὴν βαρύτητα τοῦ πταίσματος τοῦ ζημιώσαντος καί τοῦ ζημιωθέντος. Δέν ἐμποδίζεται ὁμως τό δικαστήριον νά ἐπιδικάσῃ ὀλόκληρον τὴν ἀποζημιώσιν, λαμβάνον ὑπ'ὄψιν κατὰ πόσον ἡ ζημία προεκλήθη προεχόντως ὑπὸ τοῦ ζημιώσαντος ἢ τοῦ ζημιωθέντος. Π.χ. ἐπὶ ἀποκλανήσεως ἀφελοῦς ἢ εὐπίστου γυναικὸς ὀφείλεται πλήρης ἀποζημίωσις λόγῳ δόλου τοῦ δράστου καί ἀμελείας τοῦ θύματος. Ἀντιθέτως ἐάν ὁ ζημιώσας ἐτέλει ἐν ἀμελείᾳ καί ἐν δόλῳ ὁ ζημιωθείς, διότι ἔπεσε π.χ. πρὸ τῶν τροχῶν διερχομένου αὐτοκινήτου, ἵνα εἰσπράξῃ ἀποζημιώσιν, οὐδεμίᾳ τοιαύτῃ θά καταβληθῆ (παραδείγματα Λιτζεροπούλου).

Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καί ἐάν ὁ ζημιωθείς, ὑπὸ τὰς ἐκτεθείσας προϋποθέσεις, παρέλειψε νά ἀποτρέψῃ ἢ περιορίσῃ τὴν ζημίαν ἢ δέν ἐπέστησε τὴν προσοχὴν

τοῦ ὀφειλέτου ἐπὶ τοῦ κινδύνου ἀσυνήθως μεγάλης ζημίας, ἥτοι τοιαύτης ἢ ὅποια δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμένεται κανονικῶς ἐκ τοῦ ζημιογόνου γεγονότος.

Ὁ ἰσχυρισμὸς περὶ οἰκείου πταίσματος τοῦ ζημιωθέντος ἢ περὶ πταίσματος προσώπου, διὰ τὸ ὅποιον εὐθύνεται ὁ ζημιωθείς, ἀποτελεῖ καταχρηστικὴν ἔνστασιν, προτεινομένην ὑπὸ τοῦ πρὸς ἀποζημίωσιν ὑποχρέου εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ζημίας (ἐνδοσυμβατικῆς, ἐξωσυμβατικῆς ἢ προσυμβατικῆς), ἀκόμη καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς εὐθύνης ἐκ ζημίας προκληθείσης ἀνεξαρτήτως ὑπαιτιότητος αὐτοῦ.

§ 3.- Παρεπόμεναι ἢ δευτερεύουσαι ὑποχρεώσεις

Ἐκ τινων ἐννόμων σχέσεων παράγονται ἐκτὸς τῶν κυρίων ὑποχρεώσεων ἢ ἐκ παραλλήλου πρὸς δικαιώματα καὶ τινες παρεπόμεναι ἢ δευτερεύουσαι ὑποχρεώσεις. Οὕτω παρεπόμεναι ἢ δευτερεύουσαι ὑποχρεώσεις εἶναι αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τινος ἐννόμου σχέσεως ὑποχρεώσεις, αἱ ὅποια βαρύνουν εἴτε τὸν ὀφειλέτην ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν κυρίαν ὑποχρέωσιν αὐτοῦ, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὴν παροχὴν, εἴτε τὸν δανειστήν. Ὑπὸ διαφόρων διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος καθορίζονται τοιαῦται παρεπόμεναι ὑποχρεώσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἰσχύουν αἱ ἐξῆς γενικαὶ διατάξεις:

I.- Ὑποχρεώσεις ἐν σχέσει πρὸς ἀποδοτέας δαπάνας

Ὁ ὑπόχρεως εἰς ἀποζημίωσιν τῶν δαπανῶν,

732 κλπ.) οφείλει νόμιμον τόκον επί τοῦ ποσοῦ τῆς δαπάνης ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς (βλ. Α.Π. 507/1962). Ὡς δαπάνη νοεῖται ἡ ἐκουσία θυσία περιουσιακῶν στοιχείων πρὸς ἐπίτευξιν ὠρισμένου σκοποῦ, ἀφορῶντος εἰς τὸ συμφέρον ἢ τὴν περιουσίαν ἑτέρου. Π.χ. δαπάνη θεωρεῖται καὶ τὸ δάνειον, τὸ ὁποῖον συνάπτει ὁ ἐντολοδόχος πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς.

Δέν οφείλονται τόκοι, ἐάν ὁ δικαιούχος τῶν τόκων ἀποκερδαίνῃ τὰς ὠφελείας τοῦ ἀποδοτέου ἀντικειμένου (ἄρθρ. 301), π.χ. τοὺς καρπούς αὐτοῦ.

Ἐάν οφείλωνται δαπάναι μόνον μέχρι τοῦ ποσοῦ, καθ' ὃ ηὔξησεν ἡ ἀξία τοῦ πράγματος (ἄρθρα 571, 1103, 1952), τότε αἱ δαπάναι, ὁμοῦ μετὰ τῶν τόκων, δέν πρέπει νά ὑπερβαίνουν τὸ ποσόν τοῦτο, καθ' ὃ δηλ. ηὔξησεν ἡ ἀξία τοῦ πράγματος.

II.- Ἐποχρώσεις τοῦ ἐνασχοῦντος τὸ δικαίωμα ἀφαιρέσεως.

Ἐάν τις προέβη εἰς δαπάνας ἐπὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον ὑποχρεοῦται νά ἀποδώσῃ (π.χ. ἄρθρ. 571, 591, 622, 813 κλπ.), ἐφ' ὅσον ἔχη οὗτος τὸ δικαίωμα ἀφαιρέσεως τοῦ προστεθέντος ἐπὶ τοῦ ἀποδοτέου πράγματος κατασκευάσματος, οφείλει, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ κατασκευάσματος, νά ἐπαναφέρῃ δι' ἰδίῳν του ἐξόδων τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν προτέραν του κατάστασιν. Ἐάν ἡ ἀποκατάστασις δέν εἶναι δυνατή, οφείλεται ἀποζημίωσις ἢ δύναται καὶ νά ἀπο-

κλεισθῆ ἢ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἀφαιρέσεως (ἄρθρα 281, 288). Τρίτος, κάτοχος τοῦ πράγματος, δικαιούται νά ἀρνηθῆ τήν ἀφαίρεσιν πρό τῆς παροχῆς ἀσφαλείας διὰ τήν ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως ζημίαν (ἄρθρ. 302).

III.- Ἐποχρέωσις πρός λογοδοσίαν

Ὁ διαχειριζόμενος ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀλλοτρία ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει καί συνεπάγεται εἰσπράξεις καί δαπάνας, π.χ. ἄρθρ. 785, ἐπί προικός, ὑποχρεοῦται εἰς λογοδοσίαν, ἥτοι εἰς ἔκθεσιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐξεπληρώθη ἢ πρός διαχείρισιν ὑποχρέωσις. Ἡ ἔκθεσις λαμβάνει χώραν διὰ παρουσιάσεως λεπτομεροῦς πίνακος δαπανῶν καί εἰσπράξεων καί τοῦ ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως ταύτης προκύπτοντος ἐνεργητικοῦ ἢ παθητικοῦ καταλοίπου. Ὅφείλει ὡσαύτως ὁ δοσίλογος νά ἐπιουνάψῃ καί τά ἀποδεικνύοντα τά κατ' ἰδίαν κονδύλια δικαιολογητικά, ἐφ' ὅσον συνηθίζονται τοιαῦτα (ἄρθρ. 303).

IV.- Ἐποχρέωσις ἐπί ἀποδόσεως ὁμάδος ἀντικειμένων.

Ἐάν τις ὑποχρεοῦται εἰς ἀπόδοσιν ὁμάδος ἀντικειμένων ἢ παροχήν πληροφοριῶν περὶ αὐτῆς (π.χ. ἄρθρα 1880, 1964 ὁ 2), ὁφείλει νά παραδώσῃ εἰς τόν δικαιούχον κατάλογον τῶν στοιχείων τῆς ὁμάδος (ἄρθρ. 304).

Ὡς ὁμάς νοεῖται ἄθροισμα ἀντικειμένων συνολικῶς καί ἐξ ἐνιαίας ἐννόμου σχέσεως ἀποδο-

τέων, ἤτοι σύνολον πραγμάτων (βιβλιοθήκη, ἀγέλη), ὁμάς περιουσίας (προίξ, κληρονομία, μερίς ὁμορ-
ρῦθμου ἢ ἑτερορρῦθμου ἑταίρου, πτωχευτικὴ περιου-
σία κλπ.) καὶ ἐν γένει πᾶν ἀποδοτέον σύνολον πε-
ριουσιακῶν στοιχείων (π.χ. ἄρθρ. 629).

§ 4.- Ἐκπλήρωσις τῶν ἐνοσχῶν

I.- Μερικὴ ἐκπλήρωσις

Ὁ Ἀστικός Κώδιξ θέτει τὸν γενικὸν κανόνα, ὅτι ὁ ὀφειλέτης δέν ἔχει δικαίωμα νά καταβάλῃ μέ-
ρος μόνον τῆς παροχῆς (ἄρθρ. 316), ἐάν δέν συναι-
νῆ ὁ δανειστής εἰς τοιαύτην μερικὴν καταβολὴν ἢ
δέν ἔχη συμφωνηθῆ ἢ μερικὴ καταβολή ἢ ὁ ἴδιος ὁ
νόμος δέν ἐπιτρέπη τὴν μερικὴν καταβολὴν, ὡς π.χ.
ἐπὶ συναλλαγματικῶν καὶ ἐπιταγῶν.

Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω κανόνας προκύπτει ἀντιθέτως,
ὅτι ὁ δανειστής δύναται νά ἀπαιτήσῃ ἢ νά μεταβι-
βάσῃ μέρος μόνον τῆς παροχῆς, ἐφ' ὅσον τοῦτο δέν
ἀντίκειται εἰς τὴν καλὴν πίστιν (βλ. ἄρθρ. 288).

Ὁ δανειστής δέν δικαιούται νά ἀποκρούσῃ
τὴν μερικὴν ἐκπλήρωσιν, ἐάν ἡ ἄρνησίς του εἰς
τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν προσκρούῃ εἰς τὰ
χρηστά ἦθη, π.χ. διότι τό μὴ ἐκπληρούμενον μέρος
τῆς παροχῆς εἶναι ποσοτικῶς ἀσήμαντον ἐν συγκρί-
σει πρὸς τὴν παροχὴν θεωρουμένην ἐν τῷ συνόλῳ
της (βλ. ἄρθρα 281, 288).

II.- Ἐκπλήρωσις ὑπὸ τρίτου

Ἐκπλήρωσις ὑπὸ τρίτου ὑπάρχει, ὅταν ἡ παρο-

χή εκπληροῦται ὑπό προσώπου ἄλλου πλὴν τοῦ ὀφειλέτου ἢ προσώπου ἐνεργοῦντος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὀφειλέτου, π.χ. ἀντιπροσώπου, προστηθέντος ἢ ἄλλου βοηθοῦ ἐκπληρώσεως.

Τρίτος δικαιούται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν παροχήν, ἐκτός ἐάν ὁ δανειστής ἔχη συμφέρον εἰς τὴν αὐτοπρόσωπον ὑπό τοῦ ὀφειλέτου ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς (π.χ. ἐκτέλεσιν ἐνός ἔργου) ἢ ὁ ὀφειλέτης ἀντιτάσσεται εἰς τὴν ὑπό τοῦ τρίτου ἐκπλήρωσιν (ἄρθρα 317, 318). Ἐάν ὁ δανειστής ἀποκρούῃ τὴν ὑπό τοῦ τρίτου ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, καίτοι δέν συντρέχουν αἱ προϋποθέσεις αὗται, καθίσταται ὑπερήμερος.

Ἡ ἐναντίωσις τοῦ ὀφειλέτου δύναται νὰ δηλωθῇ πρὸς τὸν δανειστήν εἴτε ἐκ τῶν προτέρων, εἴτε ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτε σημαίνει παραίτησιν τοῦτου ἀπὸ τᾶς συνεπειᾶς τῆς ἀρνήσεως τοῦ δανειστοῦ νὰ δεχθῇ τὴν παροχήν, τουτέστι τῆς ὑπερημερίας του.

Ἀποτέλεσμα τῆς ὑπό τοῦ τρίτου ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς εἶναι ὅτι ἀποσβέννυται ἡ ὀφειλή. Ἄλλο βεβαίως ζήτημα εἶναι ἡ συνέπεια τῆς ἐκ μέρους τοῦ τρίτου ἐκπληρώσεως ταύτης ἐναντι τοῦ ὀφειλέτου. Αὕτη θὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μεταξύ τουτου καί τοῦ καταβαλόντος σχέσεως, π.χ. ἐντολῆς, διοικησεως ἄλλοτρίων, δωρεᾶς.

Τὸ ἀποσβεστικὸν τῆς ὑπό τρίτου ἐκπληρώσε-

ως αποτέλεσμα έπέρχεται, όταν ο τρίτος έκπληροῦ ιδίῳ ὀνόματι καί ἐν ἐπιγνώσει ὅτι έκπληροῦ ὀφειλήν τοῦ πράγματι ὀφειλέτου.

Εἰς εἰδικήν ὑπό τοῦ νόμου ρυθμιζομένην περίπτωσηιν (ἄρθρ. 319) τρίτος ἔχει δικαίωμα ἱκανοποιήσεως τοῦ δανειστοῦ διά καταβολῆς, δημοσίας καταθέσεως ἢ συμψηφισμοῦ ἀκόμη καί παρά τήν τυχόν ἐναντίωσιν τοῦ δανειστοῦ ἢ τοῦ ὀφειλέτου. Τό δικαίωμα τοῦτο τοῦ τρίτου ὑφίσταται, όταν ἐπισπεύδεται ἀναγκαστική ἐκτέλεσις κατά τοῦ ὀφειλέτου, ὃ δέ τρίτος κινδυνεύει συνεπεῖφ ταύτης νά ἀπολέσῃ ἐμπράγματον δικαίωμα ἢ τήν κατοχήν ἐπί τοῦ ἐκποιουμένου πράγματος τοῦ καθ'οῦ ἡ ἀναγκαστική ἐκτέλεσις ὀφειλέτου (π.χ. ὃ μισθωτής ἐκπλειστηριαζομένου πράγματος). Ὁ ἱκανοποιήσας τόν δανειστήν τρίτος ἀποκτᾶ εἰς τήν περίπτωσηιν ταύτην αὐτοδικαίως τά δικαιώματα τούτου ἔναντι τοῦ ὀφειλέτου, καθ'ὃ μέρος ἱκανοποιήθη ὃ δανειστής. Συνεπῶς δέν ἀποσβέννυται τό χρέος τοῦ ὀφειλέτου.

III.- Τόπος παροχῆς

Τόπος παροχῆς εἶναι ὃ τόπος, εἰς τόν ὁποῖον ὑποχρεοῦνται ὃ μὲν ὀφειλέτης νά παράσῃ τήν παροχήν, ὃ δέ δανειστής νά δεχθῇ ἢ ἀπαιτήσῃ αὐτήν.

Ὁ τόπος παροχῆς δύναται νά καθορίζεται, ἐν πρώτοις, εἰς αὐτήν ταύτην τήν δικαιοπραξίαν,

ρήτῳς ἢ σιωπηρῳς.

Δεύτερον, ἐάν ὀέν προβλέπεται ὁ τόπος τῆς παροχῆς εἰς τὴν δικαιοπραξίαν, δύναται νά προσδιορισθῆ οὔτος ἐπὶ τῆ βάσει τῶν μετὰ τῆς δικαιοπραξίας συνδεομένων περιστασέων καὶ ἰδίῳ ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως ἢ τῆς παροχῆς, π.χ. ἐπὶ μισθώσεως ἔργου ἢ ἐργασίας ἐκ τοῦ τόπου τοῦ ἔργου κλπ.

Τρίτον, ὁ τόπος τῆς παροχῆς δύναται νά καθορίζεται ὑπὸ εἰδικῆς διατάξεως νόμου. Π.χ. ὀφειλαί τοῦ Δημοσίου καταβάλλονται εἰς τὰ δημόσια Ταμεῖα, βλ. καὶ ἄρθρα 829, 903.

Ἐάν ὁ τόπος τῆς παροχῆς ὀέν δύναται νά προσδιορισθῆ καθ' ἓνα τῶν ἐκτεθέντων τριῶν τρόπων, ἢ παροχῆ ἐκπληροῦται ἢ μὲν χρηματικῆ εἰς τόν τόπον τῆς κατοικίας ἢ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ δανειστοῦ κατὰ τόν χρόνον τῆς καταβολῆς (ἄρθρ. 321), πᾶσα δέ ἄλλη παροχῆ εἰς τόν τόπον τῆς κατοικίας ἢ ἐπαγγελματικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ ὀφειλέτου κατὰ τὴν γένεσιν τῆς ἐνοχῆς (ἄρθρ. 320), ἦτοι κατὰ τὴν σύστασιν τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως.

Ἡ ἐπαγγελματικῆ ἐγκατάστασις λαμβάνεται ὡς τόπος παροχῆς, ὅταν ἢ ἀπαίτησις τοῦ δανειστοῦ ἢ ἢ ὑποχρέωσις τοῦ ὀφειλέτου προέρχεται ἐκ τῆς ἀσκῆσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δανειστοῦ ἐπὶ χρηματικῆς παροχῆς ἢ τοῦ ὀφειλέτου ἐπὶ μὴ χρηματικῆς παροχῆς ("ἐπαγγελματικαὶ ὀφειλαί").

ὡς τόπος κατοικίας εἶναι, ὡς ἐλέχθη εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχάς, ἡ περιοχὴ τῆς κυρίας καὶ μονίμου ἐγκαταστάσεως (ἄρθρ. 51), ἐπὶ δὲ νομικῶν προσώπων ὁ τόπος τῆς ἔδρας, ἥτοι πόλις, χωρίον, συνοικισμὸς κλπ. Ἐάν τις δὲν ἔχη κατοικίαν, τότε ὡς τόπος κατοικίας λογίζεται ὁ τόπος τῆς διαμονῆς (ἄρθρ. 53). ὡς κατοικία νοεῖται περαιτέρω καὶ ὁ οἶκος, εἰς τὸν ὁποῖον κατοικεῖ ὁ ὀφειλέτης ἢ ὁ δανειστής ἢ ἔχει τὴν ἔδραν του τό νομικόν πρόσωπον.

Ἐκ τοῦ ἐκτεθέντος κανόνος προκύπτει ὅτι ἐν ἀμφιβολίᾳ ἡ μὲν χρηματικὴ παροχὴ εἶναι "κομιστέα", πᾶσα δὲ ἄλλη παροχὴ εἶναι "ἀρτέα".

Ἐάν τόπος ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς ἐκ τοῦ νόμου ἢ ἐκ δικαιοπραξίας εἶναι ἡ κατοικία τοῦ δανειστοῦ, συνεπεῖα μεταβολῆς δὲ ταύτης μετὰ τὴν σύστασιν τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως κατέστη σημαντικῶς δυσχερεστέρα διὰ τὸν ὀφειλέτην ἢ ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ δανειστοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταβολῆς, δικαιοῦνται οὗτος νὰ καταβάλη τὴν παροχὴν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ δανειστοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συστάσεως τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως (ἄρθρ. 322).

IV.- Χρόνος παροχῆς

Χρόνος παροχῆς εἶναι τὸ χρονικόν σημεῖον κατὰ τὸ ὁποῖον δικαιοῦνται ὁ μὲν ὀφειλέτης νὰ ἐκπληρώσῃ, ὁ δὲ δανειστής νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν παρο-

χῆν. Κατά τό χρονικόν τοῦτο σημεῖον ἡ παροχή καθίσταται "ἀπαιτητή" ἢ "ληξιπρόθεσμος" (οἱ δύο ὁ-
ροι οὔτοι εἶναι ταυτόσημοι).

Ἔς ὁ τόπος οὕτω καί ὁ χρόνος ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς δύναται νά καθορίζεται: α) ὑπό τῆς δικαιοπραξίας καί ἰδίῃ τῆς συμβάσεως, β) ἐκ τῶν περιστάσεων καί ἰδίως ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως (π.χ. πρός κατασκευήν ἢ ἀποστολήν τοῦ πράγματος εἰς ἄλλον τόπον) καί γ) ὑπό εἰδικῆς διατάξεως νόμου.

Ἐάν οὐδεὶς ἐκ τῶν ὡς ἄνω τρόπων καθορισμοῦ τοῦ χρόνου παροχῆς ὑφίσταται, τότε ἡ παροχή εἶναι ἀπαιτητή παραχρῆμα, ἥτοι εὐθύς ἅμα τῇ καταρτίσει τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως (ἄρθρ. 323).

Ἡ παραχρῆμα ὅμως αὕτη ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς διέπεται ὑπό τῆς καλοπίστου ἐκπληρώσεως τῶν ἐνοχῶν. Οὕτως ὁ ὀφειλέτης θά πρέπει νά κάμη ἄμεσον ἔναρξιν τῶν ἀπαιτουμένων ἐνεργειῶν πρός ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, π.χ. διὰ τὴν ἀνέγερσιν οἰκοδομῆς. Δέν δύναται ἐπίσης οὗτος νά καταβάλη εἰς ἀκατάλληλον χρόνον, π.χ. μετὰ τὸ κλείσιμον τοῦ καταστήματος ἢ Κυριακὴν καί ἐξαιρετέαν.

Ἐάν ὁ χρόνος τῆς παροχῆς εἶναι καθ'οἶον-
δήποτε τρόπον ὠρισμένος, ὁ ὀφειλέτης δικαιούται νά ἐκπληρώσῃ τὴν παροχὴν καί πρό τοῦ χρόνου τούτου, ἐφ' ὅσον δέν προκύπτει διάφορόν τι ἐκ τῆς συμβάσεως ("ἐν ἀμφιβολίᾳ") ἢ τοῦ νόμου (βλ. π.χ.

άρθρ. 807).

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης προκύπτει, ὅτι ἡ προθεσμία εἶναι ὑπὲρ τοῦ ὀφειλέτου κατ'ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτόν. Καταβάλλων ὅμως ὁ ὀφειλέτης πρὸ τοῦ ὠρισμένου χρόνου, δέν δικαιούται νά ἐκπέση προεξοφλητικόν τόκον, ἐφ'ὅσον δέν ὀρίζεται ἄλλο τι ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ ὑπὸ τῆς δικαιοπραξίας (άρθρ. 324).

§ 5.- Δικαίωμα ἐπισχέσεως

Δικαίωμα ἐπισχέσεως εἶναι τὸ δικαίωμα τοῦ ὀφειλέτου, ὁ ὁποῖος ἔχει κατὰ τοῦ δανειστοῦ του ἀξίωσιν ληξιπρόθεσμον καί συναφῆ πρὸς τὴν ὀφειλὴν του, ὅπως ἀρνηθῆ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς μέχρις ὅτου ὁ δανειστής ἐκπληρώσῃ τὴν βαρύνουσαν αὐτόν ὑποχρέωσιν (άρθρ. 325). Π.χ. ἐπίσχεσις ὑπὸ τοῦ ἐργαζομένου τῆς ἐργασίας του μέχρις ὅτου ὁ ἐργοδότης λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα ἐξασφαλιστικά μέτρα πρὸς προστασίαν τῶν πραγμάτων του (βλ. ΕΕΔ τόμ. 27, σελ. 276).

Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπισχέσεως ὑφίσταται, ἐφ'ὅσον τοῦτο δέν ἀποκλείεται: α) ἐκ διατάξεως νόμου, π.χ. ἀπαγόρευσις ἐπισχέσεως πληρεξουσίου (άρθρ. 227), ἀπαγόρευσις ἐπισχέσεως κατ'ἀξιώσεων καθ'ὼν δέν ἀντιτάσσεται συμψηφισμός (άρθρ. 327), ἐπὶ προικός, οὔσης ἀναπαλλοτριώτου (Α.Π. 569/1968), β) ἐκ συμφωνίας τῶν μερῶν, π.χ. ὅταν ὁ εἷς ὑποχρεοῦται νά ἐκπληρώσῃ πρῶτος τὴν παροχὴν,

γ) ἐκ τῆς καλῆς πίστεως καί τῶν χρηστῶν ἡθῶν. Οὕτως ἀποκλείεται τό δικαίωμα ἐπισχέσεως, ὅταν ἀντίκειται εἰς ἡθικὴν ὑποχρέωσιν, π.χ. καταβολῆς διατροφῆς ἢ ὅταν διὰ τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ ἀπειληται δυσαναλόγως μεγαλυτέρα ζημίαι εἰς τόν δανειστήν, ὡς καί ὅταν ἀσκήται ἐπίσχεσις μεγάλης ἀξίας ὑποχρέσεως ἔναντι ἀσημάντου ἀξιώσεως τοῦ ἀσκοῦντος τό δικαίωμα.

Διὰ νά ἀσκηθῇ τό δικαίωμα ἐπισχέσεως πρέπει ὁ ὀφειλέτης νά ἔχη κατά τοῦ δανειστοῦ ἀνταξίωσιν ληξιπρόθεσμον, ἢ δέ ἀνταξίωσις αὕτη νά εἶναι συναφῆς πρός τήν ἀσκουμένην κατά τοῦ ὀφειλέτου ἀξίωσιν, ἀδιαφόρως εἰάν εἶναι ἐμπράγματος, οἰκογενειακή ἢ κληρονομική. Πότε ὑπάρχει ἡ συνάφεια αὕτη εἶναι ζήτημα πραγματικόν, κρινόμενον ὑπό τοῦ δικαστηρίου. Δέν εἶναι δηλ. ἀπαραίτητον νά ἀπορρέουν αἱ ἀξιώσεις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐννόμου σχέσεως. Συνάφεια δύναται νά προκύπτῃ καί ἐξ ἐνιαίων γεγονότων ἢ ἐνιαίας βιοτικῆς σχέσεως, ἐφ' ὅσον διαπιστοῦται ἡ ὑπαρξίς ἐσωτερικῆς φυσικῆς ἢ οἰκονομικῆς σχέσεως. Π.χ. ὑπάρχει περιστατικῆ συνάφεια, εἰάν κατά τήν διάρκειαν ταξιδίου εἰς ταξιδιώτης δίδῃ εἰς συνταξιδιώτην του βιβλίον πρός ἀνάγνωσιν, οὗτος δέ δανείζῃ πρός τόν πρῶτον χρήματα.

Ὁ ἐπικαλούμενος τό δικαίωμα ἐπισχέσεως, ἥτοι προβάλλων τήν περί τούτου ἀναβλητικὴν ἔνστασιν, πρέπει πρός τούτους νά ἐπικαλεσθῇ καί, ἐν ἀνάγκῃ, νά ἀποδείξῃ τήν ὑπαρξίαν σχέσεως συναφεί-

ας. Τοιαύτη επίκλησις καί ἀπόδειξις δέν ἀπαιτεῖται εἰς μίαν ῥητῶς ὑπό τοῦ νόμου προβλεπομένην ἐν δεικτικῶς περίπτωσιν ἀσκήσεως δικαίωματος ἐπισχέσεως, ἥτοι ὅταν ὁ ἀσκῶν τὸ δικαίωμα ἐπισχέσεως εἶναι ὑπόχρεως εἰς ἀπόδοσιν πράγματος, ἐφ' ὅσον οὗτος ἔχει ἀξίωσιν πρὸς ἀπόδοσιν δαπανῶν γενομένων ἐπὶ τοῦ πράγματος ἢ πρὸς ἀποζημίωσιν διὰ ζημίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐκ τοῦ πράγματος (ἄρθρ. 326). Ἐάν π.χ. διαχειριστὴς ἀκινήτου τοῦ Α ἔχη προβῆ εἰς δαπάνας ἐπ' αὐτοῦ, δικαιοῦται νά ἀντιτάξῃ τὴν ἔνστασιν ἐπισχέσεως, ὅταν ὁ Α ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ἀκινήτου. Δέν ἔχει ὅμως δικαίωμα ἐπισχέσεως ὁ κλέπτης (βλ. ἄρθρ. 450).

Τὸ δικαίωμα ἐπισχέσεως δέν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν αὐτεπαγγέλτως ὑπό τοῦ δικαστηρίου.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἐνστάσεως ἐπισχέσεως εἶναι ὅτι ὁ ἐναγόμενος ὀφειλέτης καταδικάζεται νά καταβάλλῃ τὴν παροχὴν ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι ὁ ἐνάγων δανειστής θά ἐκπληρώσῃ ταυτοχρόνως τὴν βαρύνουσαν αὐτόν ὑποχρέωσιν (ἄρθρ. 329).

Ὁ ἐνάγων δανειστής δύναται νά ἀποκροῦσῃ τὸ ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου του ἀσκούμενον δικαίωμα ἐπισχέσεως, ἐάν παράσχῃ οἰανδήποτε ἀσφάλειαν, π.χ. ἐνέχυρον ἢ ὑποθήκην, οὐχί ὅμως προσωπικὴν ἐγγύησιν (ἄρθρ. 328).

§ 6.- Ευθύνη ἔνεκα πταίσματος

Οἰαδήποτε ὑποχρέωσις, ἐπιβαλλομένη ἐκ δικαιοπραξίας ἢ ἐκ τοῦ νόμου, δύναται νά ἀθετηθῆ κατὰ ἓνα ἐκ τῶν ἐξῆς τριῶν τρόπων:

α) Ἐάν ὁ ὀφειλέτης οὐδὸλως ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσίν του.

β) Ἐάν ἐκπληρώσῃ ταύτην οὐχὶ ὅμως προσηκόντως καὶ ἰδίᾳ ἐγκαίρως καὶ

γ) Ἐάν προβῆ εἰς κακὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποχρεώσεώς του καὶ δὴ ἐάν παράσχῃ παροχὴν, ἢ ὅποια προεκάλεσε ζημίαν εἰς τὸν δανειστήν. Π.χ. παραδίδεται τὸ πωληθέν φυτόν, ὅπερ ἔχει ἀσθένειαν, αὕτη μεταδίδεται καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ὑγιῆ φυτὰ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ προκαλεῖ ζημίαν εἰς ταῦτα. Ἡ ἀθέτησις αὕτη ὀνομάζεται "θετικὴ προσβολὴ τῆς ἀξιώσεως".

Πᾶσα πρᾶξις ἢ παράλειψις τοῦ ὀφειλέτου, συνιστῶσα ἀθέτησιν τῶν ὑποχρεώσεών του, πραγματοποιουμένην κατὰ ἓνα ἐκ τῶν ἐκτεθέντων τριῶν τρόπων, ὀδηγεῖ εἰς ἀποδοκιμασίαν του ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως, ἥτοι προκαλεῖ τὴν εὐθύνην του, ἐφ' ὅσον οὗτος α) εἶναι ἰκανὸς πρὸς καταλογισμὸν καὶ β) τελεῖ ἐν πταίσματι. Συναφῶς ὁ Ἀστικὸς Κώδικς θέτει τὸν γενικὸν κανόνα, καθ' ὃν ὁ ὀφειλέτης ἐνέχεται διὰ πᾶσαν ἐκ ὀλοῦ ἢ ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ ἢ τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων του ἀθέτησιν τῆς ὑποχρεώσεώς του, ἐφ' ὅσον δέν ὀρίζεται ἄλλο τι (ἄρθρ.

330), ήτοι ἐφ' ὅσον δέν ἐπιτείνεται ἡ εὐθύνη, ἐπεκτεινομένη καί εἰς τὰ τυχηρά (π.χ. ἄρθρ. 344) ἢ δέν περιορίζεται αὕτη, π.χ. εἰς μόνον τόν δόλον καί τήν βαρεῖαν ἀμέλειαν (βλ. ἄρθρ. 355).

Εἰς τήν ἱκανότητα πρός καταλογισμόν ἀφορᾷ τό ἄρθρ. 331, τό ὁποῖον παραπέμπει εἰς τὰς περί ἀδικοπραξιῶν διατάξεις (ἄρθρα 915 ἕως 918), ἐάν ὁ ὀφειλέτης στερηῆται τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ ἢ δέν ἔχη συνείδησιν τῶν πραττομένων ἢ δέν συνεπλήρωσε τό 14ον ἔτος ἢ εἶναι κωφάλαος.

Ἐπί τῆς ῥυθμίσεως τῆς εὐθύνης ἔνεκα πταίσματος κατὰ τόν Ἀστικόν Κώδικα σημειοῦνται ἐν συντομίᾳ τὰ ἑξῆς:

I. - Πταῖσμα

Πταῖσμα εἶναι παράπτωμα τῆς βουλήσεως τοῦ προσώπου ἀποδοκιμαζόμενον ὑπό τῆς ἐννόμου τάξεως. Οὕτως ἐπί πταίσματος ἀποδοκιμάζεται οὐχί ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις αὐτή καθ' ἑαυτήν, ἀλλά ἡ βούλησις τοῦ πράττοντος ἢ παραλείποντος. Φυσικά οὐδεὶς λόγος περί πταίσματος δύναται νά γίνῃ, ὅταν δέν ὑφίσταται παράνομος συμπεριφορά.

Ἡ συμπεριφορά (πρᾶξις ἢ παράλειψις) τινος εἶναι παράνομος, ἐάν αὕτη ἀποδοκιμάζεται ὑπό τῆς ἐννόμου τάξεως, τουτέστι συνιστᾷ ἀθέτησιν ἐπιταγῆς ἢ ἀπαγορεύσεως τοῦ δικαίου. Εἰδικώτερον παράνομος εἶναι πᾶσα ἐπέμβασις εἰς ἀλλότρια ἔννομα ἀγαθά, διά τήν ὁποῖαν δέν ὑφίσταται εἰδικός

δικαιολογητικός λόγος, ἄλλως πᾶσα συμπεριφορά ἐ-
νέχουσα ἀθέτησιν ὑποχρέωσης.

Ὁ νόμος διακρίνει δύο βασικὰς μορφὰς πται-
σματος: τὸν δόλον καὶ τὴν ἀμέλειαν (ἄρθρ. 330).

Δόλος εἶναι ἡ βούλησις ὠρισμένης συμπερι-
φορᾶς (πράξεως ἢ παραλείψεως) καὶ ἀποδοχῆ τοῦ ἀ-
ποτελέσματος της ἐν γνώσει ὅτι αὕτη εἶναι γενι-
κῶς παράνομος (ἀντικοινωνική), ὡς καὶ μόνη ἡ ἀ-
ποδοχῆ τοῦ αποτελέσματος γενικῶς παρανόμου συμ-
περιφορᾶς (πράξεως ἢ παραλείψεως) ἐν γνώσει ὅτι
αὕτη εἶναι παράνομος, ἀντίκειται δηλ. αὕτη εἰς
τὰ αἰτήματα τῆς "ἀντικειμενικῆς ἠθικῆς" (LARENZ).

Κατὰ νεωτέρας ἀπόψεις ἡ γνώσις τοῦ παρα-
νόμου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς δὲν ἀποτελεῖ
στοιχεῖον τοῦ δόλου, ὅστις χαρακτηρίζεται ὡς
βούλησις ὠρισμένης πράξεως ἐν γνώσει ἀπασῶν τῶν
περιστάσεων τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως, μετὰ
τῶν ὁποίων ἡ ἔννομος τάξις συνδέει τὴν ἀπαγόρευ-
σιν τῆς πράξεως ταύτης (NIPPERDEY).

Ἐν δόλῳ τελεῖ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἴτε θέ-
λει καὶ ἐπιδιώκει τὸ παράνομον ἀποτέλεσμα (ἄμε-
σος δόλος), εἴτε προβλέπει τοῦτο ὡς δυνατὸν καὶ
τὸ ἀποδέχεται (ἐνδεχόμενος δόλος).

Ἀμέλεια ὑπάρχει κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ Κώ-
δικος, ὡσὰκις δὲν καταβάλλεται ἡ εἰς τὰς συναλ-
λαγὰς ἀπαιτουμένη ἐπιμέλεια (ἄρθρ. 330 ἐδ. 2).

Ἀμέλεια συνεπῶς εἶναι ἡ μὴ ἐπίδειξις τῆς εἰς

τάς συναλλαγάς απαιτουμένης έπιμελείας. Προϋποτίθεται βεβαίως, ότι τό πρόσωπον δέν ήθελε τό παράνομον άποτέλεσμα. Ούτως ή άμέλεια δέν είναι τόσον άποδοκιμασία έπιληψίμου βουλήσεως τοϋ προσώπου, όσον άποδοκιμασία τής μή συμμορφώσεως τοϋ όφειλέτου είς τά άντικειμενικά καί τυπικά αίτήματα τών συναλλαγών (WIEACKER). Έπιβάλλεται όθεν κύρωσις κατά τής άμελείας πρός έκφρασιν τών αξιώσεων τής κοινωνίας πρός τό άτομον όπως κατά τάς έκδηλώσεις του μή παρασύρηται από τά ένστικτα καί τά πάθη του, όπως αξιολογή τάς ένεργείας του, όπως αύτοκυριαρχήται καί ένεργή σωφρόνως (GOING, RECHTSPHILLOSOPHIE).

Έν άμελεία τελει έκείνος, ό όποίος εΐτε δέν προέβλεψε τό παράνομον άποτέλεσμα, τό όποϊον όμως θά ήδύνατο νά προβλέψη, εάν κατέβαλε έπιμέλειαν άντίστοιχον πρός τό μέτρον έπιμελείας έπιμελοϋς άνθρώπου (άνεπίγνωστος άμέλεια), εΐτε προέβλεψε μέν τό παράνομον άποτέλεσμα ως δυνατόν, ήλπισεν όμως, ότι υπό τάς κρατούσας συνθήκας θά άπεφεύγετο, ένώ βάσει τοϋ μέτρου έπιμελείας έπιμελοϋς άνθρώπου δέν θά έπρεπε νά έλπίζη τοιοϋτον τι (άμέλεια έν έπιγνώσει). Ούτω π.χ. ύφίσταται άνεπίγνωστος άμέλεια, όταν ό σταυλάρχης δέν έχει έλέγξει καλώς τό έποχον καί ό άναβάτης πέσει καί τραυματισθῆ. Άμέλεια δέ έν έπιγνώσει ύφίσταται όταν ό όδηγός γνωρίζει, ότι δέν λειτουργοϋν καλώς τά φρένα τοϋ αύτοκινήτου του καί παρά ταϋτα όδηγεΐ, έλπίζων ότι θά άποφύγη άτύχημα, χρησιμο-

ποιῶν ὡς πέδην τὴν ταχύτητα. Ἐάν τὸ αὐτοκίνητον προξενήσῃ ἀτύχημα, θὰ εὐθύνεται ὁ ὁδηγός, διότι ἐτέλει ἐν ἀμελείᾳ (ἐν ἐπιγνώσει).

Ἡ ὡς ἄνω ὑπὸ τοῦ Κώδικος ὀριζομένη ἀμέλεια εἶναι ἢ ἐλαφρά ἀμέλεια. Ἐκτὸς αὐτῆς ὅμως ὑφίσταται καὶ ἡ βαρεῖα ἀμέλεια, ἡ ὁποία εἶναι κατὰ τόν, οὐχὶ ἀκριβῆ, ὀρισμὸν τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου "τό μή νοεῖν, ὃ πάντες νοοῦσι", δηλ. ἀπόλυτος, ἀσυνήθως ὑπέμετρος ἀμεριμνησία ἢ ἀδιαφορία ἐν σχέσει πρὸς τὴν εἰς τὰς συναλλαγὰς ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Κώδικος ὀριζομένη ἀμέλεια εἶναι προσέτι ἢ ἐλαφρά ἀφηρημένη ἀμέλεια, διότι λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὡς κριτήριον ἀφηρημένως ἢ ἐπιμέλεια, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπεδείκνυε γενικῶς ὑπὸ συνθήκας ὁμοίας πρὸς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν κατὰ τὴν ὑγιῆ ἀντίληψιν τῶν συναλλαγῶν πρόσωπον ἔχον τὰς τυπικὰς γνώσεις καὶ ἰκανότητάς τοῦ ὀφειλέτου (μέτρον ἐπιμελείας).

Ἐκτὸς τῆς ἐλαφρᾶς ἀφηρημένης ἀμελείας ὑπάρχει καὶ ἡ ἐλαφρά συγκεκριμένη ἀμέλεια, ἡ ὁποία ὑφίσταται, ὅταν τὸ συγκεκριμένον πρόσωπον δέν κατέβαλε τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν ὁποίαν ἐπιδεικνύει συνήθως εἰς τὰς ὑποθέσεις του, π.χ. ἄρθρα 823, 746, 1424, 1523 κλπ.

Ὁ Κῶδιξ θέτει συναφῶς τὸν κανόνα, καθ' ὃν ὁ εὐθυνόμενος δι' ἐλαφράν συγκεκριμένην ἀμέλειαν δέν ἀπαλλάσσεται τῆς εὐθύνης διὰ βαρεῖαν ἀμέλει-

αν (άρθρ. 333).

Ἡ ὥς ἄνω ἐπὶ τοῦ πταίσματος καὶ τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν θεμελιωμένα εὐθύνη ὀνομάζεται ὑποκειμενικὴ εὐθύνη. Διάφορος ταύτης εἶναι ἡ ἀντικειμενικὴ εὐθύνη, ἡ ὁποία εἶναι ἀνεξάρτητος πταίσματος, π.χ. ἡ εὐθύνη τοῦ κατόχου αὐτοκινήτου κλπ.

Ὁ Ἀστικός Κῶδιξ ἀπαγορεύει καὶ κηρύσσει ἄκυρον πᾶσαν ἐκ τῶν προτέρων συμφωνίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποκλείεται ἢ περιορίζεται ἡ εὐθύνη ἔνεκα δόλου ἢ βαρείας ἀμελείας (άρθρ. 332 § I). Ἐκ τοῦ κανόνος τούτου προκύπτει κατ'ἀντιδιαστολήν ὅτι:

α) Ἐπιτρέπεται ὁ ἐκ τῶν ὑστέρων περιορισμός ἢ καὶ ἀποκλεισμός πάσης εὐθύνης.

β) Ἐπιτρέπεται ἐκ τῶν προτέρων περιορισμός ἢ ἀποκλεισμός τῆς εὐθύνης ἔνεκεν ἐλαφρᾶς ἀμελείας, ἐκτός ἐάν ὀρίζῃ ἄλλως εἰδικῶς ὁ Κῶδιξ. Οὕτως ἀποκλείεται ὁ ἐκ τῶν προτέρων περιορισμός τῆς εὐθύνης δι' ἐλαφράν ἀμέλειαν, πρῶτον, ἐάν ὁ εὐθυνόμενος ὀφειλέτης ἔχη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του τὸν δανειστήν, ἔναντι τοῦ ὁποίου εὐθύνεται, π.χ. ἐργοδότης ἔναντι τοῦ ὑπαλλήλου του καί, δευτέρον, ἐάν ἡ δι' ἐλαφράν ἀμέλειαν εὐθύνη προέρχεται ἐκ τῆς ἀσκήσεως ἐπιχειρήσεως, διὰ τὴν ὁποίαν προηγήθη παραχώρησις τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸν εὐθυνόμενον διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης

(ἄρθρ. 332 § 2), π.χ. ἐπιχειρήσεις συγκοινωνιῶν, ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ὑδρεύσεως κλπ. (ἐν γένει ἐπιχειρήσεις κοινωφελοῦς ὑπηρεσίας).

γ) Ἐπιτρέπεται ἐπίτασις τῆς εὐθύνης, π.χ. καί διὰ τὰ τυχηρά, ἐφ' ὅσον ὁμως ἡ συμφωνία αὐτῆ δέν ἀντίκειται εἰς τὰ χρηστά ἤθη, π.χ. συνεπεῖα τῆς ὑπερμέτρου δεσμεύσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου (βλ. ἄρθρ. 179).

Ἐκ τοῦ ῥηθέντος κανόνος (ἄρθρ. 330) προκύπτει, ὅτι ὁ ὀφειλέτης δέν εὐθύνεται μόνον δι' ἴδιον αὐτοῦ πταῖσμα (δόλον ἢ ἀμέλειαν), ἀλλά καί διὰ τό πταῖσμα τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων του, ἦτοι τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀντλοῦν ἀμέσως ἐκ τοῦ νόμου τήν ἐξουσίαν ἀντιπροσωπεύσεως αὐτοῦ, ὡς εἶναι π.χ. οἱ γονεῖς, ὁ ἐπίτροπος κλπ.

II.- Ἰκανότης πρὸς καταλογισμόν

Ἰκανότης πρὸς καταλογισμόν εἶναι ἡ ψυχικὴ καί πνευματικὴ κατάστασις τοῦ προσώπου, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει εἰς αὐτό νά διαγνώσῃ τόν παράνομον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς του καί νά ἔχη τήν προσήκουσαν θέλησιν διὰ νά συμμορφωθῇ εἰς τήν ἐπιταγὴν τοῦ δικαίου.

Ἀνίκανοι πρὸς καταλογισμόν εἶναι (ἄρθρ. 331 ἐν συνδ. πρὸς ἄρθρα 915-918):

α) Ὁ μὴ ἔχων συνείδησιν τῶν πραττομένων ἢ ἔνεκα πνευματικῆς νόσου στερούμενος τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ κατὰ τόν χρόνον τῆς παρανόμου συμπεριφορᾶς (πράξεως ἢ παραλείψεως) (ἄρθρ. 915).

β) 'Ο κατά τόν χρόνον τῆς παρανόμου συμπεριφορᾶς μή ἔχων συμπεπληρωμένον τό δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του (ἄρθρ. 916).

γ) 'Ο κατά τόν χρόνον τῆς παρανόμου συμπεριφορᾶς ἔχων συμπεπληρωμένον μέν τό δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, οὐχί ὅμως καί τό δέκατον τέταρτον ἢ ὡν κωφάλαλος, ἐφ' ὅσον ἐνήργησεν "ἄνευ διακρίσεως" (ἄρθρ. 917), ἦτοι δέν εἶχε τήν ἀπαιτούμενην πνευματικὴν ὠριμότητα καί ἀνάπτυξιν πρός διάγνωσιν τοῦ παρανόμου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς του καί τῆς δημιουργουμένης ἐκ ταύτης εὐθύνης του.

III.- Εὐθύνη ἐκ πταίσματος προστηθέντος

'Ἡ εὐθύνη διὰ πταῖσμα τρίτου διευρύνεται ὑπό τοῦ ἄρθρου 334, κατὰ τό ὅποῖον ὁ ὀφειλέτης εὐθύνεται καί διὰ τό πταῖσμα τῶν προσώπων, τά ὅποια χρησιμοποιοεῖ οἰκαιοθελῶς πρός ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, ὅπως ἀκριβῶς καί καθ' ἣν ἔκτασιν οὗτος εὐθύνεται διὰ τό ἰδικόν του πταῖσμα (ἄρθρ. 334 § I). 'Ἐάν συνεπῶς οὗτος εὐθύνεται μόνον διὰ δόλον καί βαρεῖαν ἀμελείαν, τότε εὐθύνεται καί διὰ τό πταῖσμα τῶν "προσστηθέντων", ἐφ' ὅσον ἡ πράξις τούτων, διαπραττομένη τυχόν ὑπ' αὐτοῦ, θά ἦτο δυνατὸν νά θεωρηθῆ ὡς τελεσθεῖσα ἐν δόλῳ ἢ ἐκ βαρείας ἀμελείας. 'Ο ὀφειλέτης εὐθύνεται ὅμως καί διὰ τὰς πράξεις τῶν "προσστηθέντων", ἐφ' ὅσον αὗται ἐτελέσθησαν κατὰ τήν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς καί οὐχί ἀπλῶς ἐπ' εὐκαιρίᾳ ταύτης, ἀδιαφόρως εἰάν συν-

έπραξε καί ὁ ἴδιος ὁ ὀφειλέτης ἢ ὄχι. Πρέπει δηλ. αἱ πράξεις αὐται νά τελοῦν εἰς ἄμεσον ἐσωτερικήν συνάφειαν πρὸς τήν συμπεριφοράν, δι' ἧς ἐκπληροῦνται ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ὀφειλέτου. Οὕτω π.χ. εὐθύνεται ὁ ἐργολάβος, ἐάν ἐργάτης του κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνατεθέντος εἰς αὐτόν ἔργου προκαλέσῃ ζημίαν εἰς τόν ἐργοδότην του. Δέν εὐθύνεται ὁμοῦς ὁ ἐργολάβος, ἐάν ὁ ἐργάτης του κλέψῃ ἀντικείμενον τοῦ ἐργοδότου.

Τά ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἰσχύουν καί διὰ τὰς παραλείψεις.

Ἡ εὐθύνη διὰ τό πταῖσμα τῶν ὡς ἄνω προσώπων ὀνομάζεται εὐθύνη διὰ πράξεις βοηθητικῶν προσώπων ἢ "βοηθῶν ἐκπληρώσεως" ἢ, ὅπως ἐλέγετο εἰς τό ῥωμαϊκόν δίκαιον, εὐθύνη ἐκ πταίσματος "προσθηθέντος", εὐθύνη ἐκ σχέσεως προστήσεως. Σχέσις προστήσεως εἶναι πᾶσα σχέση, δυνάμει τῆς ὁποίας εἷς χρησιμοποιοεῖ ἕτερον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς καί ἐν γένει πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων του, π.χ. ἐντολή, μίσθωσις ἐργασίας, μίσθωσις ἔργου, σύμβασις μεταφορᾶς κλπ.

Προκειμένου περί τῆς εὐθύνῃς ἐκ πταίσματος προσθηθέντος, ὁ Ἄστικὸς Κῶδικξ ἐπιτρέπει γενικόν ἐκ τῶν προτέρων περιορισμόν ἢ ἀποκλεισμόν αὐτῆς, ἐξαιρέσει δύο περιπτώσεων: πρῶτον, ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἔχῃ εἰς τήν ὑπηρεσίαν του τόν δανειστήν καί, δεύτερον, ἐάν ἡ εὐθύνη προέρχεται ἐκ τῆς ἀσκήσεως ἐπιχειρήσεως, δι' ἣν προηγήθη παραχώρησις τῆς

ἀρχῆς (ἄρθρ. 334 § 2).

Πάντως καί εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ταύτας ἐπιτρέπεται ὁ ἐκ τῶν ὑστέρων περιορισμός ἢ ἀποκλεισμός τῆς εὐθύνης.

§ 7.- Περὶ συμβάσεων

I.- Διακρίσεις

Εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχὰς (§ 5 II) ὠρίσθησαν αἱ συμβάσεις ὡς αἱ δικαιοπραξίαι ἐκεῖναι, αἱ ὅποιοι καταρτίζονται διὰ συμπτώσεως κατὰ περιεχόμενον τῶν δηλώσεων βουλήσεως πλειόνων κατέναντι ἀλλήλων ἰσταμένων καὶ ὑπὸ διάφορα συμφέροντα παρισταμένων προσώπων, τὰ ὅποια ἐπιδιώκουν τὸ αὐτὸ ἐνιαῖον ἔννομον ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἐπέρχεται, διότι ἠθελήθη ἀπὸ συμφώνου ὑπὸ τῶν μερῶν ἢ, ἀπλούστερον, σύμβασις εἶναι ἢ δηλωθεῖσα συμφωνία τῆς βουλήσεως δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων περὶ τῆς ἐπελεύσεως ἐννόμου ἀποτελέσματος (ESSER).

Αἱ ἐκτεθεῖσαι εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχὰς διακρίσεις τῶν δικαιοπραξιῶν εἰς δικαιοπραξίας ἐν ζωῇ καὶ αἰτίᾳ θανάτου, χαριστικὰς καὶ ἐπαχθεῖς, ὑποσχετικὰς καὶ ἐκποιητικὰς, αἰτιώδεις καὶ ἀφηρημένας ἰσχύουν καὶ ἐπὶ συμβάσεων.

Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὰς συμβάσεις ὑφίστανται καὶ αἱ ἑξῆς διακρίσεις:

α) Συμβάσεις ἑτεροβαρεῖς καὶ ἀμφοτεροβαρεῖς.

Έτεροβαρής είναι ή σύμβασις εκείνη, εις τήν όποίαν ό εις μόνον έκ τών συμβαλλομένων έχει έξ ύπαρχής ύποχρέωσιν πρός παροχήν. Συνεπώς ύφίσταται εις δανειστής και εις όφειλέτης. Τοϋτο σημαίνει ότι, εάν έκ τών ύστέρων δημιουργηθή και διά τόν έτερον ύποχρέωσις πρός παροχήν, ή έτεροβαρής σύμβασις δεν μετατρέπεται εις άμφοτεροβαρή. Οϋτω π.χ. έτεροβαρεΐς είναι αι συμβάσεις δανείου και δωρεάς.

Άμφοτεροβαρής είναι ή σύμβασις εκείνη, εις τήν όποίαν ύφίσταται έξ ύπαρχής ύποχρέωσις πρός παροχήν εις βάρος άμφοτέρων τών συμβαλλομένων, π.χ. πώλησις, μίσθωσις πράγματος, εργασίας κλπ. Συνεπώς εκαστος τών συμβαλλομένων είναι συγχρόνως δανειστής και όφειλέτης τοϋ έτέρου ("γενετική έξάρτησις τών δηλώσεων περί ύποχρέωσης" κατά τόν FIKENTSCHER). Η παροχή τοϋ ενός παρίσταται ως τό άντάλλαγμα τής παροχής τοϋ άλλου (άντιπαροχής).

Οϋτως ή διάκρισις αύτη θεμελιούται επί τής κατά τήν κατάρτισιν τής συμβάσεως έννόμου θέσεως εκάστου συμβαλλομένου εναντι τοϋ έτέρου, επί τοϋ κατά πόσον δηλ. εκαστος συμβαλλόμενος είναι μόνον δανειστής ή μόνον όφειλέτης ή εάν είναι ταυτοχρόνως δανειστής και όφειλέτης τοϋ έτέρου.

Η διάκρισις τών συμβάσεων εις έτεροβα-

ρεῖς καί ἀμφοτεροβαρεῖς ἐνέχει μεγάλην σημασίαν, διότι αἱ σπουδαιότεραι συμβάσεις εἶναι ἀμφοτεροβαρεῖς. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Κῶδιξ θέτει δι' αὐτάς εἰδικούς κανόνας (ἄρθρα 374 ἕως 388), οἱ ὅποιοι ὑπερισχύουν τῶν γενικῶν περί συμβάσεων διατάξεων. Πάντως καί οἱ εἰδικοί οὔτοι κανόνες περί τῶν ἀμφοτεροβαρῶν συμβάσεων ὑποχωροῦν ἔναντι τῶν εἰδικῶν διατάξεων, αἱ ὅποια ῥυθμίζουν τοὺς κατ'ἰδίαν τύπους συμβάσεων.

Ἡ διάκρισις τῶν συμβάσεων εἰς ἕτεροβαρεῖς καί ἀμφοτεροβαρεῖς διαφέρει τῆς διακρίσεως αὐτῶν εἰς χαριστικὰς καί ἐπαχθεῖς.

Ὡς ἐλέχθη εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχὰς (ἰ 5 II), ἐπαχθής εἶναι ἡ σύμβασις, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ὑπὸ τοῦ ἐνός συμβαλλομένου ἐπίδοσις περιουσιακοῦ τοῦ στοιχείου πρὸς τόν ἕτερον γίνεται ἐπὶ ἀντιστοιχῆ θυσίᾳ τοῦ λήπτου, καλουμένη ἀντιπαροχή. Χαριστική σύμβασις ὑφίσταται, ἐάν ἡ ἐπίδοσις γίνεται ἄνευ ἀνταλλάγματος. Συνεπῶς ἡ διάκρισις αὕτη θεμελιούται ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως ἀντιπαροχῆς καί τῆς σχέσεως πρὸς αὐτὴν τῆς παροχῆς.

Ἐπειδὴ ἡ διάκρισις τῶν δικαιοπραξιῶν εἰς ἐπαχθεῖς καί χαριστικὰς εἶναι γενικωτέρα, ἐντάσσεται εἰς αὐτὴν καί ἡ διάκρισις τῶν συμβάσεων εἰς ἕτεροβαρεῖς καί ἀμφοτεροβαρεῖς. Οὕτως αἱ ἀμφοτεροβαρεῖς συμβάσεις εἶναι συγχρόνως καί ἐπαχθεῖς. Ἐπαχθής ὅμως δύναται νὰ εἶναι εἰς τὴν

συγκεκριμένην περίπτωσιν καί ἑτεροβαρῆς σύμβασις, ὡς π.χ. τό ἔντοκον δάνειον.

β) Συμβάσεις συναινετικάί καί παραδοτικάί Συναινετικάί εἶναι αἱ συμβάσεις, αἱ ὁποῖαι καταρτίζονται διά μόνης τῆς συμπτώσεως τῶν δηλώσεων βουλήσεων τῶν μερῶν. Ἄρκεῖ δηλ. προφορική συμφωνία, ἐφ' ὅσον ὁ νόμος δέν καθορίζει εἰδικόν τύπον δι' αὐτήν.

Παραδοτικάί ἀντιθέτως εἶναι αἱ συμβάσεις, εἰς τάς ὁποίας, ἐκτός τῆς ἑπιπτώσεως τῶν δηλώσεων βουλήσεως, ἀπαιτεῖται προσέτι καί μία ὑλική ἐνέργεια, π.χ. μεταβίβασις κυριότητος (ἄρθρ. 806), παραχώρησις τῆς χρήσεως πράγματος (ἄρθρ. 810) κλπ.

γ) Συμβάσεις ἐλευθέρας διαπραγματεύσεως καί συμβάσεις προσχωρήσεως.

Τό περιεχόμενον τῆς συμβάσεως προσχωρήσεως καθορίζεται ὑπό τοῦ ἑνός συμβαλλομένου καί ἐπιβάλλεται εἰς τόν ἕτερον. Δέν ὑφίσταται στάδιον διαπραγματεύσεως, εἰ μή μόνον μή ἀποδοχῆς τῆς συμβάσεως. Ἄντιθέτως εἰς τάς συμβάσεις ἐλευθέρας διαπραγματεύσεως ὑφίσταται ἐλευθερία ὄχι μόνον καταρτίσεως καί ἐπιλογῆς τοῦ προσώπου, μεθ' οὗ θά καταρτισθῇ ἡ σύμβασις, ἀλλά καί καθορισμοῦ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς.

δ) Συμβάσεις ἐλεύθεραι καί ἐξηναγκασμέναι ἢ ὑπαγορευόμεναι (DIKTIERF).

Αἱ πρῶται καταρτίζονται ἐλευθέρως, ἐνῶ ἡ κατάρτισις τῶν δευτέρων ἐπιβάλλεται ὡς ὑποχρέω-

οις υπό τοῦ νόμου ἢ δι' ἐπιταγῆς τῆς ἀρχῆς, ἢ ὁποία διαμορφώνει ἐνοχικὴν σχέσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἢ καθορίζει τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἄνευ πράξεώς τινος τῶν μερῶν καὶ ἀνεξαρτήτως ἢ ἀκόμη καὶ ἐναντίον τῆς βουλήσεως αὐτῶν. Εἰς τὰς ἐξηναγκασιμένας συμβάσεις ὑπάγονται π.χ. ἡ ἀναγκαστικὴ πρόσληψις πολεμιστῶν, τὸ ἐνοικιοστάσιον, ἡ ἀναγκαστικὴ παράτασις ἐλευθέρων μισθώσεων, ἡ σύμβασις μὲ ἐπιχειρήσεις λειτουργούσας δυνάμει προνομίου τῆς ἀρχῆς κλπ.

ε) Συμβάσεις ἢ συμφωνίαι φιλοφροσύνης.

Ἐξ αὐτῶν δέν δημιουργεῖται κατ' ἀρχὴν νομικὴ δέσμευσις τῶν συμφωνούντων ἢ τοῦ ὑποσχομένου παροχὴν ἐξ ἐλευθεριότητος. Ὡς ἐκ τούτου δέν παρέχεται ἀγωγὴ πρὸς ἐξαναγκασμὸν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας ἢ τῆς ὑποσχέσεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς ἐκτελουμένης συμφωνίας δημιουργεῖται κάποια εὐθύνη ὁμοιάζουσα πρὸς συμβατικὴν διὰ τὴν κανονικὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ὡς π.χ. εὐθύνη πρὸς διαφύλαξιν τῶν πραγμάτων τοῦ ἐτέρου. Αὕτη ὅμως εἶναι ἀνεξάρτητος πρὸς τὴν εὐθύνην ἢ ὁποία γεννᾶται κατὰ τὰς περὶ ἀδικοπραξιῶν διατάξεις. Οὐχ ἦττον δύναται ἡ εὐθύνη νὰ ἀποκλεισθῇ ἢ περιορισθῇ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῶν χρηστῶν ἠθῶν, ἐάν γίνῃ δεκτὴ ἢ ὑπαρξῆς σιωπηρᾶς συναινέσεως τοῦ ζημιωθέντος εἰς τυχόν τραυματισμὸν ἢ βλάβην του συνεπεὶς τῆς ἐκθέσεώς του εἰς τὸν συναφῆ κίνδυνον (L'INNEC-

CERUS-LEHMANN).

στ) 'Ενοχικάι σχέσεις "έν τοῖς πράγμασι"

Εἰς ὠρισμένας ἐνοχικάς σχέσεις δίδεται ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν "πραγματικῶν (DE FAIT, FAKTISCH) συμβατικῶν ἢ ἐνοχικῶν σχέσεων" ἢ ἀπλῶς "πραγματικῶν σχέσεων". Πρόκειται περὶ ἐγγόμων σχέσεων, αἱ ὅποιαί θά ἦτο δυνατόν νά θεμελιωθοῦν ἐπὶ συμβάσεως, διὰ τὰς ὁποίας ὅμως εἴτε δέν ἔχει καταρτισθῆ σύμβασις, εἴτε δέν ὑφίσταται ἔγκυρος σύμβασις πρὸς παραγωγὴν ἐγγόμων ἀποτελεσμάτων, τὰ ὅποια ἐν τούτοις ἐπέρχονται λόγῳ τῆς ὑπαρχούσης πραγματικῆς καταστάσεως, ἦτοι ὠρισμένης συμπεριφορᾶς. Π.χ. ἐάν μία σύμβασις ἐργασίας ἢ ἐταιρίας εἶναι ἄκυρος, ἔχη παρασχεθῆ ὅμως ἤδη ἡ ἐργασία ἢ ἡ εἰσφορά εἰς τὴν ἄκυρον ἐταιρίαν, ὑφίσταται "έν τοῖς πράγμασι" μία σχέσις ἐργασίας ἢ ἐταιρίας.

Ἡ ὑπαρξις καί ἀναγκαιότης τῶν συμβατικῶν ἢ ἐνοχικῶν σχέσεων "έν τοῖς πράγμασι" ἀμφισβητεῖται ὑπό τινων (NIPPERDEY, FLUME, FIKENTSCHER). Αὗται δύνανται νά ἀντιμετωπισθοῦν βάσει τῶν γενικῶν περὶ δικαιπραξιῶν καί συμβάσεων ἀρχῶν (FLUME) καί νά ῥυθμισθοῦν διὰ τῶν διατάξεων περὶ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ (FIKENTSCHER), συνδυαζομένων εἴτε πρὸς μίαν ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων, αἱ ὅποιαί ἰσχύουν διὰ τοὺς ἀντιστοίχους συμβατικούς τύπους (βλ. Ζέπον), εἴτε πρὸς κατάλληλον διάπλασιν τῆς ἀρχῆς τῆς καλοπίστου ἐκπληρώσεως τῶν ἐνοχῶν κατ' ἄρθρ. 288, λαμβανομένων

ὑπ' ὄψιν τῶν κατ' ἰδίαν διατάξεων τῶν ἀντιστοιχῶν συμβατικῶν τύπων, εἴτε πρὸς τὴν γενικὴν ἀρχὴν τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς καταχρηστικῆς ἀσκήσεως δικαιώματος (ἄρθρ. 281). Οὕτως ἡ ἔνστασις περὶ ἀκυρότητος τῆς συμβάσεως ἢ ὁ ἰσχυρισμὸς περὶ δηλώσεως βουλήσεως ἀντιτιθεμένης πρὸς τὴν πραγματικὴν συμπεριφορὰν καὶ ἐφ' ὅσον ὁ ἐνιστάμενος ἢ ὁ προβάλλων τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον ἔχει ἤδη ἀποδεχθῆ τὴν παροχὴν τοῦ ἐτέρου, ἀντίκειται προφανῶς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῶν χρηστών ἡθῶν. Ἀντὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀκυρότητος, θὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ διατάξεις τοῦ συμβατικοῦ τύπου, ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ὑφισταμένην πραγματικὴν κατάστασιν, ἐὰν αὕτη ἀπέρρεεν ἕκ τινος συμβάσεως.

ζ) Μικταὶ συμβάσεις

Μικταὶ ὀνομάζονται αἱ ἐνιαῖαι ἐκεῖναι συμβάσεις, τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις ἀπαρτίζεται ἐκ συνδυασμοῦ στοιχείων τῶν ἀντικειμενικῶν ὑποστάσεων διαφόρων συμβατικῶν τύπων ἢ πραγματικῶν περιστατικῶν αὐτῶν, στενῶς καὶ ἀρήκτως συνδεομένων μεταξὺ των.

Περὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν μικτῶν συμβάσεων ἔχουν διατυπωθῆ διάφοροι θεωρίαι, ὡς αἱ τῆς ἀπορροφήσεως, τοῦ συνδυασμοῦ, τῆς ἀναλόγου ἐφαρμογῆς τοῦ δικαίου κ.ἄ. Καθ' ἡμᾶς, πρὸς ρύθμισιν μικτῆς συμβάσεως δεόν ὅπως ἀφ' ἐνός μὲν ἀναζητηθῶν καὶ ἀνευρεθῶν οἱ κανόνες δικαίου οἱ ῥυ-

θμίζοντες τούς συνδουαζομένους συμβατικούς τύπους ή τά ένυπάρχοντα είς τήν υπό ρύθμισιν μικτήν σύμβασιν πραγματικά περιστατικά διαφόρων συμβατικῶν τύπων καί άφ'έτέρου έπιδιωχθῆ ή έφαρμογή τῶν έν λόγῳ κανόνων έπ'αύτης, άφου έπιτευχθῆ ή προσαρμογή τούτων μεταξύ των καί είς τήν ὄλην συμβατικήν σχέσιν (άρχή τῆς άνευρέσεως καί προσαρμογῆς του δικαίου).

II.- Γενικαί άρχαί καί διατάξεις επί συμβάσεων

1.- 'Αρχή τῆς έλευθερίας τῶν συμβάσεων

Ὁ 'Αστικός Κῶδιξ θέτει τήν γενικήν άρχήν, καθ'ήν πρός σύστασιν ή άλλοίωσιν ένοχῆς διά δικαιοπραξίας άπαιτεῖται σύμβασις, ένόσῳ έν τῷ νόμῳ δέν ὀρίζεται άλλως (άρθρ. 361). Έκ τῆς διατάξεως ταύτης συνάγεται ή άρχή τῆς έλευθερίας τῶν συμβάσεων (ή τῶν συναλλαγῶν), έφ'ὄσον οί συμβαλλόμενοι δύνανται κατά τήν έν λόγῳ διάταξιν έλευθέρως διά συμβάσεως νά συνιστοῦν, νά τροποποιοῦν ή νά καταργοῦν ένοχικάς σχέσεις καί γενικῶς νά μεταβάλλουν κατά βούλησιν τήν νομικήν κατάστασιν τῶν παρ'αὐτῶν έξουσιαζομένων άγαθῶν, καταρτίζοντες ένοχικάς συμβάσεις.

Εἰδικώτερον τό περιεχόμενον τῆς έλευθερίας τῶν συμβάσεων συνίσταται είς τά έξῆς:

α) Ἐκαστος εἶναι έλεύθερος νά άποφασίση έάν καί μετά ποίου θά καταρτίση σύμβασιν (έλευθερία καταρτίσεως).

β) Οί συμβαλλόμενοι δύνανται νά προσδιορίζουν έλευθέρως τό περιεχόμενον τῆς συμβάσεως (έλευθερία περιεχομένου).

Έπί τῆς έλευθερίας ταύτης τοῦ περιεχομένου τῶν συμβάσεων έδράζεται ἡ κατάρτισις μικτῶν συμβάσεων.

Ἡ έλευθερία τῶν συμβάσεων ὑπόκειται εἰς τινας περιορισμούς. Οὕτως ἡ έλευθερία καταρτίσεως περιορίζεται π.χ. διά τῆς ὑποχρέσεως καταρτίσεως συμβάσεως ὑπό τῶν μονοπωλίων καί τῶν φορέων παροχῶν κοινῆς ὠφελείας, ὡς καί εἰς τήν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ μή σύναψις συμβάσεως θά ἦδύνατο νά προκαλέσῃ βλάβην εἰς τόν ἕτερον κατά τρόπον προσκρούοντα εἰς τά χρηστά ἦθη. Ἡ έλευθερία τοῦ περιεχομένου περιορίζεται ἐν πρώτοις ὑπό τῶν διατάξεων ἀναγκαστικοῦ δικαίου, ὑπό τῶν χρηστῶν ἠθῶν (βλ. ἄρθρα 3, 178, 179), εἰς ἅς περιπτώσεις ὁ νόμος ἀπαγορεύει ὠρισμένην δικαιοπραξίαν (βλ. ἄρθρ. 174), καθῶς ἐπίσης καί ὅταν ὑφίστανται γενικοί ὅροι τῶν συναλλαγῶν ἢ συλλογικαί συμβάσεις καί διαιτητικαί ἀποφάσεις, οἱ ὁποῖοι περιορίζουν τά μέγιστα τήν έλευθερίαν διαπραγματεύσεως ἐπί διαφορετικῶν ὄρων κατά τήν κατάρτισιν τῶν κατ' ἰδίαν συμβάσεων.

Ἡ έλευθερία τῶν συμβάσεων δύνανται νά θεωρηθῆ ὡς περιεχομένη εἰς τό συνταγματικῶς προστατευόμενον δικαίωμα τῆς έλευθέρας ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος (ἄρθρ. 9 § I τοῦ Συντ. 1968 (βλ.

FRICKENTSCHER).

2.- Ὁρισμός τοῦ περιεχομένου τῆς συμβάσεως.

Ἐλέχθη εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχάς (σελ. 101), ὅτι ἡ σύμβασις ἐν ἀμφιβολίᾳ δέν ἔχει καταρτισθῆ, εἰάν τὰ μέρη δέν συμφωνήσουν, ἐφ' ὅλων τῶν σημείων αὐτῆς (ἄρθρ. 195) ἔστω καί σιωπηρῶς, δηλ. δι' ἀπλῆς ἀπραξίας, ἢ δι' ἐνεργειῶν, ἐξ ὧν συνάγεται βούλησίς τις (LARENZ). Ἡ ἀοριστία δύναται νά ἀναφέρεται εἰς τό ἀντικείμενον μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται ἡ παροχή, εἰς τόν τόπον, τόν τρόπον ἢ τόν χρόνον ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς. Οὐδεὶς ὁμῶς λόγος περί ἀοριστίας γίνεται, ὅταν ἐρμηνευτικῶς ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς συμβάσεως δύναται νά πληρωθῆ τό κενόν. Ἐάν δέν ὑφίσταται νόμιμος τρόπος ἄρσεως τῆς ἀοριστίας ἰδίᾳ ὡς πρὸς τό ἀντικείμενον, εἰς τό ὁποῖον ἀφορᾷ ἡ παροχή, τότε δέν γεννᾶται ἀπαίτησις ἐξ ἐγκύρου συμφωνίας. Ἐπομένως ἡ ἐνοχή εἶναι ἔγκυρος, εἰάν ἡ παροχή δύναται νά ὀρισθῆ συμφῶνως πρὸς τόν νόμον ἢ κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν μερῶν προβλεπόμενα.

Εἶναι δυνατόν ὅμως ὁ προσδιορισμός τῆς παροχῆς νά ἀνατεθῆ διὰ τῆς συμβάσεως εἰς τόν ἕνα ἐκ τῶν συμβαλλομένων ἢ εἰς τρίτον ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένου σημείου ἐκκινήσεως, π.χ. τῆς συμφωνηθείσης ἀντιπαροχῆς, τῶν συναλλακτικῶν ἡθῶν κλπ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἰσχύει ὁ ἐρμηνευτικὸς κανὼν ("ἐν ἀμφιβολίᾳ"), καθ' ὃν ὁ προσδιορισμός πρέ-

πει νά γίνη υπό τοῦ συμβαλλομένου ἢ τοῦ τρίτου "κατά δικαίαν κρίσιν", ἥτοι κατά κρίσιν σχηματιζομένην ἀντικειμενικῶς βάσει τῆς καλῆς πίστεως καί τῶν χρηστῶν ἠθῶν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τοῦ σκοποῦ τῆς συμβάσεως, ὡς καί τῶν συγκεκριμένων περιστάσεων, εἰς τρόπον ὥστε νά ἐξασφαλισθῇ ἡ "ἀναλογία" τῆς παροχῆς.

Ἐάν ὁ προσδιορισμός δέν γίνη κατά δικαίαν κρίσιν ἢ βραδύνη, τότε γίνεται οὗτος ὑπό τοῦ δικαστηρίου (ἄρθρ. 371).

Ἀντιθέτως εἶναι δυνατόν ὅπως ὁ προσδιορισμός ἀνατεθῇ εἰς τήν ἀπόλυτον, ἥτοι ἀνεξέλεγκτον κρίσιν τρίτου. Ἐάν ὅμως ὁ τρίτος ἀδυνατῇ ἢ βραδύνη νά προσδιορίσῃ τήν παροχήν, τότε ἡ σύμβασις εἶναι ἄκυρος (ἄρθρ. 373). Ἡ κρίσις τοῦ τρίτου δέν δύναται νά προσκρούῃ εἰς τήν καλήν πίστιν καί τά χρηστά ἦθη (βλ. ἄρθρα 178, 281 καί 283). Ἐάν ἀντίκειται εἰς ταῦτα, εἶναι ἀνίσχυρος καί θεωρεῖται ὡς μή γενομένη (ENNECO-CERUS-LEHMANN).

Ἄκυρος ἐπίσης εἶναι ἡ σύμβασις, ἐάν ὁ προσδιορισμός τῆς παροχῆς ἀνατεθῇ εἰς τήν ἀπόλυτον κρίσιν ἑνός τῶν συμβαλλομένων (ἄρθρ. 372).

Ἐάν δέν καθορίζεται ὑπό τίνος θά γίνη ὁ προσδιορισμός τῆς παροχῆς, τότε ἡ σύμβασις εἶναι ἄκυρος. Εἰδικῶς ὅμως ὡς πρός τάς ἀμφοτεροβαρεῖς συμβάσεις ἰσχύει ὁ ἐρμηνευτικός κανὼν

("έν άμφιβολία"), καθ' όν, εάν ή έκτασις τής άντιπαροχής δέν ώρίσθη, τό δικαίωμα του προσδιορισμοϋ αύτής έχει εκείνος, ό όποϊος δικαιούται νά άπαιτήση τήν άντιπαροχήν, δηλ. ό δανειστής(άρθρ. 379). Φυσικά καί αύτός ό προσδιορισμός θά γίνη κατά δικαίαν κρίσιν (άρθρ. 371). Έάν π.χ. παραδοθῆ πρός έπισκευήν ραδιόφωνον καί δέν συμφωνηθῆ ή άμοιβή, ταύτην θά καθορίση ό έπισκευάσας κατά δικαίαν κρίσιν.

3.- Ένστασις μή έκπληρωθέντος συναλλάγμα- τος.

Υπό τής συμβάσεως ή του νόμου δύναται νά καθορίζεται ποϊος έκ τών δύο συμβαλλομένων θά έκπληρώση πρώτος τήν παροχήν. Έάν δέν ύφίσταται τοιοϋτος καθορισμός, τότε άμφότεροι ή άπαντες οι συμβαλλόμενοι (εάν εῖναι πλείονες) άμφοτεροβαροϋς συμβάσεως πρέπει νά έκπληρώσουν τήν βαρύνουσαν αύτούς παροχήν ταυτοχρόνως ("χέρι μέ χέρι") (βλ. άρθρ. 323).

Τοϋτο προκύπτει καί έκ του άρθρου 374 Α.Κ., τό όποϊον όρίζει, ότι ό ύπόχρεως εις παροχήν έξ άμφοτεροβαροϋς συμβάσεως δικαιούται νά άρνηθῆ τήν έκπλήρωσιν τής βαρυνούσης αύτόν παροχής, ένόσφ ό έτερος δέν έκπληροῖ ή δέν προσφέρει τήν βαρύνουσαν αύτόν άντιπαροχήν.

Αύτη εῖναι ή άναβλητική ένστασις του μή έκπληρωθέντος συναλλάγματος, τήν όποϊαν άντιτάσ-

σει ὁ ὑπόχρεως πρὸς παροχήν ἐξ ἀμφοτεροβαροῦς συμβάσεως, ὅταν ἐγερθῇ κατ' αὐτοῦ ἀγωγή πρὸς ἐξαναγκασμόν του εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς. Συνεπῶς δὲν δύναται νά ἀντιταχθῇ ἢ ἐνστασις, ὅταν ἐξεπληρώθῃ ἤδη ἡ παροχή.

Ἐάν ὁ εἶς συμβαλλόμενος ἐξεπλήρωσε τὴν παροχήν ἢ προσφέρεται νά ἐκπληρώσῃ ταύτην, οὐχὶ ὅμως προσηκόντως ποσοτικῶς ἢ ποιοτικῶς (π.χ. προσφέρει μικροτέραν ποσότητα ἢ κατωτέραν ποιότητα), τότε πάλιν ὁ ἕτερος δικαιούται νά ἀρνηθῇ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς βαρυνούσης αὐτόν παροχῆς μέχρις ὅτου ὁ ἕτερος ἐκπληρώσῃ προσηκόντως τὴν βαρύνουσαν αὐτόν ἀντιπαροχήν. Αὕτη εἶναι ἡ ἐνστασις τοῦ μὴ προσηκόντως ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος.

Ἐάν ἡ μὴ προσήκουσα ἐκπλήρωσις συνίσταται εἰς μερικὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, τότε δὲν δύναται νά ἀντιταχθῇ ἢ ἐνστασις, εἰάν ἡ ἀρνησις τῆς ἀντιπαροχῆς ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἀντίκειται εἰς τὴν καλὴν πίστιν, ἰδίᾳ διότι τὸ καθυστερούμενον μέρος εἶναι ἐπουσιῶδες (ἄρθρ. 376).

Συνέπεια τῆς ἐνστάσεως τοῦ μὴ ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος εἶναι ὅτι γίνεται μὲν δεκτὴ ἡ ἀγωγή, ὁ ἐναγόμενος ὅμως καταδικάζεται εἰς παροχήν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι καὶ ὁ ἐνάγων θά ἐκπληρώσῃ ταυτοχρόνως ("χέρι μὲ χέρι") τὴν βαρύνουσαν αὐτόν ἀντιπαροχήν (ἄρθρ. 378). Ἡ "ταυτόχρονος"

ἐκπλήρωσις τῆς ἀντιπαροχῆς θά λάβῃ χώραν, ὡς νοεῖται αὕτη βάσει τῆς καλλῆς πίστεως καί τῶν χρηστών ἡθῶν.

Ὁ ἐνάγων δανειστής δέν δύναται νά ἀποκρούσῃ τήν ἔνστασιν τοῦ μή ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος διὰ τῆς παροχῆς ἀσφαλείας (ἄρθρ. 375).

Ἐλέχθη, ὅτι δύναται νά καθορίζεται εἴτε ὑπό τοῦ νόμου εἴτε ὑπό τῆς συμβάσεως, ὅτι ὁ εἶς τῶν συμβαλλομένων ὑποχρεοῦται νά ἐκπληρώσῃ πρῶτος τήν παροχήν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει (συνιστώσῃ εἶδος παροχῆς πιστώσεως), στερεῖται μέν οὗτος τῆς ἐνστάσεως τοῦ μή ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος, διακαίουται ὁμως νά ἀρνηθῇ τήν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς μέχρις ὅτου ὁ ἕτερος παράσχη ἀσφάλειαν, ἐάν λόγῳ οὐσιώδους ἐλαττώσεως τῆς περιουσιακῆς καταστάσεως τοῦ ἑτέρου, τήν ὁποίαν κατά τήν κατάρτισιν τῆς συμβάσεως ἡγνόμεν οὐχί ἀδικαιολογήτως, ὑφίσταται κίνδυνος νά μή δυνηθῇ ὁ ἀντισυμβαλλόμενος νά ἐκπληρώσῃ τήν βαρύνουσαν αὐτόν ἀντιπαροχήν (ἄρθρ. 377) (ἐνστασις παροχῆς ἀσφαλείας).

Ἡ ἐνστασις παροχῆς ἀσφαλείας, ὡς ἄλλωστε καί ἡ ἐνστασις τοῦ μή ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος, δύνανται νά ἀντιταχθοῦν μόνον ἐπί ἀμφοτεροβαροῦς συμβάσεως. Ἐπί ἑτεροβαροῦς συμβάσεως ἀντιτάσσεται ἡ ἐνστασις ἐπισχέσεως, εἶδος τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ, κατά τινος, καί ἡ ἐνστασις τοῦ μή ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος.

4.- Ἀπρόσπτος μεταβολή τῶν συνθηκῶν

Ἡ κατάρτισις πάσης συμβάσεως θεμελιούται ἐπὶ ὀρισμένων πραγματικῶν καὶ ἰδίῳ οἰκονομικῶν δεδομένων. Παρά ταῦτα μεταβολή αὐτῶν δέν θίγει κατ'ἀρχήν τὰς ὑποχρεώσεις τῶν συμβαλλομένων, οἱ ὅποιοι ὑποχρεοῦνται νά ἐκπληρώσουν ταύτας ὅπως ὀδηποτε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς τηρήσεως τῶν συμβάσεων (PACTA SUNT SERVANDA).

Οὐχ ἥττον ἀνώμαλοι περιστάσεις ἐπιφέρουν τοιαύτην διαταραχήν εἰς τὰ κατὰ τὴν κατάρτισιν τῆς συμβάσεως κρατοῦντα δεδομένα, ὥστε ἡ τήρησις τῶν συμπεφωνημένων ἀντίκειται εἰς τὸ κοινόν περὶ δικαίου αἴσθημα. Οἱ συμβαλλόμενοι ἔχουν τότε ὡς μέσον προστασίας τὴν γενικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 288 κατὰ βάσιν, χωρὶς νά ἀποκλείεται προσφυγή καὶ εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 200 καὶ 281 A.K.

Εἰδικῶς ὅμως διὰ τὰς ἀμφοτεροβαρεῖς συμβάσεις ὁ Ἀστ.Κῶδιξ περιέλαβε διάταξιν ἐνδοτικοῦ δικαίου, τὴν τοῦ ἄρθρου 388, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει εἰς τὸν δικαστὴν ὅπως ἐπεμβαίνη καὶ ἡ τροποποιῇ τὰ στοιχεῖα ἢ τοὺς ὅρους τῆς συμβάσεως ἢ διατάσῃ τὴν λύσιν τῆς συμβάσεως ἐν ὄλῃ ἢ κατὰ τὸ μῆκος ἐκτελεσθέν μέρος αὐτῆς.

Διὰ νά ἀσκήσῃ ὅμως ὁ δικαστής τὴν ρυθμιστικὴν του ταύτην ἐπέμβασιν, πρέπει νά συντρέχουν αἱ ἐξῆς προϋποθέσεις:

α) Τά ούσιώδη περιστατικά, επί τῶν ὁποίων ἅπαντα τά μέρη κατά τάς ἀρχάς τῆς καλῆς πίστεως καί βάσει τῶν συναλλακτικῶν ἡθῶν ἐστήριξαν τήν σύναψιν τῆς ἀμφοτεροβαροῦς συμβάσεως, πρέπει νά μετεβλήθησαν ούσιωδῶς μετά τήν κἀτάρτισιν αὐτῆς ἐκ λόγων ἐκτάκτων καί ἀπροβλέπτων τότε καί ἄνευ πταίσματός τινος ἐκ τῶν συμβαλλομένων. Ὡς ούσιώδη περιστατικά νοοῦνται ἐκεῖνα, ἄνευ τῶν ὁποίων δέν θά κατηρτίζετο ἡ σύμβασις.

β) Συνεπεῖα τῆς μεταβολῆς ταύτης ἡ παροχή τοῦ ὀφειλέτου, συγκρινομένη πρός τήν ἀντιπαροχήν, πρέπει νά κατέστη δι' αὐτόν ὑπερμέτρως ἐπαχθῆς.

Τά μέτρα, τά ὁποῖα δύναται νά διατάξῃ ὁ δικαστής, εἶναι ἀναγωγῆ τῆς παροχῆς, ἥτοι π.χ. αὔξεις τοῦ τιμήματος ἐπί ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίματος, ἢ μείωσις τῆς εἰς εἶδος ἀντιπαροχῆς ἢ ἄρσις καταθλιπτικοῦ ὄρου τῆς συμβάσεως, ὡς καί μερική ἢ ὀλική λύσις τῆς συμβάσεως.

Τό ἄρθρον 388 δέν δύναται νά ἐφαρμοσθῇ, ἐάν ἡ σύμβασις ἔχῃ καθ' ὀλοκληρίαν ἡ κατά τό μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς ἐκτελεσθῇ.

III.- Εἰδικαί διατάξεις περί κατηγοριῶν τινῶν συμβάσεων

1.- Σύμβασις μεταβιβάσεως πάσης τῆς περιουσίας.

Ἡ παροχή συμβάσεώς τινος δύναται νά ἀφορᾷ εἴτε εἰς ὠρισμένα περιουσιακά στοιχεῖα, εἴτε

είς όλόκληρον τήν περιουσίαν ή ποσοστόν όλοκλήρου τής περιουσίας. Ὑποσχετική σύμβασις ἔχουσα ὡς περιεχόμενον τήν μεταβίβασιν όλοκλήρου ή ποσοστοῦ τής περιουσίας, ή ὁποία θά περιέλθῃ εἰς τόν ἀναλαμβάνοντα τήν ὑποχρέωσιν τής μεταβιβάσεως αὐτῆς, ἐπιφέρει ὑπέρμετρον δέσμευσιν εἰς τήν ἐλευθερίαν τοῦ προσώπου καί συνεπῶς δύναται νά θεωρηθῆ, ὅτι ἀντίκειται εἰς τά χρηστά ἤθη καί τήν δημοσίαν τάξιν.

Ὁ Ἀστικὸς Κώδιξ περιέχει καί εἰδικήν διάταξιν, καθ' ἣν ἡ ὑποσχετική σύμβασις περί μεταβιβάσεως πάσης τής μελλούσης περιουσίας ή ποσοστοῦ αὐτῆς ή περί συστάσεως ἐπικαρπίας ἐφ' ἀπάσης ή ποσοστοῦ τής μελλούσης περιουσίας εἶναι ἄκυρος (ἄρθρ. 366), π.χ. ὠρεά, ἔταιρία.

Ἀντιθέτως εἶναι ἔγκυρος ή ὑποσχετική σύμβασις περί ὠρισμένου μελλοντικοῦ περιουσιακοῦ στοιχείου καί αἱ κατ' ἰδίαν ἐκποιητικαί δικαιοπραξίαι, π.χ. μεταβίβασις ὠρισμένων ἀντικειμένων, ἐκχώρησις ὠρισμένων ἀξιώσεων. Ἐάν ἔλαβον χώραν τοιαῦται μεταβιβάσεις, αὗται εἶναι μὲν ἔγκυροι, τό μεταβιβασθέν ὁμως δύναται νά ἀναζητηθῆ κατὰ τάς περί ἀδικοιολογήτου πλουτισμοῦ διατάξεις ἐλλείψει αἰτίας, ἀφοῦ ή ὑποσχετική σύμβασις εἶναι ἄκυρος.

Ἐπίσης εἶναι ἔγκυρος κατ' ἀρχήν (ἐφ' ὅσον δέν προσκρούει εἰς τά ἄρθρα 178 καί 179) ή σύμ-

βασεις περί μεταβιβάσεως πάσης τῆς ἀνηκούσης εἰς τόν ὑποσχόμενον κατά τόν χρόνον καταρτίσεως τῆς συμβάσεως (ἐνεστῶσης) περιουσίας ἢ ποσοστοῦ αὐτῆς ἢ περί συστάσεως ἐπικαρπίας ἐφ' ὀλοκλήρου ἢ ποσοστοῦ τῆς ἐνεστῶσης περιουσίας. Ἡ σύμβασις ὅμως αὕτη, διὰ νά εἶναι ἔγκυρος, πρέπει νά καταρτισθῆ ἐνώπιον συμβολαιογράφου! (ἄρθρ. 367).

2.- Σύμβασις περί τῆς κληρονομίας ζῶντος

Σύμβασις, ἔχουσα ὡς περιεχόμενον τήν μέλλουσαν κληρονομίαν ζῶντος ἀκόμη προσώπου, προσκρούει εἰς τό κοινόν περί δικαίου καί ἠθικῆς αἴσθημα, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνος λόγῳ τῆς ἐνυπαρχούσης ἀβεβαιότητος. Διὰ τοῦτο ὁ Ἄστικὸς Κῶδιξ ἀπαγορεύει καί κηρύσσει ἄκυρον τήν ὑποσχετικὴν σύμβασιν, ἢ ὁποῖα ἀναφέρεται εἰς τήν κληρονομίαν ζῶντος προσώπου, εἴτε μετὰ τούτου, εἴτε μετὰ τρίτου, εἴτε περί ὀλοκλήρου, εἴτε περί ποσοστοῦ αὐτῆς ἢ διὰ τῆς ὁποίας περιορίζεται ἢ ἐλευθερία τοῦ προσώπου νά διαθέτῃ κατά βούλησιν τήν περιουσίαν του διὰ τόν μετὰ τόν θάνατόν του χρόνον (ἄρθρ. 368).

Οὕτω π.χ. εἶναι ἄκυρος ἡ σύμβασις δι' ἧς ὑποσχεταί τις νά διορίσῃ ἢ μὴ διορίσῃ κληρονόμον τινά ἢ νά δεχθῆ ἢ μὴ δεχθῆ τήν κληρονομίαν τοῦ ἄλλου ἢ τρίτου ἢ νά μεταβιβάσῃ τήν ἐπαχθησομένην κληρονομίαν ζῶντος εἰσέτι προσώπου ἢ ποσοστοῦ αὐτῆς ἢ νά συντάξῃ, νά μὴ συντάξῃ, νά ἀναιαλέσῃ ἢ νά μὴ μεταβάλῃ τήν διαθήκην του κλπ.

3.- Σύμβασις ἐμπράγματος περί ἀκινήτου

Ἦς ἐλέχθη εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχάς, ἀποτελεῖ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου τῶν δικαιοπραξιῶν καὶ συμβάσεων τὸ ἄτυπον αὐτῶν (πρβλ. ἄρθρ. 158). Δύναται δηλ. αὗται νὰ καταρτισθοῦν δι' ἀπλῆς προφορικῆς συμφωνίας ("μέ τὸ τηλέφωνον").

Κατ' ἐξαίρεσιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁ Ἀστικός Κώδιξ ὀρίζει, ὅτι σύμβασις (ὑποσχετικὴ ἢ ἐκποιητικὴ), ἔχουσα ὡς περιεχόμενον τὴν σύστασιν, μετάθεσιν, ἀλλοίωσιν ἢ κατάργησιν ἐμπραγμάτου δικαιώματος ἐπὶ ἀκινήτου, ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου (ἄρθρ. 369), π.χ. σύμβασις πωλήσεως, εἰσφορᾶς εἰς ἐταιρίαν ἀκινήτου, συμβιβασμὸς περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν συμβιβαζομένων ἐπὶ ἀκινήτου κλπ. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐὰν ἡ σύμβασις ἀφορᾷ εἰς ἰδανικόν μέρος ἀκινήτου. Μὴ τήρησις τοῦ τύπου τούτου ἐπιφέρει ἀκυρότητα τῆς συμβάσεως (βλ. ἄρθρ. 159).

Τὸν αὐτὸν τύπον θὰ πρέπει νὰ περιβληθῇ τὸ προσύμφωνον (βλ. ἄρθρ. 166), ἡ πληρεξουσιότης (βλ. ἄρθρ. 217) καὶ κατὰ τινὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἀρείου Πάγου (ὡς ἡ 114/1960, ἄλλως ἡ 388/1969), παρὰ τὴν μερικὴν διαφωνίαν τῆς ἐπιστήμης, ἡ ἐντολὴ πρὸς κατάρτισιν μιᾶς τῶν ἐν ἄρθρῳ 369 ἀναφερομένων συμβάσεων. Ἀντιθέτως δὲν ἀπαιτεῖται συμβολαιογραφικόν ἐγγράφον, ὅταν ἀναλαμβάνῃ τις τὴν ὑποχρέωσιν, νὰ μὴ μεταβιβάσῃ ἀκίνητον εἰς τρίτον (LARENZ).

§ 8.- Ἀδυναμία παροχῆς

I.- Ἐννοια καὶ διακρίσεις

Ἀδυναμία πρὸς παροχὴν ὑφίσταται, ὅταν ὁ ὀφειλέτης δέν δύναται νά ἐκπληρώσῃ τήν παροχὴν. Συνεπῶς ἀδύνατος εἶναι ἡ παροχὴ ἡ ὁποία ἔχει ματαιωθῆ ὀριστικῶς, ἡ ὁποία δέν δύναται κἄν κατὰ τήν ἀντίληψιν τῶν συναλλαγῶν νά ἐκπληρωθῆ.

Ἡ ἀδυναμία δύναται νά ὀφείλεται εἰς λόγους πραγματικούς ἢ νομικούς. Ἡ πραγματικὴ ἀδυναμία δύναται νά ἀπορρέῃ ἐκ τῶν φυσικῶν νόμων ἢ ἐκ τῶν κοινωνικῶν ἀντιλήψεων, τῶν οἰκονομικῶν δεδομένων ἢ ἐκ τῆς ἠθικῆς. Π.χ. φυσικὴ ἀδυναμία προκύπτει ἐκ τῆς πτώσεως ἀεροπλάνου τινός εἰς μέγα βάθος ἐντός τῆς θαλάσσης εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀναληφθεῖσα ἀνέλκυσις αὐτοῦ νά εἶναι τεχνικῶς ἀδύνατος. Ὡς ἠθικὴ ἀδυναμία δύναται νά χαρακτηρισθῆ ἡ παροχὴ μαθήματος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τήν ἡμέραν τῆς κηδείας τοῦ πατρὸς ἢ τῆς συζύγου του ἢ τοῦ τέκνου του.

Οἰκονομικὴν ἀδυναμίαν προκαλεῖ οἰκονομικὴ θυσία πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς δυσαναλόγως μεγαλύτερα τῆς καταβαλλομένης συνήθως πρὸς τοῦτο εἰς τάς συναλλαγάς. Ἐάν παρὰ πᾶσαν, ἀκόμη καὶ τήν μεγαλύτεραν, οἰκονομικὴν θυσίαν εἶναι ἀνέφικτος ἡ παροχὴ, τότε ὑφίσταται πρακτικὴ ἀδυναμία (ESSER). Νομικὴ ἀδυναμία εἶναι ἡ πώλησις πράγματος ἐκτός συναλλαγῆς ἢ πράγματος, τοῦ ὁποίου ὁ νόμος ἀπαγορεύει τήν διάθεσιν ἢ πράγματος κατεσχημένου ἢ

έπιταχθέντος κλπ.

‘Η αδυναμία διακρίνεται, έκτός άλλων, καί είς τάς κάτωθι σπουδαιοτέρας κατηγορίας:

α) ‘Ολική καί μερική αδυναμία

‘Ολική εἶναι ἡ αδυναμία, ὅταν ἡ ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς εἶναι καθ’ ὅλοκληρίαν ἀνέφικτος, μερική δέ ὅταν ἡ παροχή δύναται νά ἐκπληρωθῆ μόνον ἐν μέρει ἢ, κατά τινας, είς χειροτέραν ποιότητα (ENNELCCERUS-LEHMANN).

‘Η μερική αδυναμία προϋποθέτει διαιρετήν παροχήν, τουτέστι τοιαύτην δυναμένην κατά τήν φύσιν καί τόν προορισμόν της νά ἐκπληρωθῆ τμηματικῶς, χωρίς νά μειωθῆ ἡ ἀξία, ὁ χαρακτήρ ἢ ὁ προορισμός της (ESSER).

β) ‘Αντικειμενική καί ὑποκειμενική αδυναμία

‘Αντικειμενική εἶναι ἡ αδυναμία, ὅταν αὕτη ὀφείλεται είς γενικούς λόγους, οἱ ὅποιοι ἰσχύουν διά πάντα ὀφειλέτην, διότι ἡ ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς εἶναι καθ’ ἑαυτήν γενικῶς ἀδύνατος, π.χ. ὑπόσχεσις μηνός τοῦ μέλιτος είς τήν ἀφροδίτην.

‘Υποκειμενική αδυναμία ὑφίσταται, ὅταν εἰδικῶς ὁ ὀφειλέτης αδυνατῆ νά ἐκπληρώσῃ τήν παροχήν, ἡ ὁποία καθ’ ἑαυτήν εἶναι δυνατή. Π.χ. ἀρχάριος ζωγράφος ἀναλαμβάνει τήν ὑποχρέωσιν νά ἐκτελέσῃ πιστόν ἀντίγραφον τῆς MONA LISA.

γ) ‘Αρχική καί ἐπιγενομένη αδυναμία

‘Αρχική εἶναι ἡ αδυναμία, ἡ ὁποία ὑφίστα-

ται κατά τήν γένεσιν τῆς ἐνοχῆς, ἐπιγενομένη δέ ἡ ἐμφανιζομένη μετά τήν σύστασιν τῆς ἐνοχῆς.

II.- Ἐννομα ἀποτελέσματα τῆς ἀδυναμίας πρὸς παροχήν.

1.- Γενικῶς

Ἐπὶ ἀδυναμίας πρὸς παροχήν εἴτε ἀρχικῆς, εἴτε ἐπιγενομένης, ὁ ὀφειλέτης ὑποχρεοῦται εἰς πλήρη ἀποζημίωσιν διὰ τήν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποχρεώσεώς του (ἄρθρα 335, 362), ἀδιαφόρως εἰάν ἡ ἀδυναμία εἶναι ὀλική ἢ μερικὴ, ἀντικειμενικὴ ἢ ὑποκειμενικὴ. Π.χ. ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ὀφειλέτου καταστρέφεται τὸ πωληθὲν καὶ μῆπω παραδοθὲν αὐτοκίνητον ἢ ὁ πωλητῆς πωλεῖ αὐτοκίνητον, τὸ ὁποῖον πρὸ τινος κατεστράφη ἐκ συγκρούσεως, ὀφειλομένης εἰς ὑπαιτιότητα ἐκείνου ὁ ὁποῖος τὸ ὠδήγει.

Ἐάν ἡ ἀδυναμία εἶναι μερικὴ, ὀφείλεται δὲ αὕτη εἰς ὑπαιτιότητα τοῦ ὀφειλέτου, ὑποχρεοῦται οὗτος νὰ καταβάλῃ τὸ δυνατόν μέρος τῆς παροχῆς καὶ ἀποζημίωσιν διὰ τὸ ἀδύνατον μέρος αὐτῆς. Ἐάν ὅμως ὁ δανειστής δὲν ἔχη συμφέρον εἰς τήν μερικὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, δικαιούται ἐντὸς εὐλόγου προθεσμίας ἀπὸ τῆς προσφορᾶς ἢ ἀπὸ τῆς προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου, ὅπως παραλάβῃ τήν μερικῶς δυνατὴν παροχήν, νὰ ἀσποικηθῇ τὸ προσφερόμενον μέρος τῆς ὅλης παροχῆς καὶ νὰ θεωρήσῃ τήν ἀδυναμίαν ὡς ὀλικήν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θά ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν ὡς εἰάν ἡ ὅλη παροχὴ ἦτο ἀδύνατος (ἄρθρα 337 καὶ 362). Π.χ. εἰάν καταστρα-

φοῦν τινα μόνον ἐκ τῶν γραμματοσῆμων σπανίας σει-
ραῖς τοιούτων, δικαιούται ὁ δανειστής νά θεωρήσῃ
τὴν ἀδυναμίαν ὀλικήν, ἐάν δέν δύναται νά προμηθευ-
θῇ μεμονωμένως τὰ ἐλλείποντα γραμματόσημα.

Ἐπί μερικῆς ἀνυπαιτίσου ἀδυναμίας πρὸς παρο-
χὴν ἀπαλλάσσεται ὁ ὀφειλέτης τοῦ ἀδυνάτου μέρους,
ὑποχρεοῦται ὅμως εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ δυνατοῦ
μέρους.

Ὁ ὀφειλέτης ἀπαλλάσσεται τῆς πρὸς παροχὴν
καὶ πρὸς ἀποζημίωσιν ὑποχρέωσης, ἐάν ἡ μὲν ἐπι-
γενομένη ἀδυναμία ὀφείλεται εἰς γεγονός, διὰ τὸ
ὅποῖον οὗτος δέν ὑπέχει εὐθύνην, π.χ. τυχαῖον γε-
γονός, ἡ δέ ἀρχικὴ ἀδυναμία ἦτο εἰς αὐτόν, ἄνευ
ὑπαιτιότητός του, ἄγνωστος κατὰ τὴν συνομολόγησιν
τῆς συμβάσεως. Εἰς τὰς περιπτώσεις ὅμως ταύτας ὀ-
φείλει οὗτος νά εἰδοποιήσῃ τὸν δανειστήν περὶ τῆς
ἀδυναμίας πρὸς ἐκπλήρωσιν, εὐθύς ὡς λάβῃ γνῶσιν
αὐτῆς (ἄρθρα 336, 363). Ἐάν δέν εἰδοποιήσῃ τὸν
δανειστήν, ὑποχρεοῦται νά ἀποκαταστήσῃ εἰς αὐτόν
τὴν ζημίαν, τὴν ὅποιαν ὑπέστη οὗτος ἐκ τῆς μὴ εἰ-
δοποιήσεώς του.

Ἐάν ὁ δανειστής κατὰ τὴν σύναψιν τῆς συμ-
βάσεως ἐγνώριζεν ἢ ὄφειλε νά γνωρίζῃ τὴν ἀδυναμί-
αν παροχῆς, τὸ δικαστήριον δύναται κατὰ τὴν κρί-
σιν του, νά μὴ ἐπιδικάσῃ ἀποζημίωσιν ἢ νά μειώσῃ
τὸ ποσόν αὐτῆς (ἄρθρ. 364) (περίπτωσις ζημίας ἐξ
οἰκείου πταίσματος ἄρθρου 300 Α.Κ.).

Ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἀπηλλοτριῆται τῆς ὑποχρεώσεώς του, διότι ἡ ἀδυναμία ὀφείλεται εἰς γεγονός, διὰ τό ὅποῖον οὗτος δέν ὑπέχει εὐθύνην (ἀνυπαίτιος ἀδυναμία), ὑποχρεοῦται οὐχ ἦττον νά ἀποδώσῃ εἰς τόν δανειστήν πᾶν ὅ,τι περιῆλθεν εἰς αὐτόν συνεπίῃ τοῦ γεγονότος, ἐκ τοῦ ὁποῖου προέκυψεν ἡ ἀδυναμία (περιελθόν) (ἄρθρα 338, 363). Ὁ κανὼν οὗτος ἰσχύει τόσον ἐπὶ ἀρχικῆς, ὅσον καί ἐπὶ ἐπιγενομένης ἀδυναμίας. Π.χ. ἐάν καταστραφῇ ἀνυπαίτιως ὁ δανεισθεὶς πῖναξ, καταβληθῆ ὅμως ἀσφαλιστικὴ ἀποζημίωσις, θά ἀποδοθῆ αὕτη.

Αἱ ἐκτεθεῖσαι συνέπειαι τῆς ἀρχικῆς ἀδυναμίας παροχῆς ἐπέρχονται καί ὅταν καταρτίζεται σύμβασις, τῆς ὁποίας ἡ παροχὴ προσκρούει εἰς ἀπαγορευτικὴν διάταξιν νόμου (ἄρθρ. 365). Οὕτως ὁ Ἄστ. Κώδιξ ἐξομοιοῖ τὴν νομικὴν πρός τὴν ἀρχικὴν πραγματικὴν ἀδυναμίαν ἐκ συμβάσεως.

"Πλασματικὴ ἀδυναμία παροχῆς". Μὴ χρηματικὴ παροχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν κατεδικάσθη ὁ ὀφειλέτης τελεσιδίικως, μετατρέπεται εἰς ὑποχρέωσιν πρός ἀποζημίωσιν διὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, ἐάν ἡ ὀφειλομένη παροχὴ δέν ἐκπληρωθῆ ἐντός εὐλόγου προθεσμίας τασσομένης ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ, ὁ ὅποῖος πρέπει ὅμως προσέτι νά δηλώσῃ ὅτι, μετὰ τὴν ἀρροδὸν τῆς προθεσμίας ἀποκρούει τὴν παροχὴν (ἄρθρ. 339), π.χ. ἐάν δέν παραδοθῆ τό πωληθέν ἢ ἐκμισθωθέν πρᾶγμα. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην λογίζεται ἐπελθοῦσα ἀδυναμία παροχῆς (Τριανταφυλ-

λόπουλος), ὁ δὲ δανειστής δέν δύναται νά ἀπαιτή-
ση τήν παροχήν, ἀλλά μόνον ἀποζημίωσιν.

2.- Συνέπειαι τῆς ἀδυναμίας παροχῆς εἰδι-
κῶς ἐπί ἀμφοτεροβαρῶν συμβάσεων.

Τά ἐκτεθέντα ἔννομα ἀποτελέσματα τῆς ἀδυ-
ναμίας πρός παροχήν ὑφίστανται παραλλαγὴν τινα ἐ-
πί τῶν ἀμφοτεροβαρῶν συμβάσεων ὡς ἐκ τῆς ἰδιομορ-
φίας τούτων καί τῆς ὑπαρχούσης εἰς ταύτας ἀλληλε-
ξαρτήσεως παροχῆς καί ἀντιπαροχῆς ("λειτουργική
ἐξάρτησις τῶν δηλώσεων περί ὑποχρέωσης ἐπί ἀμφο-
τεροβαροῦς συμβάσεως" κατὰ τόν FIKENTSCHER). Διὰ
τοῦτο αἱ ἐκτεθεῖσαι διατάξεις συμπληροῦνται ὑπό
εἰδικῶν τοιούτων.

Οὕτως ἐπί ἀνυπαιτίου ἀδυναμίας τοῦ ἑνός
συμβαλλομένου πρός παροχήν, ἀπαλλάσσεται μὲν οὗ-
τος τῆς παροχῆς, ἀπαλλάσσεται ὅμως αὐτοδικαίως
καί ὁ ἕτερος τῆς ἀντιπαροχῆς, ἐφ' ὅσον καί οὗτος
δέν εἶναι ὑπαίτιος τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀντισυμ-
βαλλομένου του. Ἐάν ὁ δανειστής τῆς ἀδυνατου πα-
ροχῆς ἀπαιτήσῃ ἀπό τόν ἀπαλασσομένον ὀφειλέτην
τό συνεπεῖα τοῦ γεγονότος τῆς ἀδυναμίας περιελ-
θόν εἰς αὐτόν (ὀφειλέτην), τότε ὑποχρεοῦται οὗ-
τος (ὁ δανειστής) νά καταβάλλῃ τήν βαρύνουσαν αὐ-
τόν ἀντιπαροχήν ἢ, κατ' ἐπιεικεστέραν ἄποψιν, μέ-
ρος αὐτῆς ἀνάλογον πρός τήν σχέσιν τοῦ περιελ-
θόντος πρός τήν ἀξίαν τῆς ἀδυνατου παροχῆς (Μι-
χαηλίδης-Νουάρος). Ἐάν ὁ δανειστής δέν ἀσκήσῃ
τό δικαίωμά του ὅπως ἀπαιτήσῃ τό περιελθόν, εἴχε

καταβάλει δε τήν ἀντιπαροχήν του ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει, ἀναζητεῖ τό καταβληθέν κατὰ τάς διατάξεις περί ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ (ἄρθρ. 380).

Οὕτω π.χ. ἐάν καταστραφῇ τυχαίως ὁ παραγγελθεῖς ζωγραφικός πίναξ, δέν ὑποχρεοῦται ὁ ἔτερος εἰς τήν καταβολήν τῆς ἀμριβῆς.

Ὁ ὡς ἄνω κανὼν σημαίνει, ὅτι ἕκαστος τῶν συμβαλλομένων φέρει τόν κίνδυνον τῆς ἰδίᾳς του παροχῆς.

Τά ἐκτεθέντα ἰσχύουν καί ὅταν ὁ ὀφειλέτης εἶναι ὑπαίτιος τῆς ἀδυναμίας πρὸς παροχήν. Συνεπῶς ὁ ἀντισυμβαλλόμενος ἀπαλλάσσεται τῆς ἀντιπαροχῆς, τήν ὁποίαν ἀναζητεῖ τυχόν καταβληθεῖσαν, ἐάν δέν ἀπαιτήσῃ τό περιελθόν.

Ὁ ἀντισυμβαλλόμενος ὅμως ἀντί τῶν δικαιωμάτων τούτων δύναται ἐπί ὑπαιτίου ἀδυναμίας παροχῆς:

α) Νά ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν διά τήν μὴ ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως, ὅποτε διατηρεῖται κατ'ἀρχήν ἡ ὑποχρέωσίς του πρὸς καταβολήν τῆς βαρυνούσης αὐτόν ἀντιπαροχῆς (ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιδράσεως ἐπ'αὐτῆς τοῦ τρόπου καθορισμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως κατὰ τήν θεωρίαν τῆς διαφορᾶς ἢ τῆς ἀνταλλαγῆς ἢ τῆς ἐνδιαμέσου ἐπιεικούς) ἢ

β) Νά ὑπαναχωρήσῃ τῆς συμβάσεως. Ἐν ταύτῃ περιπτώσει οὐδεὶς τῶν συμβαλλομένων ὑπο-

χρεοῦται εἰς παροχὴν, ἐάν δέ ὁ ὑπαναχωρῶν εἶχε καταβάλει τὴν παροχὴν του, δύναται νά τὴν ἀναζητήσῃ κατὰ τὰς διατάξεις περὶ ἀδικοιολογήτου πλουτισμοῦ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τῆς ὑπαναχωρήσεως δύναται τό δικαστήριον νά ἐπιδικάσῃ εἰς τόν ὑπαναχωροῦντα εὐλόγον ἀποζημίωσιν διὰ τὴν προξενηθεῖσαν εἰς αὐτόν ζημίαν ἐκ τῆς μὴ ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως (ἄρθρ. 387).

Ὁ νόμος παρέχει κατὰ ταῦτα εἰς τόν δανειστήν πλείονα δικαιώματα, κατόπιν ὅμως τῆς ἐπιλογῆς ἐνός ἐξ αὐτῶν ἀποκλείεται κατ' ἀρχὴν ἡ ἄσκησις ἐτέρου (βλ. Μιχαηλίδην-Νουάρων Ἑρμ. Α. Κ. ἄρθρ. 382 ἀρ. 11 ἐπ.)

Ἐάν ἡ παροχὴ κατέστη ἀδύνατος ἄνευ πταίσματος τοῦ ὀφειλέτου ἀλλ' ἐκ πταίσματος τοῦ ἀντισυμβαλλομένου ἢ τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων του ἢ τῶν βοηθῶν ἐκπληρώσεως ἢ καθ' ὄν χρόνον ὁ ἀντισυμβαλλόμενος ἦτο ὑπερήμερος περὶ τὴν ἀποδοχὴν τῆς προσφερομένης εἰς αὐτόν παροχῆς (ὑπερημερία δανειστοῦ), ὁ μὲν ὀφειλέτης ἀπαλλάσσεται αὐτοδικαίως τῆς παροχῆς, ὁ δέ ὑπαίτιος ἢ ὑπερήμερος ἀντισυμβαλλόμενος ὀφείλει νά καταβάλῃ τὴν βαρύνουσαν αὐτόν ἀντιπαροχὴν. Τό "πταῖσμα" τοῦ δανειστοῦ ἔχει ἐνταῦθα τὴν ἐννοίαν ὅχι μόνον τῆς παρανόμου καὶ ὑπαιτίου, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τῆς ἀντισυμβατικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δανειστοῦ ἔναντι τοῦ ὀφειλέτου.

Ἐάν ἡ ἀντιπαροχή εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην τῆς ὑπαιτιότητος ἢ ὑπερμερείας τοῦ ἀντισυμβαλλομένου (δανειστοῦ τῆς ἀδυνατοῦ παροχῆς) εἶναι χρηματική, μειοῦται τό ποσόν αὐτῆς αὐτοδικαίως κατά πᾶν ὅ,τι ὠφελήθη ὁ ἀπαλλασσόμενος ὀφειλέτης ἐκ τῆς ἀπαλλαγῆς ἢ δολίως παρέλειψε νά ὠφελῆθῃ (ἄρθρ. 381).

Ἐάν ἀντιθέτως ἡ ἀντιπαροχή δέν εἶναι χρηματική, ὁ ἀπαλλασσόμενος ὀφειλέτης δέον ὅπως καταβάλῃ εἰς τόν ἀντισυμβαλλόμενον τό ποσόν τῆς ὠφελείας, τήν ὁποίαν ἀπεκόμισεν οὗτος ἢ δολίως παρέλειψε νά ἐπιτύχῃ. Ἡ παράλειψις θεωρεῖται δολία ὄχι μόνον ὅταν γίνεται ἐκ προθέσεως (δόλου), ἀλλά καί ὅταν δι' αὐτῆς προσβάλλωνται τά συμφέροντα τοῦ ἀντισυμβαλλομένου κατά τρόπον προσκρούοντα εἰς τήν καλήν πίστιν.

Ἐάν ὑπαίτιοι τῆς ἀδυναμίας εἶναι ἀμφοτέροι οἱ συμβαλλόμενοι, τότε ὁ ὀφειλέτης ὑποχρεοῦται εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ ἑτέρου (ἄρθρα 335, 362), κατά τόν καθορισμόν ὅμως ταύτης λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ συνυπαιτιότης τοῦ ἀντισυμβαλλομένου (ἄρθρ. 300, βλ. ἄρθρ. 364). Οὗτος ἐτέρωθεν ὀφείλει νά καταβάλῃ τήν βαρύνουσαν αὐτόν ἀντιπαροχήν (Μπαλλῆς, βλ. Ζέπον καί Μιχαηλίδην-Νουάρων, ἄλλως Τριανταφυλλόπουλος θεωρῶν ἄκυρον τήν σύμβασιν).

§ 9.- Υπερημερία

I.- Υπερημερία όφειλέτου

1) Έννοια και προϋποθέσεις

Υπερημερία του όφειλέτου είναι ή ύπ'αυτου ύπαίτιος και μή έγκαιρος έκπλήρωσις ληξιπροθέσμου όφειλής.

Έκ του όρισμου τουτου προκύπτουν τά στοιχειώα και αί προϋποθέσεις της ύπερημερίας του όφειλέτου, ήτοι: ύπαίτιος καθυστέρησις ληξιπροθέσμου όφειλής. Έπ'αυτών σημειοϋνται τά έξής:

α) Καθυστέρησις έκπληρώσεως ληξιπροθέσμου όφειλής.

Η όφειλή πρέπει να άπορρέη έξ έγκύρου σχέσεως, ή δε παροχή να είναι δυνατή και ήδη ληξιπρόθεσμος. Η αξίωσις πρέπει προσέτι να είναι άγώγιμος.

Η καθυστέρησις της έκπληρώσεως δύναται να προκύπτη, έν πρώτοις, έκ μόνης της παρελεύσεως ώρισμένης ("όήλης") ήμέρας πρός έκπλήρωσιν της παροχής, καθοριζομένης ύπό της δικαιοπραξίας ή του νόμου. Δεύτερον, ή καθυστέρησις δύναται να προέλθη έκ της παρελεύσεως της ταχθείσης προθεσμίας από της γενομένης καταγγελίας, εάν πρός έκπλήρωσιν της παροχής έτάχθη ώρισμένη προθεσμία από της καταγγελίας, ήτοι από της είδοποιήσεως του όφειλέτου έκ μέρους του δανειστοϋ. Τέλος, τρίτον, ή καθυστέρησις δύναται να προκύπτη έκ δικαστικής ή έξωδίκου όχλήσεως του όφειλέτου έκ μέρους του δανειστοϋ (άρθρα 340, 341).

Όχλησις εἶναι ἡ πρόσκλησις τοῦ ὀφειλέτου ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς.

Ἡ ὄχλησις εἶναι πρᾶξις δικαίου ἐν στενῇ ἐννοίᾳ, τελουμένη διὰ μονομεροῦς ἀπευθυντέας δηλώσεως, μὴ ὑποκειμένης εἰς τύπον. Ἡ ὄχλησις δέον νά γίνῃ εἰς κατάλληλον τόπον καὶ χρόνον καὶ καλοπίστως. Π.χ. εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ ὄχλησις κατὰ τὴν διάρκειαν γάμου ἢ κηδεύας ἢ θείας λειτουργίας. Ἡ καθυστέρησις ἄρχεται μετὰ τὴν λήξιν αὐτῶν.

β) Ἡ καθυστέρησις πρέπει νά εἶναι ὑπαίτιος, ἥτοι νά ὀφείλεται εἰς γεγονός, διὰ τὸ ὅποιον ὑπέχει εὐθύνην ὁ ὀφειλέτης. Ἐάν οὗτος ἐπικαλεῖται καὶ ἀποδεικνύῃ εἴτε γεγονός, διὰ τὸ ὅποιον δέν ὑπέχει εὐθύνην (ἄρθρ. 342), π.χ. τυχαῖον γεγονός, εἴτε πλάνην περὶ τὴν ὑποχρέωσίν του ("Αρ. Πάγ. 93/69), εἴτε δικαίωμα ἀρνήσεως τῆς παροχῆς, δέν καθίσταται ὑπερήμερος.

Ἡ ὑπαιτιότης κρίνεται κατὰ τὰς ἐκτεθείσας γενικὰς διατάξεις περὶ εὐθύνης τοῦ ὀφειλέτου (ἄρθρα 330-334).

2) Ἐννομοὶ συνέπειαι ὑπερημερίας ὀφειλέτου.

Αἱ συνέπειαι τῆς ὑπερημερίας τοῦ ὀφειλέτου εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Ἐποχρέωσις πρὸς ἀποζημίωσιν

Ὁ ὑπερήμερος ὀφειλέτης ὑποχρεοῦται νά κα-

ταβάλη εἰς τόν δανειστήν, ἐκτός τῆς παροχῆς καί ἀποζημιώσιν διὰ τήν ἐκ τῆς καθυστερήσεως ζημίαν τοῦ δανειστοῦ (π.χ. διὰ δαπάνας, διαφυγόν κέρδος κλπ.) ἢ μόνον ἀποζημιώσιν διὰ τήν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς συμβάσεως, ἐάν ὁ δανειστής, ἐντός εὐλόγου προθεσμίας ἀπὸ τῆς προσφορᾶς ἢ τῆς προσκλήσεως τοῦ ὀφειλέτου, ἀποκρούσῃ τήν παροχήν ὡς μὴ ἔχων πλεον συμφέρον εἰς τήν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς συνεπείφ τῆς ὑπερημερίας (ἄρθρ. 343). Π.χ. ἐάν προσφερθῇ ἡ παραγγελθεῖσα ποσότης πετρελαίου διὰ κεντρικὴν θέρμανσιν μετὰ τὸ πέρασ τοῦ χειμῶνος, δύναται νὰ ἀποκρουσθῇ ἢ προσφορὰ τούτου καί νὰ ζητηθῇ ἀποζημιώσεις διὰ τήν μὴ ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως, εἰς τρόπον ὥστε ὁ δανειστής νὰ ἔλθῃ εἰς τήν θέσιν, εἰς τήν ὁποίαν θὰ εὐρίσκετο, ἐάν ἡ παροχὴ ἐξεπληροῦτο ἐμπροθέσμως.

β) Ἐπίτασις εὐθύνης

Ὁ ὑπερήμερος ὀφειλέτης εὐθύνεται διαρκούσης τῆς ὑπερημερίας του διὰ πᾶσαν ἀμέλειαν (π.χ. ὁ δωρητής) καί διὰ τὰ τυχηρά (οὐχί ὅμως καί δι' ἀνωτέραν βίαν). Ἀπαλλάσσεται ὅμως τῆς εὐθύνης διὰ τυχηρά, ἐάν ἐπικαλεσθῇ γεγονότα καί ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ζημία θὰ ἐπῆρχετο καί ἐάν ἡ παροχὴ ἐξεπληροῦτο ἐγκαίρως (ἄρθρ. 344). Π.χ. δεδομένου ὅτι ὁ σεισμὸς τοῦ Ἁγαδίρ κατέστρεψε πρό τινων ἐτῶν τὰ πάντα, συνεπῶς καί τούς χώρους τοῦ δανειστοῦ, ἔστω καί ἐάν ὁ ὀφειλέτης εἴχεν ἐκπληρώσει ἐμπροθέσμως τήν παροχήν, αὕτη θὰ

είχε καταστροφῆ, ἐάν ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ δανεισ-
τής δέν θά εἶχε διαθέσει ἢ χρησιμοποίησει τό ὀ-
φειλόμενον ἀντικείμενον. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ὀφειλέ-
της δέν εὐθύνεται διὰ τήν ἐκ τύχης μὴ ἐκπλήρωσιν
τῆς παροχῆς του.

γ) Ἐποχρέωσις καταβολῆς τόκων

Ὁ δανειστής χρηματικῆς ὀφειλῆς δικαιού-
ται ἐν περιπτώσει ὑπερημερίας τοῦ ὀφειλέτου νά
ἀπαιτήσῃ τόκον ὑπερημερίας, χωρίς νά ὑποχρεοῦται
νά ἀποδείξῃ ζημίαν προκληθεῖσαν εἰς αὐτόν συνε-
πεῖα τῆς ὑπερημερίας, π.χ. λόγῳ φυλάξεως τῶν χρη-
μάτων εἰς τό χρηματοκιβώτιον. Ἀποδεικνύων ὅμως
περαιτέρω θετικὴν ζημίαν, δικαιούται νά ἀπαιτήσῃ
τήν ἀποκατάστασιν καί ταύτης, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ νόμῳ
δέν ὀρίζεται ἄλλως (ἄρθρ. 345), ὡς π.χ. ἐπὶ χρη-
ματικοῦ δανείου (ἄρθρ. 808).

Ὁ ὀφειλέτης ἀντικειμένου, π.χ. πράγματος,
αἰῶλου ἀγαθοῦ, δικαιώματος κλπ., ὁ ὁποῖος ὑποχρε-
οῦται νά καταβάλλῃ ἀποζημιώσιν ἴσην πρὸς τήν ἀξί-
αν τούτου ἔνεκα γεγονότος ἐπελθόντος κατά τήν
διάρκειαν τῆς ὑπερημερίας του, ἦτοι λόγῳ κατα-
στροφῆς, ἀπωλείας ἢ χειροτερεύσεως τοῦ ἀντικει-
μένου, ὑποχρεοῦται νά καταβάλλῃ νομίμους τόκους
ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ἀξίας ἀπὸ τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖ-
ος λαμβάνεται ὡς βάσις πρὸς καθορισμόν τῆς ἀπο-
ζημιώσεως (ἄρθρ. 347).

Ὁ δανειστής δύναται νά ἀσκήσῃ τὰ ὡς ἄνω
δικαιώματα, ἐφ' ὅσον ἐκπληροῦ τὰς ὑπὸ τῆς συμβά-

σεως έπιβαλλομένας αύτῷ ύποχρεώσεις.

II.- Ύπερήμερία δανειστοῦ

1.- Έννοια καί προϋποθέσεις

Ύπερήμερία δανειστοῦ εἶναι ἡ μή άποδοχή ύπό τούτου τῆς έκ μέρους τοῦ όφειλέτου προσφερομένης προσηκόντως παροχής, ώς καί ἡ παρεμπόδισις τῆς ύπό τοῦ όφειλέτου έκπληρώσεως αύτῆς.

Ό δανειστής καθίσταται ύπερήμερος εἰς δύο βασικάς περιπτώσεις, συντρεχουσῶν ώρισμένων έκάστοτε προϋποθέσεων:

α) Έάν χωρήση πρώτον άνεπιφύλακτος, πραγματική καί προσήκουσα προσφορά τῆς παροχής ύπό τοῦ όφειλέτου πρός τόν δανειστήν καί δεύτερον μή άποδοχή ύπό τοῦ δανειστοῦ τῆς προσφορᾶς ταύτης τοῦ όφειλέτου (άρθρ. 349). Ύπαιτιότης τοῦ δανειστοῦ δέν άκαιτεῖται. Ἡ ύπερήμερία του άποτελεῖ ζήτημα κατανομῆς τοῦ κινδύνου τῆς παροχής (ESSER).

Ἡ προσφορά δύναται νά εἶναι καί μή πραγματική, ἤτοι ρηματική, εάν ό δανειστής έδῆλωσεν έκ τῶν προτέρων ρητῶς ἡ έμμέσως, ότι δέν δέχεται τήν παροχήν (άρθρ. 350). Ίνα καταστῆ όμως έν τοιαύτη περιπτώσει ό δανειστής ύπερήμερος, πρέπει ό όφειλέτης νά εἶναι εἰς θέσιν νά έκπληρώση τήν παροχήν προσηκόντως κατά τόν χρόνον τῆς μή πραγματικῆς προσφορᾶς (άρθρ. 352).

Ἡ προσφορά εἶναι πραγματική, όταν ό όφειλέτης, καθ'όσον έξαρτᾶται άπό αύτόν, πράττει πᾶν

ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, εἰς τρόπον ὥστε νά μὴ ὑπολείπεται διὰ τὸν δανειστήν ἄλλο τι εἰμὴ νά ἀποδεχθῆ τὴν παροχὴν ἢ νά προβῆ εἰς τὴν ἀπαιτουμένην σύμπραξιν του πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς. Π.χ. ὁ ζωγράφος πρέπει νά προσέλθῃ μέ χρώματα ἢ κάρβουγον, ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν παραγγελθεῖσαν προσωπογραφίαν.

Δέν εἶναι πραγματική ὅμως ἡ προσφορά, ἐάν ὁ ὀφειλέτης δέν εἶναι εἰς θέσιν νά ἐκπληρώσῃ τὴν παροχὴν. Π.χ. ἐάν προσέλθῃ τις πρὸς ἐργασίαν εἰς κατᾶστασιν μέθης, δέν θά καταστήσῃ τὸν ἐργοδότην του ὑπερήμερον, ἐάν οὗτος ἀρνηθῆ νά ἀποδεχθῆ τὴν προσφορὰν τῆς ἐργασίας (παράδειγμα HEDEMANN).

᾿Ως προσήκουσα χαρακτηρίζεται ἡ προσφορά, ὅταν αὕτη εἶναι ἡ ἐνδεδειγμένη ποσοτικῶς, ποιοτικῶς, τοπικῶς καί χρονικῶς.

β) Ὁ δανειστής καθίσταται ὑπερήμερος, ἐάν δέν προβαίῃ εἰς τὴν ἀπαιτουμένην πρᾶξιν ἢ σύμπραξιν, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ ὀφειλέτης δέν δύναται νά ἐκπληρώσῃ τὴν παροχὴν, καίτοι προσεκλήθῃ ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου ἢ δέν προσεκλήθῃ μὲν, παρῆλθεν ὅμως συμπεφωνημένη ὠρισμένη ἡμέρα ἢ ὠρισμένη προθεσμία ἀπὸ τῆς προειδοποιήσεως (ἄρθρ. 35I). Π.χ. ἐάν συνεφωνήθῃ νά παραλάβῃ ὁ ἀγοραστής τὸ πρᾶγμα τὴν 1ην Σεπτεμβρίου καί δέν προσέλθῃ οὗτος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, καθίσταται ἄνευ ἐτέρου ὑπερήμερος.

Ἴνα καταστῆ ὅμως ὁ δανειστής ὑπερήμερος εἰς

τήν παροῦσαν δευτέραν περίπτωσιν πρέπει προσέτι ὁ ὀφειλέτης νά εἶναι πράγματι εἰς θέσιν ὅπως ἐκ-
πληρώσῃ τήν παροχήν προστηδόντως κατά τόν χρόνον
τῆς ἀπαιτουμένης πράξεως ἢ συμπράξεως τοῦ δανει-
στοῦ (ἄρθρ. 352). Π.χ. ὁ εἰδοποιήσας ἰατρόν πρός
ἐπίσκεψιν ἀσθενοῦς δέν καθίσταται ὑπερήμερος, ἐάν
ὁ ἀσθενής ἀπεβίωσε πρό τῆς ἀφίξεως τοῦ ἰατροῦ.

Ἐνταῦθα ἀνακύπτει καί τό λίαν ἀμφισβητού-
μενον ζήτημα τῶν ὀρίων ἀδυναμίας παροχῆς καί ὑπε-
ρημερίας δανειστοῦ.

Ἐάν ὁ χρόνος τῆς παροχῆς δέν εἶναι ὠρισμέ-
νος ἐκ τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως ἢ ἐάν ὁ ὀφειλέτης δι-
καιοῦται νά ἐκπληρώσῃ τήν παροχήν καί πρό τοῦ ὠ-
ρισμένου χρόνου, ὁ δανειστής δέν καθίσταται ὑπε-
ρήμερος ἐκ τοῦ ὅτι κωλύεται προσωρινῶς νά δεχθῇ
τήν προσφερομένην παροχήν, ἐκτός ἐάν ὁ ὀφειλέτης
εἰδοποίησε τοῦτον ἐγκαίρως περί τῆς ἐπικειμένης
ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς (ἄρθρ. 354). Π.χ. ἐπί προ-
σωρινῆς ἐλλείψεως χώρου τοποθετήσεως τῆς παροχῆς
δέν καθίσταται ὁ δανειστής ὑπερήμερος.

2) Ἐννομοί συνέπειαι ὑπερημερίας δανειστοῦ

Αἱ συνέπειαι τῆς ὑπερημερίας τοῦ δανειστοῦ
εἶναι αἱ ἑξῆς:

A) Ἐλάφρυνσις τῆς εὐθύνης τοῦ ὀφειλέτου

a) Διαρκούσης τῆς ὑπερημερίας τοῦ δανειστοῦ,
διατηρεῖται μέν ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ὀφειλέτου πρός
παροχήν, περιορίζεται ὅμως ἡ εὐθύνη του. Ὁ ὀφει-
λέτης εὐθύνεται ἐφεξῆς μόνον διά δόλον καί βαρεῖ-

αν άμέλειαν (άρθρ. 355) έν σχέσει πρός τό άντι-
κείμενον είς τό όποϊον άφορᾷ ή παροχή, ὄχι ὅμως
καί διά τάς δευτερευούσας ύποχρεώσεις του έκ τῆς
ένοχικῆς σχέσεως, διά τάς όποίας διατηρεΐται ή
κατά νόμον εϋθύνη.

β) Ὁ όφειλέτης χρηματικῆς όφειλῆς δέν ό-
φείλει τόκους διαρκούσης τῆς ύπερμερίας τοῦ δα-
νειστοῦ (άρθρ. 356), οὔτε νομίμους, οὔτε δικαιο-
πρακτικούς, οὔτε, φυσικά, ύπερμερίας.

γ) Ἐάν ὁ όφειλέτης ύποχρεοῦται νά άποδώ-
ση ώφελήματα (π.χ. καρπούς τοῦ όφειλομένου πρά-
γματος), ύποχρεοῦται διαρκούσης τῆς ύπερμερίας
τοῦ δανειστοῦ νά άποδώση μόνον τά έξαχθέντα, οὔ-
χι συνεπῶς εκείνα τά όποία ήδύνατο νά έξαγάγη,
άλλά παρέλειψε νά τό πράξη (άρθρ. 357).

β) Ἀποκατάστασις δαπανῶν όφειλέτου

Ὁ όφειλέτης δέν δικαιοῦται μέν νά άπαιτή-
ση άποζημίωσιν από τόν ύπερήμερον δανειστήν συ-
νεπείφ τῆς ύπερμερίας του, δύναται ὅμως νά άπαι-
τήση από αὐτόν τήν άποκατάστασιν πάσης δαπάνης,
είς τήν όποίαν ήναγκάσθη νά προβῆ εΐτε διά τήν ά-
τελεσφόρητον προσφοράν τῆς παροχῆς, εΐτε διά τήν
φύλαξιν καί συντήρησιν τοῦ πράγματος διαρκούσης
τῆς ύπερμερίας τοῦ δανειστοῦ (άρθρ. 358), π.χ.
έξοδα άποθηκεύσεως, άσφαλίσεως κλπ.

γ) Διευκόλυνσις έκπληρώσεως ύποχρεώσεως ό-
φειλέτου πρός παροχήν.

Ὁ ὑπόχρεως εἰς ἀπόδοσιν ἀκινήτου δικαιου-
ται ὑπὸ τούτων ὅρων τοῦ νόμου νά προκαλέσῃ, κατό-
πιν τῆς ὑπερημερίας τοῦ δανειστοῦ, τὸν διορισμὸν
ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου μεσεγγυούχου. Ἀρμόδιον δικα-
στήριον εἶναι τὸ Εἰρηνοδικεῖον τῆς περιφερείας,
ἐνθα κεῖται τὸ ἀκίνητον, δικάζον κατὰ τὴν διαδι-
κασίαν τῆς ἐκουσίας δικαιοδοσίας (ἄρθρ. 854 Κ.
Πολ.Δικ.). Ἀπὸ τῆς παραδόσεως τοῦ ἀκινήτου εἰς
τὸν μεσεγγυούχον ἀποσβέννυται ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ὀ-
φειλέτου (ἄρθρα 359, 360).

Προκειμένου περὶ κινήτου, ἡ ὑποχρέωσις τοῦ
ὀφειλέτου ἀποσβέννυται διὰ δημοσίας καταθέσεως
(ἄρθρα 427, 431).

III.- Ὑπερημερία ἐπὶ ἀμφοτεροβαρῶν συμβά- σεων.

Αἱ ἐκτεθεῖσαι προϋποθέσεις τῆς ὑπερημερίας
ὀφειλέτου καὶ δανειστοῦ ἰσχύουν καὶ ἐπὶ ἀμφοτερο-
βαρῶν συμβάσεων. Εἰδικῶς ὅμως εἰς ταύτας ὁ δανει-
στής καθίσταται ὑπερήμερος καὶ εἴαν εἶναι μὲν πρό-
θυμος νά δεχθῇ τὴν προσφερομένην ὑπὸ τοῦ ὀφειλέ-
του πραγματικὴν παροχὴν, δέν προσφέρῃ ὅμως οὗτος
τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου ἀντιπαροχὴν, ἐφ'
ὅσον ὁ ὀφειλέτης ὑποχρεοῦται εἰς παροχὴν μόνον ἐ-
πὶ ἀντιπαροχῇ (ἄρθρ. 353).

Αἱ συνέπειαι τῆς ὑπερημερίας τοῦ ὀφειλέτου
εἶναι κατ'ἀρχὴν αἱ ἐκτεθεῖσαι γενικαί τοιαῦται, ἡ-
τοι ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς καὶ ἐπὶ πλεόν ἀποζημί-
ωσις διὰ τὴν ἐκ τῆς καθυστερήσεως ζημίαν, ἐπίτα-

σις τῆς εὐθύνης, ὑποχρέωσις πρὸς καταβολὴν τόκων κλπ.

Ὁ ἀντισυμβαλλόμενος ὅμως, ὁ ὁποῖος εἶναι συνεπῆς εἰς τὰς συμβατικὰς του ὑποχρεώσεις, δύναται νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ τὴν παροχὴν καὶ ἀποζημίωσιν, ἀλλὰ νὰ τᾶξῃ εἰς τὸν ὑπερήμερον ὀφειλέτην εὐλόγον προθεσμίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, δηλῶν συνάμα ἀνεπιφυλάκτως καὶ κατὰ τρόπον ἀναμφίβολου, ὅτι μετὰ τὴν πάροδον τῆς προθεσμίας ταύτης ἀποκρούει τὴν παροχὴν. Παρερχομένης ἀπράκτου τῆς ταχθείσης προθεσμίας, δικαιούται ὁ ἀντισυμβαλλόμενος ἢ νὰ ὑπαναχωρήσῃ τῆς συμβάσεως ἢ νὰ ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν ἔνεκα μὴ ἐκτελέσεως αὐτῆς. Δέν δικαιούται ὅμως νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν παροχὴν (ἄρθρ. 383), ἐκτός ἐὰν συμφωνήσουν ἄλλως οἱ συμβαλλόμενοι, δεδομένου ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 383 εἶναι ἐνδοτικὸν δικαίον.

Ἀπαιτῶν ὁ δανειστής ἀποζημίωσιν, ὑποχρεοῦται κατ'ἀρχὴν νὰ καταβάλῃ τὴν βαρύνουσαν αὐτὸν παροχὴν (ἀντιπαροχὴν), ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιδράσεως ἐπ'αὐτῆς τοῦ τρόπου ὑπολογισμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς διαφορᾶς ἢ τῆς ἀνταλλαγῆς ἢ τῆς ἐνδιαμέσου ἐπεικοῦς (βλ. καὶ ἀνωτέρω προκειμένου περὶ ἀδυναμίας παροχῆς). Ἐὰν ἀντιθέτως ὁ δανειστής ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα ὑπαναχωρήσεως, ὄχι μόνον ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τῆς καταβολῆς τῆς ἰδικῆς του παροχῆς, ἀλλὰ δικαιούται νὰ ἀναζητήσῃ ταύτην, τυχόν καταβληθεῖσαν, κατὰ τὰς διατάξεις

περί άδικαιολογήτου πλουτισμοϋ (βλ. άρθρ. 389).

Τό εϋλογον τής προθεσμίας κρίνεται ύπό τοϋ δικαστοϋ, έκτιμώντος τάς συντρεχούσας περιστάσεις, βάσει τής καλής πίστεως καί τών χρηστών ήθών. Έάν ή προθεσμία δέν εΐναι εϋλογος, θά ληφθῆ ύπ' όψιν εϋλογος τοιαύτη, παρατεινομένης άναλόγως τής ταχθείσης.

Δέν άπαιτεΐται νά ταχθῆ εΐς τόν ύπερήμερον όφειλέτην νέα προθεσμία πρός έκπλήρωσιν τής παροχής:

α) εάν έκ τής στάσεως τοϋ όφειλέτου προκύπτη, ότι ό καθορισμός νέας προθεσμίας εΐναι άσκοπος, π.χ. ό όφειλέτης εδήλωσε κατηγορηματικώς καί όριστικώς, ότι δέν θά έκπληρώσῃ τήν ύποχρέωσίν του,

β) εάν συνεπεία τής ύπερημερίας ό δανειστής δέν έχῃ πλέον συμφέρον εΐς τήν έκτέλεσιν τής συμβάσεως (άρθρ. 385), π.χ. προσφέρεται τό πετρέλαιον διά τήν κεντρικήν θέρμανσιν άντί τοϋ χειμῶνος τό καλοκαίρι,

γ) εάν εΐχε συμφωνηθῆ, ότι εκάτερος τών συμβαλλομένων δικαιουΐται νά ύπαναχωρήσῃ τής συμβάσεως έν περιπτώσει μή έκτελέσεως ύπό τοϋ έτέρου τών συμβατικῶν του ύποχρεώσεων ή

δ) εάν ό όφειλέτης παρητήθῃ τοϋ καθορισμοϋ προθεσμίας.

Άποζημίωσις δύναται νά άπαιτηθῆ ύπό τάς

προϋποθέσεις τῶν ἄρθρων 383 καί 385 καί ἐπί ἑτεροβαρῶν συμβάσεων.

Ἐάν ὁ δανειστής ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα ὑπαναχωρήσεως, δύναται τὸ δικαστήριον νά ἐπιδικάσῃ εἰς αὐτόν εὖλογον ἀποζημιώσιν διὰ τήν τυχόν ἐκ τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῆς συμβάσεως ζημίαν του (ἄρθρ. 387).

Ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἔξεπλήρωσε διαρκούσης τῆς ταχθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ προθεσμίας μόνον ἐν μέρει τήν παροχήν, τότε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑπερημερίας θά ἰσχύσουν μόνον διὰ τὸ μὴ ἐκτελεσθέν μέρος τῆς συμβάσεως. Ἐάν ὁμως ὁ δανειστής δέν ἔχη συμφέρον εἰς τήν μερικὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, δικαιούται νά ἀποκρούσῃ ταύτην καί νά ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα ἀποζημιώσεως δι' ὀλόκληρον τήν παροχήν ἢ τὸ δικαίωμα τῆς ὑπαναχωρήσεως ἐκ τῆς ὅλης συμβάσεως (ἄρθρ. 384).

IV.-Σύμβασις κατὰ διαδοχικὰς τμηματικὰς παροχὰς

Μία σύμβασις εἶναι ἐκτελεστέα κατὰ διαδοχικὰς τμηματικὰς παροχὰς, ὅταν ὁ εἷς συμβαλλόμενος ἀναλαμβάνῃ τήν ὑποχρέωσιν νά παράσῃ τμηματικῶς κατὰ διαστήματα, ἐφ' ὠρισμένον χρόνον ὠρισμένην ποσότητα πραγμάτων. Π.χ. ἐστιάτωρ παραγγέλλει εἰς οἴνοποιον ὠρισμένην ποσότητα φιαλῶν οἴνου παραδοτέαν τμηματικῶς ἐβδομαδιαίως ἐπὶ ὠρισμένον διάστημα.

Ἐάν, προκειμένης τοιαύτης συμβάσεως, καταστῇ ἀδύνατος ὑπαιτιότῃ τοῦ ὀφειλέτου μία ἐκ τῶν παροχῶν τούτων ἢ ὁ ὀφειλέτης περιέλθῃ εἰς ὑπερη-

μερίαν ὡς πρὸς μίαν τοιαύτην παροχήν, τότε ὁ δανειστής δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν ἢ νὰ ὑπαναχωρήσῃ ἐκ τῆς συμβάσεως ὡς πρὸς μόνην τὴν παροχήν ταύτην. Ἐάν ὅμως ἡ ἀδυναμία ἢ ἡ καθυστέρησις ὡς πρὸς μίαν τμηματικὴν παροχὴν εἶναι τόσον οὐσιώδης, ὥστε ὁ δανειστής δὲν ἔχει πλέον συμφέρον διὰ τὸ ὑπολειπόμενον μέρος τῆς συμβάσεως ἢ ἐάν ὑπάρχῃ βásiμος φόβος, ὅτι ὁ ὀφειλέτης δὲν θὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑπολειπομένας παροχάς, τότε δικαιούται ὁ δανειστής νὰ ἀσκήσῃ τὰ δικαιώματα ἀποζημίωσης ἢ ὑπαναχωρήσεως δι' ὅλας τὰς ὑπολοίπους παροχάς ἢ ἀκόμη καὶ διὰ τὸ ἐκτελεσθὲν μέρος τῆς συμβάσεως (ἄρθρ. 386), ἐάν ὅλαι αἱ παροχαὶ ἀποτελοῦν ἀδιαίρετον σύνολον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ καταβληθεῖσαι παροχαὶ ἐπιστρέφονται κατὰ τὰς περὶ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ διατάξεις ἢ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸν ὑπολογισμόν τῆς ζημίας, ἐάν ἀπαιτηθῇ ἀποζημίωσις.

§ 10.- Ὑπαναχώρησις

I.- Ἐννοια, ἄσκησις καὶ ἔννομοι συνέπειαι τῆς ὑπαναχωρήσεως.

Ὑπαναχώρησις εἶναι ἡ ἀναδρομικὴ λύσις ἐγκύρου συμβάσεως διὰ μεταγενεστεράς μονομεροῦς δηλώσεως τοῦ ἑνὸς συμβαλλομένου. Διὰ τῆς δηλώσεως δηλ. περὶ ὑπαναχωρήσεως δηλοῖ ὁ ὑπαναχωρῶν συμβαλλόμενος, ὅτι θεωρεῖ τὴν σύμβασιν ὡς ἐάν εἶχε λυθῆ αὕτη εὐθύς ἅμα τῇ καταρτίσει τῆς (EX TUNC). (Κατὰ τινας-FIKENTSCHER, WOLF, LARENZ- ἢ μετατροπὴ τῆς συμβάσεως εἰς σχέσιν ἀποδόσεως τῶν ληφθεισῶν παροχῶν συνεπεῖα τῆς περὶ ὑπαναχωρήσεως δηλώσεως ἐνερ-

γει δια τὸ μέλλον, EX NUNC). Ὑπαναχώρησις ὀνομάζεται ὑπὸ τινων καὶ αὐτῇ αὐτῇ ἢ περὶ ὑπαναχωρήσεως δῆλωσις.

Τὸ πρὸς ὑπαναχώρησιν δικαίωμα δύναται νὰ παρέχεται εἴτε ὑπὸ τοῦ νόμου (νόμιμος ὑπαναχώρησις, π.χ. ἄρθρα 382, 383 ἐδ.2, 384, 386 κλπ.), εἴτε ἐκ συμβάσεως (συμβατική ὑπαναχώρησις).

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀσκηθείσης ὑπαναχωρήσεως εἶναι ἡ αὐτοδικαία, ἀναδρομική, δηλ. ἅμα τῇ καταρτίσει τῆς συμβάσεως, λύσις αὐτῆς. Συνεπῶς ἀποσβέννυνται αἱ ἐκ τῆς συμβάσεως ὑποχρεώσεις πρὸς παροχὴν, γεννᾶται δὲ ἐνοχικὴ ἀμοιβαία ὑποχρέωσις τῶν συμβαλλομένων, ὅπως ἀποδώσουν τὰς ληφθείσας παροχὰς κατὰ τὰς περὶ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ διατάξεις (ἄρθρ. 389 § 2). Ἐπὶ τῆς ὑποχρέωσεως ἀποδόσεως τῶν ληφθεισῶν παροχῶν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν ἀναλόγως αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 374 ἕως 378. (Κατ' ἄλλην ἄποψιν (Γαζῆς) γεννᾶται δικαίωμα ἐπισχέσεως). Ἡ ἀπόδοσις κατὰ ταῦτα τῶν παροχῶν πρέπει νὰ χωρήσῃ ταυτοχρόνως ("χέρι μὲ χέρι"). Διὰ παροχὰς μὴ δυναμένας νὰ ἀποδοθοῦν αὐτουσίως, π.χ. ληφθεῖσα ἐργασία, γενομένη χρῆσις πράγματος, καταβάλλεται εἴτε ἢ συμπεφωνημένη ἀντιπαροχῇ, εἴτε ἢ συνήθης ἀξία αὐτῶν.

Τὸ ἀνατρεπτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ὑπαναχωρήσεως ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐνοχικὴν σύμβασιν καὶ δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν αὐτῆς διάθεσιν, π.χ. μεταβί-

βασιν τῆς κυριότητος. Ὡς ἐκ τούτου δέν θίγονται δικαιώματα κτηθέντα ὑπό τρίτων, οἱ ὅποιοι δέν ὑποχρεοῦνται ὅπως ἀποδώσουν τό ληφθέν πρᾶγμα, ἐκτός ἐάν ἡ ὑπαναχώρησις διατυποῦται σαφῶς ὡς διαλυτικῆ αἵρεσις, καταλαμβάνουσα καί τήν διάθεσιν.

Τό δικαίωμα τῆς ὑπαναχωρήσεως ἀποσβέννυται, ἐάν ὁ δικαιουῖχος δέν ἀσκήσῃ τοῦτο ἐντός εὐλόγου προθεσμίας τασομένης εἰς αὐτόν ὑπό τοῦ ἑτέρου (ἄρθρ. 395) ἢ ἐντός τῆς ὑπό τῆς συμβάσεως τυχόν καθορισθείσης.

Τό δικαίωμα τῆς ὑπαναχωρήσεως δέν δύναται νά ἀσκηθῇ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις. Οὕτως ἀποκλείεται ἡ ὑπαναχώρησις, ἐάν πρό τῆς ὑπαναχωρήσεως τό ληφθέν ὑπό τοῦ δικαιουμένου εἰς ταύτην ἀντικείμενον ἐκ τύχης ἢ ἐκ πταίσματός του ᾤεν τῆ ἐννοίᾳ τῆς ἀθετήσεως "ἐπιταγῆς τοῦ ἰδίου ἐνδιαφέροντος", δηλ. τῆς ἐπιδείξεως συμπεριφορᾶς, ἡ ὅποια εἶναι ἐσφαλμένη, ἥτοι οἰκονομικῶς παράλογος, ἀπό τῆς ἀπόψεως τοῦ καλῶς νοουμένου ἰδίου του ἐνδιαφέροντος (ENNECCERUS-NIPPERDEY). Κατεστράφη ἐν ὄλῳ ἢ κατά μέγα μέρος ἢ οὐσιωδῶς ἐχειροτέρευσε ἢ ἀπώλεσθη ἢ ἐάν τοῦτο μετεποιήθη ἢ ἐξεποιήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν ὄλῳ ἢ κατά μέγα μέρος ἢ ἐάν τοῦτο ἐπεβαρύνθη ὑπ' αὐτοῦ διά δικαιώματος ὑπέρ τρίτου (ἄρθρα 391, 392, 393). Ἐάν ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀντικειμένου κατέστη ἀδύνατος μετά τήν ἀσκησιν τοῦ δικαιώματος ὑπαναχωρήσεως, ἐφαρμόζονται αἱ ἐκτεθεῖσαι ἀνωτέρω γενικαί διατάξεις περί ἀδυναμίας παροχῆς.

Τό δικαίωμα ὑπαναχωρήσεως εἶναι διαπλαστικόν δικαίωμα καί ἀσχεῖται διά μονομεροῦς, ἀτύπου, ἀμετακλήτου, ἀνεπιδέκτου αἰρέσεως δηλώσεως τοῦ ἔχοντος αὐτό, ἀπευθυντέας πρὸς τόν ἕτερον (ἄρθρ. 390). Ἡ περί ὑπαναχωρήσεως δήλωσις εἶναι κατὰ ταῦτα μονομερῆς διαπλαστική δικαιοπραξία.

Ἐπί πλειόνων συμβαλλομένων τό δικαίωμα ὑπαναχωρήσεως ἀσχεῖται παρά πάντων καί κατὰ πάντων (ἄρθρ. 396), οὐχί ὅμως ἀπαραιτήτως διά κοινῆς δηλώσεως ἢ συγχρόνως παρ' ὄλων ἢ πρὸς ὅλους. Ἐάν ἀποσβεσθῇ τοῦτο ὡς πρὸς ἓνα ἐξ αὐτῶν, ἀποσβέννυται καί ὡς πρὸς τοὺς λοιποὺς (ἄρθρ. 396).

Ἡ ἀσκηθεῖσα ὑπαναχώρησις καθίσταται ἀνίσχυρος καί ματαιοῦται, ἐάν ὁ ὑπαναχωρῶν, καταστάς ὑπερήμερος ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῆς παρ' αὐτοῦ ληφθείσης παροχῆς, δέν προβαίνει εἰς ἀπόδοσιν αὐτῆς ἐντός τῆς ταχθείσης εἰς αὐτόν παρά τοῦ ἑτέρου εὐλόγου προθεσμίας (ἄρθρ. 394). Κατά συνέπειαν ἡ σύμβασις ἀνακτᾷ τὴν πλήρη ἰσχύν της ἄνευ βεβαίως δυνατότητος νέας ὑπαναχωρήσεως.

II.- Εἰδικαί περιπτώσεις ὑπαναχωρήσεως

1.- Ρῆτρα μὴ ἐκπληρώσεως

Ἐάν συμφωνηθῇ, ὅτι ὁ συμβαλλόμενος ἔχει τό δικαίωμα νά ὑπαναχωρήσῃ ἐκ τῆς συμβάσεως, ἐφ' ὅσον ὁ ἕτερος δέν ἐκπληρώσῃ τὴν βαρύνουσαν αὐτόν ὑποχρέωσιν, ὁ ἐπιφυλάξας ἑαυτῷ τό δικαίωμα ὑπαναχωρήσεως δύναται ἐν ἀμφιβολίᾳ νά τό ἀσκήσῃ, ἐάν ἡ μὴ

ἐκπλήρωσις τῆς ὑποχρέωσως τοῦ ἑτέρου ὀφείλεται εἰς ὑπαιτιότητα αὐτοῦ (τοῦ ἑτέρου) (ἄρθρ. 397).

2.- Ρήτρα καταβολῆς ποινῆς (ἐπιτιμίου μεταμελείας).

Ἐάν συμφωνήθῃ ἡ ὑπαναχώρησις ἐκ τῆς συμβάσεως ἐπὶ τῇ καταβολῇ ποινῆς, συνισταμένης εἰς οἰανδήποτε περιουσιακὴν παροχήν, καθίσταται ἡ ἀσκηθεῖσα ὑπαναχώρησις ἀνίσχυρος, ἐάν ἐγένετο ἄνευ συγχρόνου καταβολῆς τῆς ποινῆς καὶ ἀπεκρούσθῃ ὡς ἐκ τούτου ἀμελλητί, ἥτοι ἄνευ ἀδικαιολογήτου καθυστερήσεως, ὑπὸ τοῦ ἑτέρου (ἄρθρ. 398). Ἐάν ἡ δήλωσις ὑπαναχωρήσεως δέν ἀπεκρούσθῃ ἀμελλητί, ἡ ὑπαναχώρησις εἶναι ἰσχυρά. Ὁ πρὸς ὃν δέ ἐγένετο αὕτη δικαιούται νά ἀπαιτήσῃ τὴν ποινὴν κατὰ πάντα χρόνον μέχρι παραγραφῆς τῆς ἀπαιτήσεως.

3.- Ρήτρα ἐκπτώσεως

Ὁ δανειστής θεωρεῖται, ὅτι ἐπιφυλάσσει ἐαυτῷ δικαίωμα ὑπαναχωρήσεως ἐκ τῆς συμβάσεως, ἐάν συμφωνηθῇ, ὅτι ὁ ὀφειλέτης ἐκπίπτει ἀπάντων τῶν ἐκ τῆς συμβάσεως δικαιωμάτων του, ἐφ' ὅσον δέν ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσίν του (ἄρθρ. 399) ἢ δέν ἐκπληρώσῃ ταύτην προσηκόντως ὑπαιτιῶς (βλ. ἄρθρ. 397). Ἡ ὑπαναχώρησις ἀποκλείεται, ἐάν ἡ μὴ ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς προεκλήθῃ ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ δανειστοῦ. Ἀνεπιφύλακτος λήψις τῆς καθυστερουμένης παροχῆς δύναται νά θεωρηθῇ ὡς σιωπηρά παραίτησις ἀπὸ τοῦ δικαιώματος ὑπαναχωρήσεως (ENNECCERUS-LEHMANN).

4.- Ἵπαναχώρησις ἐπί συμβάσεως ἀκριβοχρόνου ἐκτελέσεως.

Σύμβασις ἀκριβοχρόνου ἐκτελέσεως εἶναι ἐκείνη εἰς τήν ὅποιαν συμφωνεῖται ἡ ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς εἰς ὄρισμένον ἀποκλειστικῶς χρόνον ἢ ἐντός ὄρισμένης ἀποκλειστικῶς προθεσμίας, καίτοι ἡ ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς μετά τόν χρόνον τοῦτον ἢ μετά τήν προθεσμίαν ταύτην εἶναι κατ' ἀρχήν δυνατή, ἀλλά κατὰ τήν συμφωνίαν τῶν μερῶν δέν θεωρεῖται ὡς ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς.

Ἐάν δέν προκύπτῃ ἄλλο τι ἐκ μιᾶς τοιαύτης συμβάσεως, δικαιοῦται ὁ δανειστής ἐν ἀμβιβολίᾳ νά ὑπαναχωρήσῃ τῆς συμβάσεως, ἀνεξαρτήτως ἐάν ἡ μή ἐκπλήρωσις τῆς κυρίας παροχῆς τοῦ ὀφειλέτου θεμελιοῦται ἐπί ὑπαιτιότητος αὐτοῦ ἢ ὄχι. Δικαιοῦται βεβαίως ὁ δανειστής νά ἀπαιτήσῃ τήν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, ὀφείλει ὅμως ἀμέσως νά ἀνακοινώσῃ τοῦτο σαφῶς εἰς τόν ὀφειλέτην, ἄλλως στερεῖται τοῦ δικαιώματος νά ἀπαιτήσῃ τήν παροχήν (ἄρθρ. 401).

§ 11.- Ἵρραβών καί ποινική ῥήτρα

I.- Ἵρραβών

Ἵρραβών εἶναι τό διδόμενον κατὰ τήν κατάρτισιν τῆς συμβάσεως εἴτε πρός ἐπιβεβαίωσιν τῆς καταρτίσεώς της, δηλ. ὡς σύμβολον, ὡς ἀποδείξις τῆς καταρτίσεως αὐτῆς (βεβαιωτικός ἢ ἐπιβεβαιωτικός ἄρραβών), εἴτε πρός κάλυψιν τῆς ζημίας ἐκ τῆς μή ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως (ἐνι-

σχυτικός άρραβών), είτε ως ποινή, εάν ό συμβαλλόμενος ύπαναχωρήση τής συμβάσεως (έπιτίμιον μεταμελείας) ή όέν έκτελέση παντελώς ή όέν έκτελέση προσηρόντως τήν σύμβασιν.

Άρραβών καλεϊται καί ή σύμβασις περί τοῦ σκοποῦ τοῦ διδομένου (άρραβωνική σύμβασις). Δύναται δέ δυνάμει αὐτῆς τό διδόμενον νά συνίσταται εἰς χρήματα ή άλλα πράγματα κινητά ή άκίνητα (όπερ άσύνηθες) ή καί εἰς άπαίτησιν κατά τρίτου.

Έάν ως άρραβών δίδεται πράγμα, τοῦτο μεταβιβάζεται κατά κυριότητα καί νομήν εἰς τόν λαμβάνοντα (Μπαλῆς.άλλως Σόντης), εάν δέ "δίδεται" άπαίτησις, αὐτή έκχωρεϊται εἰς τοῦτον.

Ό Άστικ.Κώδιξ περιέχει τόν έρμηνευτικόν κανόνα ("ένόσφ όέν ώρίσθη άλλως"), καθ'όν ό άρραβών θεωρεϊται δοθείς πρός κάλυψιν τής ζημίας έκ τής μή έκτελέσεως τής συμβάσεως (άρθρ. 402) (ένισχυτικός ή ποινικός (κατά Σόντην) άρραβών).

Έν τοιαύτη περιπτώσει, ό ύπαίτιος τής μή έκπληρώσεως ή μή προσηκούσης καί ίδίφ τής μή έγκαίρου έκπληρώσεως τής συμβάσεως έκπίπτει τοῦ δοθέντος άρραβώνος ή άποδίδει διπλάσιον τόν ληφθέντα, χωρίς νά ύποχρεοῦται ό δανειστής νά άποδείξη ζημίαν τινά. Έάν ό άρραβών εἶναι πράγμα μή άντικαταστατόν, έκτός τής άποδόσεως τούτου, καταβάλλεται καί ή άξία του κατά τόν χρόνον τής καταπτώσεως (Σόντης). Χρόνος καταπτώσεως τοῦ άρραβώνος εἶναι ό τής έκπληρώσεως τής έξασφαλιζομένης δια

τοῦ ἀρραβῶνος παροχῆς ἢ τῆς ὑπερμερείας τοῦ ὀφει-
λέτου ἢ τὸ χρονικὸν σημεῖον καθ' ὃ κατέστη μεταγε-
νεστέρως ὑπαιτίως ἀδύνατος ἢ ἐκπλήρωσις τῆς κυρί-
ας ἐνοχῆς (Σόντης).

Ἐάν ὁ δανειστής ὑπέστη ζημίαν ἐκ τῆς μῆ
ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως, δικαιούται, ἀποδεικνύων
ταύτην, νά ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν, ἢ ὅποια ὅμως μει-
οῦται κατὰ τὸ ποσὸν τοῦ ἀρραβῶνος, ἐφ' ὅσον δέν
προκύπτει ἄλλο τι ἐκ τῆς συμβάσεως (ἄρθρ. 403).

II.- Ποινικὴ ῥήτρα

Ποινικὴ ῥήτρα εἶναι ἡ ὑπόσχεσις παροχῆς χρη-
ματικῆ ποσοῦ ἢ ἄλλου τινός, π.χ. πράγματος, ἀπαι-
τήσεως, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ὑποσχόμενος δέν
θά ἐκπληρώσῃ ἢ δέν θά ἐκπληρώσῃ προσηκόντως ἢ ἐγ-
καίρως τὴν βαρύνουσαν αὐτόν ὑποχρέωσιν (ἄρθρ. 404).
Ἡ διὰ τῆς ποινικῆς ῥήτρας ἐξασφαλιζομένη ὑποχρέ-
ωσις δύναται νά ἀφορᾷ εἴτε εἰς τὴν κυρίαν ὑποχρέ-
ωσιν πρὸς παροχὴν, εἴτε εἰς δευτερευούσας ὑποχρε-
ώσεις συμβάσεώς τινος.

Ἡ ὑπόσχεσις τῆς ποινῆς δύναται νά γίνῃ διὰ
παρεπομένης συμβάσεως ἢ καὶ διὰ μονομεροῦς δικαιο-
πραξίας, π.χ. διὰ προκηρύξεως, ἀγωνύμου τίτλου.
Ἡ ποινικὴ ῥήτρα εἶναι ἄκυρος, ἐάν εἶναι ἄκυρος ἢ
ἀκυρωθῇ καὶ ἡ κυρία ἐνοχὴ (ἄρθρ. 408) (παρεπόμε-
νος χαρακτήρ τῆς ποινικῆς ῥήτρας). Τὸ αὐτὸ ἰσχύει
καὶ διὰ τὸν ἀρραβῶνα.

Ὁ ὑποσχεθεὶς ποινὴν ὑποχρεοῦται νά παρίσχη

ταύτην, εάν ή κατέστησεν ύπαιτίως αδύνατον τήν έκπλήρωσιν τής κυρίας παροχής ή περιήλθεν εις ύπερμερίαν περί τήν έκπλήρωσιν αύτης. 'Ο δανειστής τής ποινής δικαιούται νά άπαιτήση ταύτην ως άνεξελέγκτως τεκμαιρομένην έλαχίστην ζημίαν ("σταθερόν (FIX) MINIMUM" κατά τόν ESSER), έστω και εάν ουδεμίαν ζημίαν ύπέστη εκ τής μή έκπληρώσεως ή μή προσηκούσης ή μή έγκαίρου έκπληρώσεως τής έξασφαλιζομένης διά τής ποινικής ρήτρας ύποχρεώσεως (άρθρ. 405).

'Εάν ή ύπόσχεσις τής ποινής έγένητο διά τήν περίπτωσιν τής μή έκπληρώσεως τής κυρίας ένοχής, ό δανειστής δέν δικαιούται νά άπαιτήση τήν έκπλήρωσιν αύτης, έφ'όσον, συντρεχουσών τών ως άνω προϋποθέσεων, άπήτησε τήν ποινήν (άρθρ. 406) ("άρχή διαζευκτικής ένεργείας" κατά Σόντην). 'Επί άμφοτεροβαροϋς συμβάσεως διατηρεΐται ή ύποχρεώσις του διά τήν βαρύνουσαν αυτόν αντιπαροχήν, στερεΐται δέ τοϋ δικαιώματος ύπαναχωρήσεως.

'Αντιθέτως ό δανειστής τής ποινής δικαιούται νά άπαιτήση και τήν κυρίαν παροχήν και τήν ποινήν, εάν ή ύπόσχεσις αύτης έγένητο διά τήν περίπτωσιν τής μή προσηκούσης και ιδίως τής μερικής ή τής μή έγκαίρου έκπληρώσεως τής κυρίας παροχής, έστω και εάν ουδεμίαν ζημίαν ύπέστη εκ τής μή προσηκούσης ταύτης έκπληρώσεως τής παροχής. 'Εάν μάλιστα ύπέστη ζημίαν τινά συνεπειά τής μή προσηκούσης έκπληρώσεως τής κυρίας παροχής, δικαιούται

έκτός τῆς παροχῆς καί τῆς ποινῆς, νά ἀπαιτήσῃ καί πᾶσαν ζημίαν ὑπερβαίνουσαν τήν τελευταίαν ταύτην (ἄρθρ. 407).

Ὅμοίως ὁ δανειστής δικαιούται νά ἀπαιτήσῃ, ἐκτός τῆς ποινῆς, καί τήν διαφοράν μεταξύ τῆς ζημίας καί τῆς ποινῆς καί εἰς τήν πρώτην ὡς ἄνω περίπτωσιν τῆς μή ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς (ἄρθρ. 406), ἐάν συνεπέει ταύτης δικαιούται νά ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν καί οὐχί ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς, π.χ. εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρων 343, 382, 383, 543, 544, 577, 690, 335.

Ἐάν ἡ ποινή εἶναι ὑπέρμετρος ("δυσαναλόγως μεγάλη"), ὁ ὑποσχεθείς αὐτήν δύναται νά ἀπαιτήσῃ δι' ἀγωγῆς ἢ κατ' ἔνστασιν ὅπως τό δικαστήριον μειώσῃ ταύτην εἰς τό προσῆκον μέτρον κατ' ἀρχήν πρό πάσης ἐκουσίας καταβολῆς της (βλ. Μπαλῆν), μή ἀποκλειομένου ὅμως κατ' ἀρχήν τοῦ σχετικοῦ αἰτήματος καί μετά τήν καταβολήν (βλ. Σόντην, Ζέπον). Ἀντίθετος συμφωνία εἶναι ἄκυρος (ἄρθρ. 409) λόγῳ τοῦ χαρακτῆρος τῆς διατάξεως ὡς "κοινωνικοῦ ἐξασφαλιστικοῦ μέτρου" (ESSER).

Κατά τήν ἐκτίμησιν τῆς "ἀναλογίας" τῆς ποινῆς τό δικαστήριον λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὄχι μόνον τό περιουσιακόν ὄφελος τοῦ δανειστοῦ ἀλλά καί πᾶν δεδικοιολογημένον ἐνδιαφέρον αὐτοῦ. Ἐάν ἡ ποινή ὑπερβαίνει τοῦτο, ἐξετάζεται καί ἡ βαρύτης τοῦ τυχόν ὑπάρχοντος πταίσματος τοῦ ὀφειλέτου, τό ὄφελος αὐτοῦ ἐκ τῆς μή ἐκπληρώσεως ἢ μή προ-

σηκούσης έκπληρώσεως τῆς παροχῆς καί ἡ ἐν γένει περιουσιακῆ του κατάστασις (ENNECCERUS-LEHMANN).

Αἱ περί ποινικῆς ρήτηρας διατάξεις, ὡς π.χ. τὰ ἄρθρα 405, 408 καί 409, ἐφαρμόζονται καί ὅταν συμφωνηθῆ, ὅτι ὁ δανειστής, ἐν περιπτώσει ὑπαναχωρήσεως, ἀποκερδαίνει τό παρ' αὐτοῦ ληφθέν μέρος τῆς παροχῆς (ρήτρα κρατήσεως τῆς ληφθείσης παροχῆς) (ἄρθρ. 400).

§ 12.- Σύμβασις ὑπέρ καί εἰς βάρος τρίτου

Ἐπὶ ἀπόρροια τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς προσωπικότητος, ἐφ' ἧς θεμελιοῦται τό δίκαιον, εἶναι ὅπως μὴ δημιουργοῦνται εἰς τό ἄτομον βάρη, δεσμεύσεις καί ὑποχρεώσεις ὑπὸ τῶν ἴσων αὐτῷ συνανθρώπων του, ἄνευ ἰδικῆς του συναινέσεως. Οὕτως ἀντίκειται εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην ἡ κατάρτισις συμβάσεως, δι' ἧς δημιουργοῦνται ὑποχρεώσεις εἰς βάρος τρίτου, μὴ μετέχοντος αὐτῆς (βλ. Λιτζερόπουλον, Στοιχεῖα Ἐνοχ. Δικ.).

Ἐπὶ τῇ βάσει ὅμως τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν συμβάσεων δέν δύναται νά ἀποκλεισθῆ ἡ κατάρτισις καί μιᾶς τοιαύτης συμβάσεως εἰς βάρος τρίτου, ἡ ὁποία νά δημιουργῆ μὲν ὑποχρεώσεις μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων, εἰς βάρος τοῦ τρίτου ὅμως μόνον ἐφ' ὅσον οὗτος τὰς ἐγκρίνει.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω δύο ἀρχῶν τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐξ ἐνός καί τῆς ἐλευθερίας τῶν συμβάσεων ἐξ ἑτέρου προκύπτει, ὅτι δύνα-

ται διά συμβάσεως νά παρασχεθῆ δικαίωμα εἰς τρίτον, μὴ μετέχοντα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ὅμως θά δύναται ἐλευθέρως νά τό ἀποποιηθῆ. Ἐπί τῆ βάσει τῶν ἐκτεθέντων ρυθμίζονται ὑπό τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος ἡ σύμβασις ὑπέρ τρίτου (ἄρθρα 410-414) καί ἡ σύμβασις εἰς βάρος τρίτου (ἄρθρ. 415).

I.- Σύμβασις ὑπέρ τρίτου

Σύμβασις ὑπέρ τρίτου ὑφίσταται ὅταν ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων (ὑποσχεθεὶς) ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ἔναντι τοῦ ἑτέρου (δέκτου ἢ λήπτου τῆς ὑποσχέσεως) ὅπως προβῆ εἰς παροχὴν πρὸς τρίτον (τρίτος), μὴ μετέχοντα τῆς συμβάσεως. Ὁ τρίτος οὗτος δέν πρέπει νά εἶναι ἢ νά ἐμφανίζεται ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ δεχομένου τὴν ὑπόσχεσιν, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ παροχὴ ἐνεργεῖται πρὸς αὐτόν τοῦτον τόν λήπτην τῆς ὑποσχέσεως, ὁ ὁποῖος εἶναι καί ὁ δανειστής τῆς παροχῆς. Π.χ. σύμβασις ὑπέρ τρίτου καταρτίζεται, ὅταν συναφθῆ ἀσφάλις ἐπί τῆς ζωῆς τοῦ ἀσφαλιζομένου ὑπέρ τρίτου, ὁ ὁποῖος θά λάβῃ τό ἀσφάλισμα ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἠσφαλισμένου ἢ ὅταν τις ἀγοράσῃ ἄνθη, τὰ ὅποια ὁ πωλητῆς θά παραδώσῃ εἰς ἐορτάζοντα φίλον τοῦ ἀγοραστοῦ.

Ἐὰν προκύπτῃ ἐκ τῆς συμβάσεως ἡ συνάγεται ἐρμηνευτικῶς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν περιστάσεων, ἰδίᾳ ἐκ τῆς φύσεως καί τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν καί τῆς ἀντιλήψεως τῶν συναλλαγῶν, ὅτι ὁ τρίτος, ἐκ παραλλήλου πρὸς τόν δεχθέντα τὴν ὑπό-

σχεσιν, δικαιούται έξ ίδιου δικαίου νά άπαιτήση άπ'εύθείας άπό τόν ύποσχεθέντα τήν πρόσ αύτόν έκπλήρωσιν τής παροχής (άρθρ. 411), ύφίσταται γνησία σύμβασις ύπέρ τρίτου. 'Ο τρίτος άποκτῆ διά τής συμβάσεως ταύτης αύτομάτως τήν άπαίτησιν, διότι τό ήθέλησαν οί συμβαλλόμενοι, έστω και έάν τήν άγνοή ή έάν δέν έξεδήλωσε τήν βούλησίν του ή είναι άνίκανος πρόσ δικαιοπραξίαν. Δικαιοούται βεβαίως νά άποποιηθῆ τήν άπαίτησιν.

'Εάν δέν προκύπτη γνησία σύμβασις ύπέρ τρίτου, τότε μόνον ό δεχθείς τήν ύπόσχεσιν δικαιούται νά άπαιτήση άπό τόν ύποσχεθέντα όπως έκπληρώση τήν παροχήν πρόσ τόν τρίτον (μή γνησία ή καταχρηστική σύμβασις ύπέρ τρίτου). 'Η παροχή πρόσ τόν τρίτον άποτελεῖ τό περιεχόμενον τής ένοχικής σχέσεως μεταξύ ύποσχεθέντος και δεχθέντος τήν ύπόσχεσιν.

'Ο τρίτος δύναται κατά πάντα χρόνον, επί γνησίας συμβάσεως ύπέρ τρίτου, νά δηλώση διά μονομερούς, άτύπου και άμετακλήτου δηλώσεως πρόσ τόν ύποσχεθέντα, ότι άποποιεῖται τό δικαίωμά του. Κατόπιν τής δηλώσεως ταύτης, θεωρεῖται τοῦτο ως ούδέποτε άποκτηθέν (άρθρ. 413), ήτοι άναιρεῖται άναδρομικῶς.

'Εάν άντιθέτως ό τρίτος (έπί γνησίας συμβάσεως ύπέρ τρίτου) δηλώση πρόσ τόν ύποσχεθέντα, ότι θά άσκήση τό δικαίωμά του, δέν δύναται ό δεχθείς τήν ύπόσχεσιν νά άπαλλάξη τόν ύποσχεθέντα

τῆς ὑποχρεώσεώς του πρὸς παροχὴν εἰς τὸν τρίτον (ἄρθρ. 412), οὔτε νὰ ὑπαναχωρήσῃ τῆς συμβάσεως ἢ νὰ ἀσκήσῃ ἀναστροφὴν αὐτῆς ἢ νὰ καταγγείλῃ ταύτην ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ τρίτου. Ἐντεῦθεν προκύπτει κατ'ἀντιδιαστολὴν, ὅτι μέχρις ὅτου ὁ τρίτος δηλώσῃ πρὸς τὸν ὑποσχεθέντα, ὅτι θὰ ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμά του, δύναται ὁ δεχθεὶς τὴν ὑπόσχεσιν, ὁ ὁποῖος εἶναι δανειστής ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν τρίτον, οὐχὶ ὅμως εἰς ὀλόκληρον μετ'αὐτοῦ, νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ὑποσχεθέντα τῆς ὑποχρεώσεώς του, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἐκ τῆς συμβάσεως δέν προκύπτει ἄλλο τι, ἥτοι ὅτι ἔχει συμφωνηθῆ τὸ δικαίωμα τοῦ τρίτου ἀμετάκλητον. Κατὰ τινὰς ἀπαιτεῖται νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἀνάκλησιν καὶ ὁ ὑποσχεθεὶς.

Ὁ ὑποσχεθεὶς δικαιούται νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τοῦ τρίτου ἀπάσας τὰς ἐνστάσεις ἐκ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ συμβάσεως (ἄρθρ. 414), δεδομένου ὅτι τὸ δικαίωμά του θεμελιούται ἐπὶ ταύτης, οὐχὶ ὅμως ἐκ τῆς σχέσεως τρίτου καὶ λήπτου τῆς ὑποσχέσεως.

Ἡ σύμβασις ὑπὲρ τρίτου δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ὄρον ἐτέρας συμβάσεως οἰουδήποτε συμβατικοῦ τύπου, π.χ. πωλήσεως, παραγγελίας κλπ. (Ζέπος). Οὕτως ἐπὶ τῆς συμβάσεως ὑπὲρ τρίτου δημιουργοῦνται τρεῖς ἔννομοι σχέσεις:

α) Μεταξύ ὑποσχεθέντος καὶ δέκτου τῆς ὑποσχέσεως ("βασικῆ" ἢ ἐξωτερικῆ σχέσις ἢ σχέσις καλύψεως). Αὕτη δύναται νὰ εἶναι οἰαδήποτε ἐνοχικῆ

σχέσις, π.χ. πώλησις, μίσθωσις, δωρεά, ασφάλισις κλπ. καί διέπεται από τὰς ρυθμιζούσας τόν αντί - στοιχόν συμβατικόν τύπον διατάξεις.

β) Μεταξύ υποσχεθέντος καί τρίτου ("σχέσις παροχής"). Ἡ σχέση αὕτη διέπεται ἐκ τῶν ἀναληφθεισῶν ὑπό τοῦ υποσχεθέντος ἔναντι τοῦ λήπτου τῆς ὑποσχέσεως ὑποχρεώσεων.

γ) Μεταξύ λήπτου τῆς ὑποσχέσεως καί τρίτου ("ἐσωτερική" σχέση ἢ "σχέσις ἀξίας"), π.χ. δωρεά, ἐξόφλησις χρέους, δάνειον κλπ. Ἡ σχέση αὕτη ἀποτελεῖ τήν αἰτίαν, δι' ἣν κατηρτίσθη ἡ σύμβασις ὑπέρ τρίτου, δέν ἐπιδρᾷ ὅμως ἐπί τοῦ κύρους αὐτῆς. Οὕτε ὁ διά τήν ἐσωτερικήν σχέσηιν ἐπιβαλλόμενος τυχόν συστατικὸς τύπος ἀπαιτεῖται καί διά τήν βασικήν σχέσηιν. Ὁ τύπος ταύτης καθορίζεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδίας.

II.- Σύμβασις εἰς βᾶρος τρίτου

Σύμβασις εἰς βᾶρος τρίτου ὑφίσταται, ὅταν ὁ εἷς συμβαλλόμενος ὑπόσχεται πρὸς τόν ἕτερον, ὅτι τρίτος θά καταβάλῃ παροχὴν τινα πρὸς τοῦτον (τόν δέκτην τῆς ὑποσχέσεως). Ἐκ τῆς συμβάσεως ταύτης οὐδεμία δέσμευσις δημιουργεῖται διά τόν τρίτον ἀλλὰ μόνον διά τόν ὑποσχεθέντα, ὁ ὁποῖος ὀφείλει νά καταβάλῃ ἀποζημίωσιν ἐν περιπτώσει μὴ ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς ὑπό τοῦ τρίτου ("ἐγγυοδοτική" σύμβασις), ἐφ' ὅσον δέν προκύπτει ἄλλο τι ἐκ τῆς συμβάσεως (ἄρθρ. 415), ἥτοι ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ὑπό τοῦ ὑποσχεθέντος ἢ ἀπαλλαγὴ τοῦτου ἀπό πάσης

εὐθύνης, ἀρκουμένου εἰς προσπάθειαν διὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ τρίτου ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς ("σύμβασις ὑποσχέσεως προσπαθειῶν"). Τοιαύτη σύμβασις (ὑποσχέσεως προσπαθειῶν) καταρτίζεται π.χ. ὅταν τις ὑποσχεθῇ πρὸς ἕτερον ὅτι διάσημος ζωγράφος θά ἐκτελέσῃ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ λήπτου τῆς ὑποσχέσεως. Ἐάν ὁ ζωγράφος ἀρνηθῇ, δέν θά εὐθύνεται κατ'ἀρχὴν ὁ ὑποσχεθεὶς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς προσωπογραφίας.-

§ 13.- Ἀπόσβεσις τῶν ἐνοχῶν

Ἀπόσβεσις τῶν ἐνοχῶν ἐπέρχεται, ὅταν συντρέχουν πραγματικά ἢ νομικά γεγονότα ἐπιφέροντα κατάλυσιν τῆς ἐνοχῆς.

Τοιαῦτα γεγονότα, ἅτινα θά ἐξετασθοῦν κατωτέρω εἶναι τὰ ἑξῆς: ἡ καταβολή, ἡ δόσις καὶ ὑπόσχεσις ἀντί καταβολῆς, ἡ δημοσία κατάθεσις, ἡ ἀνανέωσις, ὁ συμψηφισμὸς, ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἄφεισις χρέους (ἄρθρα 416-454). Ἐκτός αὐτῶν ὅμως ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι τινές λόγοι ἀποσβέσεως τῶν ἐνοχῶν, ῥυθμιζόμενοι μεθ'ἐτέρων θεμάτων, ὡς ἡ ὑπαναχώρησις, ἡ καταγγελία συμβάσεως, ἡ παρέλευσις ὠρισμένης προθεσμίας, ἐνίοτε ὁ θάνατος τοῦ δανειστοῦ ἢ τοῦ ὀφειλέτου, ἡ ἀντισυμφωνία (ἀντίθετος σύμβασις) κλπ.

I.- Καταβολή

Καταβολή εἶναι ἡ ἐπιφέρουσα ἀπόσβεσις τῆς ἐνοχῆς ἐκπλήρωσις τῆς ὀφειλομένης παροχῆς.

“Ινα ἡ καταβολή ἐπιφέρει ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς, πρέπει νά συντρέχουν βασικῶς δύο προϋποθέσεις:

α) Ἡ καταβολή νά γίνῃ πρός τόν δανειστήν ἢ πρός πρόσωπον ἐντεταλμένον ὑπό τοῦ ἰδίου τοῦ δανειστοῦ (π.χ. πληρεξούσιον, ἐξουσιοδοτηθέντα) ἢ τοῦ δικαστηρίου (π.χ. ἐπίτροπον) ἢ τοῦ νόμου (π.χ. πατέρα) (ἄρθρ. 417 § 1). Τό πρόσωπον τοῦτο καθίσταται οὕτως “ἀρμόδιον” νά δεχθῆ τήν καταβολήν (“ἀρμοδιότης λήψεως” κατά LARENZ).

Θεωρεῖται ὡς ἐξουσιοδοτηθεῖς ὑπό τοῦ δανειστοῦ ὁ κομιστής γνησίας καί οὐχί πλαστικῆς ἐγγράφου ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως τοῦ δανειστοῦ πρός εἴσπραξιν τῆς ἀπαιτήσεως, ἐκτός ἐάν ὁ ὀφειλέτης γνωρίζῃ, ὅτι ὁ κομιστής τῆς ἀποδείξεως δέν ἔχει ἐξουσιοδοτήσιν πρός εἴσπραξιν τῆς ἀπαιτήσεως (ἄρθρ. 426). Ἡ ἐξουσιοδότησις (“νομιμοποιήσις λήψεως”) ἰσχύει ἔστω καί ἐάν ἔχη κλαπῆ ἀπό τόν δανειστήν ἢ ἐξοφλητικῆ ἀπόδειξις ἢ οὗτος ἀπώλεσε ταύτην τυχαίως.

Ἐάν ἡ καταβολή δέν γίνῃ πρός τινά τῶν προαναφερθέντων προσώπων, ἐπιφέρει αὕτη ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς, ἐάν ὁ δανειστής τήν ἐγκρίνη ἢ ἐάν ὠφελῆται ἐκ τῆς καταβολῆς (ἄρθρ. 417 § 2). Π.χ. ἔμβασμα ἢ μεταφορά εἰς τήν Τράπεζαν τοῦ δανειστοῦ ἐπιφέρει ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς διά τῆς ἀντιστοίχου πιστώσεως τοῦ λογαριασμοῦ του. Ἐπίσης ἀποσβέννυται ἡ ἐνοχή, ἐάν ὁ “ἀναρμόδιος” λήπτης τῆς παροχῆς ἀποκτήσῃ βραδύτερον τήν ἀπαίτη-

σιν ἢ ἐάν ὁ δανειστής κληρονομήσῃ τὸν λήπτην τοῦτον.

β) Ἡ καταβολὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσήκουσα, ἤτοι νὰ ἀνταποκρίνεται ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς καὶ κατ'ἀρχὴν τοπικῶς καὶ χρονικῶς πρὸς τὸ παροχόμενον τῆς ἐνοχῆς, λαμβανομένης ὑπ'ὄψιν τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῶν συναλλακτικῶν ἡθῶν. Τὸ ὅτι ἡ καταβολὴ δέν εἶναι ἡ προσήκουσα, πρέπει νὰ ἀποδείξῃ ὁ δανειστής (ἄρθρ. 418). Ὁ ὀφειλέτης ἐπικαλεῖται καὶ ἀποδεικνύει τὴν καταβολὴν.

Δύνανται τόσοσιν ὁ ὀφειλέτης νὰ καταβάλλῃ κατ'ἀρχὴν "ὑπὸ ἐπιφύλαξιν", ὅσιν καὶ ὁ δανειστής νὰ λάβῃ "ὑπὸ ἐπιφύλαξιν". Ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη δέν ἐμποδίζει τὴν ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς.

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα κατὰ πόσιν ἀπαιτεῖται καὶ δικαιοπρακτικὴ ἰκανότης παρὰ τῷ ὀφειλέτῃ καὶ τῷ δανειστῇ διὰ τὴν ἐγκυρον ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς διὰ καταβολῆς, ὑποστηρίζεται, ὅτι ἀπαιτεῖται πλήρης δικαιοπρακτικὴ ἰκανότης τοῦ ὀφειλέτου καὶ κατ'ἀρχὴν καὶ τοῦ δανειστοῦ, ἐάν ἡ καταβολὴ τῆς παροχῆς τελεῖται διὰ δικαιοπραξίας, π.χ. ἐπί πωλήσεως διὰ μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος τοῦ πράγματος. Ἀντιθέτως δέν ἀπαιτεῖται δικαιοπρακτικὴ ἰκανότης, ἐάν ἡ παροχὴ συνίσταται ἀποκλειστικῶς εἰς ὑλικὴν τινα ἐνέργειαν, π.χ. παροχὴν ὀρισμένου εἴδους ἐργασίας, παράλειψιν ὀρισμένης συμπεριφορᾶς.

Ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἔχῃ πλείονα ὁμοειδῆ χρέη

πρός τόν αὐτόν δανειστήν καί δέν καταβάλη ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπόσβεσιν ὅλων τῶν χρεῶν, δικαιούται νά προσδιορίσῃ κατὰ τήν καταβολήν διά μονομεροῦς δηλώσεως τὸ χρέος ὅπερ θά ἀποσβεσθῇ διά τοῦ καταβαλλομένου, ἐφ' ὅσον δέν ἔχει συμφωνηθῆ προηγουμένως ἡ σειρά ἐξοφλήσεως τῶν πλειόνων χρεῶν. Ἐάν οὐδέν ὀρίσῃ ὁ ὀφειλέτης, ὁ καταλογισμός τοῦ καταβαλλομένου θά χωρήσῃ ὡς ὀρίζει ὁ νόμος (ἄρθρ. 422).

Ἐάν τὸ χρέος περιλαμβάνῃ κεφάλαιον, τόκους καί ἔξοδα καί ὁ ὀφειλέτης δέν καταβάλη πρὸς ὅλοσχερῆ ἐξόφλησιν αὐτοῦ, τότε τὸ καταβαλλόμενον καταλογίζεται ὑποχρεωτικῶς πρῶτον εἰς τὰ ἔξοδα, κατόπιν εἰς τοὺς τόκους καί τελευταῖον εἰς τὸ κεφάλαιον. Ὁ ὀφειλέτης δέν δικαιούται νά ὀρίσῃ μονομερῶς ἄλλον τρόπον καταλογισμοῦ (ἄρθρ. 423), ἐκτός ἐάν συμφωνῇ ὁ δανειστής.

Ὁ καταβάλλων δικαιούται ἐπὶ ὅλοσχεροῦς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους νά ἀπαιτήσῃ ταυτοχρόνως μέ τήν καταβολήν ἢ καί βραδύτερον ἔγγραφον ἐξοφλητικὴν ἀπόδειξιν, ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ, ὡς καί ἀπόδοσιν τοῦ τυχόν ὑπάρχοντος ἰδιωτικοῦ χρεωστικοῦ ἐγγράφου, ἢ τοῦ ἐγγράφου, ὅπερ συνετάγη εἴτε πρὸς ἀπόδειξιν, εἴτε ὡς παραστατικόν καί φορεὺς τοῦ χρέους, π.χ. συναλλαγματική. Εἰς τήν ἀπόδειξιν πρέπει νά ἀναγράφεται, ἐκτός ἄλλων, καί τὸ χρέος, διά τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ καταβολή. Ἐκ τῆς ἀποδόσεως τοῦ πρωτοτύπου ἰ -

διωτικοῦ χρεωστικοῦ ἐγγράφου προκύπτει μαχητόν τε-
κμήριον περί ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους (ἄρθρ. 424).

Ἐπί μερικῆς καταβολῆς δικαιούται ὁ καταβάλλων νά ἀπαιτήσῃ ἀποδείξιν ἐξοφλήσεως ἀντιστοίχου μέρους τοῦ χρέους.

Τά ἔξοδα τῆς ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως (π.χ. χαρτόσημον, συμβολαιογραφικά κλπ.), τά ὅποια καταβάλλονται κατά τήν παράδοσιν αὐτῆς ("χέρι μέ χέρι"), φέρει ὁ ὀφειλέτης, ἐφ' ὅσον δέν προκύπτει ἄλλο τι ἐκ τῆς σχέσεως (ἄρθρ. 425). Π.χ. τά ἔξοδα χαρτοσήμου τῆς ἐξοφλήσεως μισθῶν καί ἡμερομισθίων ἐξ 1% βαρύνουν, ἐπί συμβάσεως ἐξηρτημένης ἐργασίας, ἐξ ἡμισείας τόν ἐργοδότην καί τόν ἐργαζόμενον (ἄρθρ. 13 ν.2053/52).

II.- Δόσις ἀντί καταβολῆς

Δόσις ἀντί καταβολῆς εἶναι ἡ, συναινοῦντος τοῦ δανειστοῦ, πρός ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς, παροχή ὑπό τοῦ ὀφειλέτου ἢ τρίτου χάριν αὐτοῦ ἄλλου τινός διαφόρου τοῦ ἀποτελοῦντος περιεχόμενον τῆς ὀφειλομένης παροχῆς (ἄρθρ. 419) ("ὑποκατάστατον τῆς παροχῆς"). Π.χ. ἀντί χρηματικοῦ ποσοῦ δίδεται ἓν κόσμημα, ἓν ἔργον τέχνης κλπ. Ἡ συμφωνία περί τῆς δόσεως ἀντί καταβολῆς ἀποτελεῖ ἐπαχθῆ σύμβασιν διαθέσεως, ἐφ' ᾗ καί ἀπαιτεῖται πλήρης δικαιοπρακτική ἰκανότης ἀμφοτέρωθεν.

Ἐάν τό δοθέν ἀντί καταβολῆς ἔχη πραγματικά ἢ νομικά ἐλαττώματα, ὁ δούς εὐθύνεται ὡς ὁ πωλητής, ἥτοι κατά τὰς περί πωλήσεως διατάξεις (ἄρθρ. 420),

αί ὁποῖαι ἐφαρμόζονται ἀναλόγως, προσαρμοζόμεναι εἰς τὴν ἰδιομορφίαν τῆς δόσεως ἀντί καταβολῆς.

III.- Ἐπίδοχοις ἀντί καταβολῆς

Ἐπίδοχοις ἀντί καταβολῆς εἶναι ἡ, συναινοῦντος τοῦ δανειστοῦ, πρὸς ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς, ἀνάληψις ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου ἢ τρίτου χάριν αὐτοῦ ὑποχρέωσης πρὸς ἑτέραν παροχὴν διαφόρον τῆς ὀφειλομένης (ἄρθρ. 421), π.χ. ἀποδοχὴ συναλλαγματικῆς, παράδοσις ἐπιταγῆς, ὑπόσχεσις πωλήσεως πράγματος ἀντί ὀφειλομένων χρημάτων κλπ.

Ἐάν δὲν προκύπτῃ σαφῶς, ὅτι ἡ ἀνάληψις τῆς ὑποχρέωσης ἐγένετο "ἀντί καταβολῆς" (IN SOLUTUM), θεωρεῖται αὕτη κατὰ τὸν ἐρμηνευτικὸν κανόνα τοῦ ἄρθρου 421, ὅτι ἐγένετο "χάριν καταβολῆς" (PRO SOLVENDO). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ παλαιὰ ἐνοχὴ διατηρεῖται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν νέαν καὶ ἀποσβέννυται διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς νέας ὑποχρέωσης, π.χ. τῆς γενομένης ἀποδεκτῆς συναλλαγματικῆς. Ὁ δανειστής ὅμως πρέπει νὰ ἐπιδιώξῃ πρῶτον τὴν εἴσπραξιν τῆς νέας ἀπαιτήσεως καὶ μόνον ἐν ἀποτυχίᾳ αὐτῆς νὰ στραφῇ πρὸς εἴσπραξιν τῆς παλαιᾶς. Ταῦτα δὲν ἰσχύουν ἐάν ἡ συναλλαγματικὴ δοθῇ ὡς πρόσθετος ἀσφάλεια: "χάριν ἀσφαλείας".

IV.- Δημοσίᾳ κατάθεσις

Δημοσίᾳ κατάθεσις εἶναι ἡ ἐπιφέρουσα ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς παρακαταθήκη ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου ὑπὲρ τοῦ δανειστοῦ εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἀρχὴν τοῦ ὀφειλομένου ἀντικειμένου ἢ τοῦ προϊόντος τῆς πωλήσεως

ἢ τοῦ πλειστηριασμοῦ αὐτοῦ.

Ἀρμοδία ἀρχὴ εἶναι τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων ἢ τὰ κατὰ τόπους ὑποκαταστήματα αὐτοῦ ἢ, ἐν ἐλλείψει τοιούτων, τὰ εἰς τὰ Δημόσια Ταμεῖα ὑπάρχοντα "Γραφεῖα Παρακαταθηκῶν" τοῦ τόπου ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς (ἄρθρ. 430 § I).

Δεκτικὰ καταθέσεως εἶναι χρήματα, ἔγγραφα, τίτλοι καὶ τιμαλφῆ. Ὡς τιμαλφῆ νοοῦνται πράγματα μεγάλης ἀξίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μικρὸν των μέγεθος, π.χ. κοσμήματα, πολύτιμα μέταλλα κλπ. Ἐάν τὸ ὀφειλόμενον δέν εἶναι δεκτικόν καταθέσεως, ὁ ὀφειλέτης δικαιούται νάπροβῆ εἰς πώλησιν αὐτοῦ διὰ πλειστηριασμοῦ ἢ καὶ ἄνευ τοιούτου κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου (ἄρθρα 428, 429, 434 § 2) καὶ νά καταθέσῃ δημοσίως τὸ προϊόν τῆς πωλήσεως.

Ὁ ὀφειλέτης ὑποχρεοῦται κατ'ἀρχὴν ἄνευ καθυστερήσεως, προερχομένης ἐξ ὑπαιτιότητός του, νά γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν δανειστήν τὴν κατάθεσιν. Ἐν περιπτώσει ὑπαιτίου καθυστερήσεως ἢ παραλείψεως τῆς γνωστοποιήσεως ἀποσβέννυται μὲν ἡ ἐνοχλή, ὁ ὀφειλέτης ὅμως δύναται νά ὑποχρεωθῆ εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ δανειστοῦ (ἄρθρ. 430 ἐδ. 2) διὰ τὴν ἐκ τῆς καθυστερήσεως ἢ παραλείψεως ζημίαν του.

Ἡ δημοσία κατάθεσις ἐξομοιοῦται πρὸς καταβολὴν εἰς τὸν δανειστήν καὶ ἐπιφέρει ἄμεσον ἀπόσβεσιν τῆς ἐνοχῆς (ἄρθρ. 431).

‘Ο όφειλέτης δικαιούται νά προβῆ εἰς δημοσίαν κατάθεσιν, ἐφ’ ὅσον ὑφίσταται νόμιμος "αἰτία καταθέσεως", ἤτοι κώλυμα ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς όφειλόμενον εἰς τόν δανειστήν. Τοιοῦτον ὑπάρχει, ἐάν ὁ δανειστής κατέστη ὑπερήμερος ἢ ἐάν ὁ όφειλέτης ἀδυνατῆ ἀνυπαιτιῶς νά ἐκπληρώσῃ ἢ νά ἐκπληρώσῃ ἐν ἀσφαλείᾳ τήν ὑποχρέωσιν του λόγῳ εὐλόγου ἀβεβαιότητος περί τό πρόσωπον τοῦ δανειστοῦ ἢ ἐνεκεν οἰουδῆποτε ἑτέρου δεδικοιολογημένου λόγου ἀφορῶντος εἰς τό πρόσωπον τοῦ δανειστοῦ, π.χ. ἀφάνεια ἢ ἔλλειψις ἀντιπροσώπου τοῦ ἀνικάνου δανειστοῦ κλπ. (ἄρθρα 427, 434 ῥ I).

‘Η κατάθεσις γίνεται ὑπέρ τοῦ δανειστοῦ ἢ τοῦ νομιμοποιηθησομένου ὡς δανειστοῦ.

‘Ο δανειστής δικαιούται κατά πάντα χρόνον νά λάβῃ παρά τῆς ἀρχῆς τό κατατεθέν, ἐκτός ἐάν ὁ όφειλέτης ἐξήρησε κατά τήν κατάθεσιν τήν ἀπόδοσιν εἰς τόν δανειστήν ἐκ τῆς ἀναβλητικῆς αἰρέσεως τῆς ἐκ μέρους τοῦ δανειστοῦ ἐκπληρώσεως τῆς βαρυνούσης αὐτόν ἀντιπαροχῆς. ‘Η αἵρεσις αὕτη δύναται νά τεθῆ, ἐάν ὁ όφειλέτης ὑποχρεοῦται εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς ἐπί ἀντιπαροχῆ τοῦ δανειστοῦ (ἄρθρ. 432).

‘Ο όφειλέτης ἔχει τό ἀνεκχώρητον, ἀκατάσχετον καί μή ὑποκείμενον εἰς παραγραφὴν διαπλαστικόν δικαίωμα, ὅπως κατά πάντα χρόνον ἀναλάβῃ τό κατατεθέν, ἐφ’ ὅσον ὁ δανειστής δέν ἐδήλωσε προηγουμένως πρός τήν ἀρχήν, ὅτι ἀποδέχεται τήν κατά-

θεσιν ἢ ἐφ' ὅσον ὁ ὀφειλέτης δέν παρητήθη τοῦ δικαιώματος ἀναλήψεως. Κατόπιν τῆς ἀναλήψεως, ἢ κατάθεσις καί συνεπῶς ἢ ἀπόσβεσις τῆς ἐνοχῆς θεωρεῖται ὡς μὴ γενομένη (ἄρθρ. 433).

Τὰ ἔξοδα τῆς καταθέσεως καί τῆς πωλήσεως τοῦ μὴ δεκτικοῦ καταθέσεως βαρύνουν τὸν δανειστήν, ἐκτός ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἀναλάβῃ τὸ κατατεθέν, ὅτε τὰ ἔξοδα βαρύνουν αὐτόν (ἄρθρ. 435).

Ἐάν παρέλθῃ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενον χρονικόν διάστημα, ἢ μὲν ἀπαίτησις ἀναζητήσεως τοῦ κατατεθέντος χρηματικοῦ ποσοῦ παραγράφεται, ἔτερα δέ καταθέσεις κηρύσσονται ἀζήτητοι.

V.- Ἀνανέωσις

Ἀνανέωσις εἶναι κατάργησις τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς καί ἀντικατάστασις αὐτῆς διὰ νέας συνεπεῖα συμβάσεως καταρτιζομένης μεταξύ δανειστοῦ καί ὀφειλέτου ἢ τοῦ ἐνός ἐξ αὐτῶν καί τρίτου (ἄρθρ. 436). Ἡ νέα ἐνοχὴ δύναται νά ὑφίσταται μεταξύ νέου ὀφειλέτου καί νέου δανειστοῦ ("διπλῆ ἀνανέωσις"), π.χ. σύμβασις τραπεζιτικῆς μεταφορᾶς ἀπὸ λογαριασμοῦ εἰς λογαριασμόν ἢ "πρᾶξις γύρου".

Ἀνανέωσις ὀνομάζεται καί ἡ σύμβασις, δι' ἧς ἐπέρχεται ἡ κατάργησις τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς, καίτοι ὑποστηρίζεται, ὅτι ἡ ἀνανέωσις δέν εἶναι ἰδίᾳ δικαιοπραξία, ἀλλὰ τὸ ἔννομον ἀποτέλεσμα ὠρισμένων δικαιοπραξιῶν κατευθυνομένων πρὸς ἀνανεωτικὸν σκοπὸν.

Ὁ ἀποσβεστικός σκοπὸς τῆς ἀνανεώσεως πρέπει νὰ προκύπτῃ σαφῶς, ἔστω καὶ σιωπηρῶς, ἐκ τῆς συμπάσεως ἀνανεώσεως (ἄρθρ. 438), ἄλλως διατηρεῖται τροποποιημένη ἢ παλαιὰ ἐνοχὴ ἢ ἡ νέα ἐνοχὴ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν παλαιάν ἐν εἶδει ὑποσχέσεως χάριν καταβολῆς. Οὕτως ἐκ τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἐκδόσεως συναλλαγματικῆς ἢ ἐπιταγῆς δύναται νὰ συνάγεται εἴτε ὑπόσχεσις χάριν καταβολῆς, ὅπερ πιθανότερον, εἴτε ἀνανέωσις, ἰδίᾳ ἐάν ἡ συναλλαγματικὴ ἢ ἐπιταγὴ δίδεται ὑπὸ τρίτου ἢ εἰς ἀντικατάστασιν ἐπιστροφομένης ληξάσης συναλλαγματικῆς. Ὡς ἀνανέωσις δύναται κατὰ τινα ἄποψιν νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ καταλοίπου κλεισθέντος ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Περιπτώσιν τῆς ἀνανεώσεως ἀποτελεῖ καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἀντὶ καταβολῆς.

Ἐάν ἡ παλαιὰ ἐνοχὴ εἶναι ἄκυρος, εἶναι ἄκυρος καὶ ἡ σύμβασις ἀνανεώσεως (ἀρχὴ ἀλληλεξαρτήσεως τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀνανεώσεως), ἐκτὸς ἐάν συνάγεται ἐξ αὐτῆς πρόθεσις ἐπικυρώσεως τῆς ἀκύρου παλαιᾶς ἐνοχῆς. Ἐάν ἡ παλαιὰ ἐνοχὴ εἶναι ἀκυρώσιμος, εἶναι ἰσχυρά ἡ σύμβασις ἀνανεώσεως, ἐκτὸς ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἡγνόει ἄνευ ὑπαιτιότητος τὴν ἀκυρότητα, ὅταν κατηρτίσθῃ ἡ σύμβασις ἀνανεώσεως (ἄρθρ. 437), ὁπότε αὕτη δέν ἰσχύει.

Ἐάν ἡ παλαιὰ ἐνοχὴ ᾗτο ἠσφαλισμένη δι' ἐγγυήσεως, ἐνεχύρου ἢ ὑποθήκης, αἱ ἀσφάλειαι αὗται, ὡς παρεπόμεναι συμφωνίαι, ἀποσβέννυνται κατόπιν τῆς ἀνανεώσεως. Τότε μόνον διατηροῦνται, ὅταν συναινέσουν εἰς τὴν ἀνανέωσιν ὁ ἐγγυητὴς ἢ ὁ κύ-

ριος τοῦ ἐνεχύρου ἢ τῆς ὑποθήκης, ὀφειλέτης ἢ τρίτος (ἄρθρ. 439), ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς.

Ἀποσβέννυνται ἐπίσης αἱ παρεπόμεναι τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς ὑποχρεώσεις, ὡς π.χ. τόκοι, ποινικὴ ῥήτρα κλπ., ὡς καὶ ἐνστάσεις ἐξ αὐτῆς. Ἡ νέα, τέλος, ἐνοχὴ ὑπόκειται εἰς τὴν ἰδίαν της παραγραφῆν, ἀνεξάρτητον τῆς παραγραφῆς τῆς παλαιᾶς.

VI.- Συμψηφισμός

Συμψηφισμός εἶναι ἡ ἀπόσβεσις τῶν μεταξὺ δύο προσώπων ἀμοιβαίων, ὁμοειδῶν καὶ ληξιπροθέσμων ἀπαιτήσεων διὰ μονομεροῦς δηλώσεως ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἢ δι' εἰδικῆς συμβάσεως. Σκοπὸς τοῦ συμψηφισμοῦ εἶναι ἡ ἀπόσβεσις τῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἡ ἰκανοποίησις τῶν δανειστῶν (ἀποσβεστικὴ καὶ ἰκανοποιητικὴ λειτουργία τοῦ συμψηφισμοῦ κατὰ Φραγκίσταν).

Ἐπίστανται δύο εἴδη συμψηφισμοῦ. Ὁ ἀκούσιος ἢ μονομερῆς συμψηφισμός, ὁ ὁποῖος προϋποθέτει ἀμοιβαιότητα, ὁμοειδέες κατ' ἀντικείμενον καὶ ληξιπρόθεσμον τῶν ἀπαιτήσεων καὶ ὁ συμβατικὸς ἢ ἐκούσιος συμψηφισμός. Οὗτος καταρτίζεται δι' εἰδικῆς συμφωνίας, τῆς συμβάσεως συμψηφισμοῦ, μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων (πολυμερῆς συμψηφισμός) περὶ ἀποσβέσεως τῶν ἀπαιτήσεων των, ἔστω καὶ ἐάν δέν συντρέχουν αἱ προϋποθέσεις τοῦ μονομεροῦς συμψηφισμοῦ.

Ἐπί τῶν προϋποθέσεων τοῦ μονομεροῦς συμψηφισμοῦ (ἀμοιβαιότης, ὁμοειδές καί ληξιπρόθεσμον τῶν ἀπαιτήσεων) σημειοῦνται τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ ἀμοιβαιότης τῶν ἀπαιτήσεων ὑφίσταται, ὅταν δύο πρόσωπα εἶναι ἀμοιβαίως δανειστοί καί ὀφειλέται, ἤτοι ὁ ὀφειλέτης τῆς μιᾶς ἀπαιτήσεως εἶναι δανειστής τῆς ἑτέρας. Ἐντεῦθεν προκύπτει, ὅτι κατ'ἀρχήν ὁ ὀφειλέτης δέν δύναται νά προτείνῃ εἰς συμψηφισμόν κατὰ τοῦ δανειστοῦ του ἀνταπαίτησιν τρίτου κατ'αὐτοῦ, ἐξαιρέσει ὠρισμένων περιπτώσεων, ὡς π.χ. τοῦ ἐγγυητοῦ, ὁ ὁποῖος δύναται νά ἀντιτάξῃ εἰς συμψηφισμόν κατὰ τοῦ δανειστοῦ ἀνταπαίτησιν τοῦ πρωτοφειλέτου (ἄρθρ. 447), ἔστω καί ἐάν οὗτος ἀντιλέγῃ εἰς τόν συμψηφισμόν. Δέν ἀπαιτεῖται ὅμως νά ἀπορρέουν αἱ ἀπαιτήσεις ἐξ ἀμφοτεροβαροῦς συμβάσεως ἢ ἐκ συναφῶν ἐνοχῶν.

β) Ὁμοειδές τῶν ἀπαιτήσεων ὑπάρχει, ὅταν αἱ δύο ἀπαιτήσεις ἔχουν ὡς περιεχόμενον ὁμοειδῆ παροχήν, ἀφορῶσαν εἰς τό αὐτό ἀντικείμενον, π.χ. καταβολή χρηματικοῦ ποσοῦ.

γ) Τό ληξιπρόθεσμον τῶν ἀπαιτήσεων δέν αἴρεται, ἐάν ὁ δανειστής χορηγήσῃ εἰς τόν ὀφειλέτην κατὰ χάριν προθεσμίαν ἐξοφλήσεως τῆς ἀπαιτήσεως, ὅπερ σημαίνει, ὅτι θά ἀπόσχη τῆς δικαστικῆς διώξεως τοῦ ὀφειλέτου του. Διά τοῦτο ἐπιτρέπεται καί εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην τῆς ὑπάρξεως προθεσμίας κατὰ χάριν ὁ συμψηφισμός τῶν ἀπαιτήσεων (ἄρθρ. 445).

Δέν ἀρκεῖ ὅμως ἡ ἀπαίτησις καί ἡ ἀνταπαί-
τησις νά εἶναι ἀπλῶς ληξιπρόθεσμοι, διὰ νά δύνα-
ται νά προταθῇ ὁ συμψηφισμός. Ἀπαιτεῖται προσέ-
τι ἀφ' ἑνός μὲν νά ὑφίσταται ἡ ἀπαίτησις καθ' ἧς
ἀντιτάσσεται συμψηφισμός (κυρία ἢ "παθητική" ἀ-
παίτησις), ἀφ' ἑτέρου δέ νά εἶναι ἰσχυρά καί κατ'
ἀρχὴν ἀπηλλαγμένα ἐνστάσεων κατὰ τὸν χρόνον τῆς
δηλώσεως τοῦ συμψηφισμοῦ ἢ προτεινομένη πρὸς συμ-
ψηφισμὸν ἀνταπαίτησις ("ἐνεργητικὴ ἀπαίτησις" κα-
τὰ LARENZ).

Δέν ἀπαιτεῖται ἐτέρωθεν νά εἶναι αἱ ἀπαιτή-
σεις ἐκκαθαρισμένοι, δηλ. ἀναμφισβήτητοι ἢ ἀποδε-
δειγμένοι. Ἐάν ὅμως ἡ ἀνταπαίτησις ἀποδεικνύεται
παραχρῆμα, δηλ. δι' ἐγγράφων ἢ ὁμολογίας, ὁ συμψη-
φισμός δύναται νά προταθῇ κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς
δίκης, ἀκόμη καί κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν (ἄρθρ. 442).

Κατ' ἐξαιρέσιν δύναται νά προταθῇ πρὸς συμψη-
φισμὸν παραγεγραμμένη ἀνταπαίτησις, ἐάν δέν εἶχε
συμπληρωθῇ ὁ χρόνος τῆς παραγραφῆς, ὅτε αἱ δύο ἀ-
παιτήσεις συνυπῆρξαν (ἄρθρ. 443). Τό αὐτό ἰσχύει
καί ἐάν ἡ ἀνταπαίτησις ἀπεσβέσθη διὰ τῆς παρόδου
ἀποσβεστικῆς προθεσμίας (Φραγκίσιτας).

Ὁ συμψηφισμός δέν ἐπέρχεται ἀφ' ἑαυτοῦ (αὐ-
τοδικαίως), ὅταν αἱ ἀπαιτήσεις συνυπάρξουν. Ἀπαι-
τεῖται νά προταθῇ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἑνός τῶν ὀφειλε-
τῶν κατὰ τοῦ ἑτέρου. Διὰ τῆς μονομεροῦς, διαπλαστι-
κῆς δηλώσεως συμψηφισμοῦ ἐπέρχεται αὐτοδικαίως ἡ
ἀπόσβεσις τῶν ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων, ἀφ' οὔ χρόνου

αὐται συνυπῆρξαν (ἄρθρ. 441), δηλ. ἀναδρομικῶς ἀφ' ὅτου ὑπῆρξαν ἀμφοτέρωθεν αἱ προϋποθέσεις τοῦ συμψηφισμοῦ, καί καθ' ὃ μέρος αἱ συμψηφιζόμεναι ἀπαιτήσεις καλύπτονται.

Συνεπείφ τῆς ἀναδρομικότητος ἡ ἀναγγελία τῆς ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεως δέν ἐμποδίζει συμψηφισμόν προτεινόμενον ὑπό τοῦ ὀφειλέτου ἔναντι τοῦ ἐκδοχέως, ὅταν ἀντιτάσῃ κατ' αὐτοῦ ὁ ὀφειλέτης ἀνταπαίτησίν του κατά τοῦ ἐκχωρητοῦ προγενεστέραν τῆς ἀναγγελίας τῆς ἐκχωρήσεως (βλ. ἄρθρ. 448). Ὅτε ἡ κατάσχεσις ἀπαιτήσεως παρεμποδίζει συμψηφισμόν προτεινόμενον ὑπό τοῦ ὀφειλέτου (τρίτου) ἔναντι τοῦ κατασχόντος δανειστοῦ, ὅταν ἀντιτάσῃ κατ' αὐτοῦ ὁ ὀφειλέτης ἀνταπαίτησίν του κατά τοῦ δανειστοῦ του ἀποκτηθεῖσαν πρό τῆς κατασχέσεως (βλ. ἄρθρ. 449), δηλ. πρό τῆς κοινοποιήσεως εἰς αὐτόν τοῦ κατασχετηρίου (βλ. ἄρθρ. 1048 § 2 Κ. Πολ. Δικ.).

Ἐάν ὁ ὀφειλέτης ἔχῃ πλείονα χρέη πρός τόν δανειστήν, δύναται ὁ ὀφειλέτης νά καθορίσῃ ποῖον ἐξ αὐτῶν θά ἀποσβεσθῇ διά τοῦ συμψηφισμοῦ. Ὁ δανειστής ἐτέρωθεν δύναται ἀμελλητί νά ἐναντιωθῇ κατὰ τοῦ τοιούτου καθορισμοῦ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, καθὼς καί ἐάν ὁ προτείνων τόν συμψηφισμόν δέν καθορίσῃ τό ἀποσβεννύμενον χρέος, θά ἰσχύσῃ κατ' ἀναλογίαν ὅ,τι καί προκειμένου περί καταβολῆς ἐπί πλειόνων χρεῶν (ἄρθρα 452, 422).

Ἡ περί συμψηφισμοῦ δήλωσις δέν δύναται νά τελεῖται ὑπό αἵρεσιν ἢ προθεσμίαν, ἀλλῶς εἶναι ἀνίσχυ-

ρος, εξαιρέσει τῆς ἐπί δικαστηρίου προτάσεως συμψηφισμοῦ, ἢ ὁποῖα δύναται νά γίνη ὑπό τήν αἵρεσιν τῆς μή ἀπορρίψεως τῆς ἀγωγῆς ἐξ ἄλλου λόγου (ἄρθρ. 444) ("ἐνδεχόμενος συμψηφισμός").

Δύναται νά ἀντιταχθῆ εἰς συμψηφισμόν καί ἀνταπαίτησις ἐκπληρωτέα εἰς τόπον διάφορον τοῦ τόπου ἐκπληρώσεως τῆς ὀφειλῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ προτείνων τόν συμψηφισμόν ὑπochromeῖται νά ἀποκαταστήσῃ εἰς τόν ἕτερον πᾶσαν ζημίαν, τήν ὁποῖαν ὑπέστη οὗτος συνεπεῖα τῆς ἐπερχομένης κατόπιν τοῦ συμψηφισμοῦ ἀδυναμίας νά ἐκπληρώσῃ ἢ νά λάβῃ τήν παροχήν εἰς τόν ἄλλον τόπον, π.χ. ἔξοδα μεταφορᾶς καί ἀποθηκεύσεως τοῦ ἀντικειμένου τῆς παροχῆς εἰς τόν ἄλλον τόπον κλπ.

Εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἀποκλείεται ὁ συμψηφισμός, καί δῆ κατόπιν συμφωνίας ἢ παραιτήσεως τοῦ ὀφειλέτου ῥητῆς ἢ συναγομένης ἐκ τῆς ἐννοίας ἢ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐννόμου σχέσεως (π.χ. τῆς ἐντολῆς). Ὑῦτως ὁ ἐντολοδόχος δέν δύναται νά ἀντιτάξῃ ἀπαίτησίν του κατά τοῦ ἐντολέως πρὸς συμψηφισμόν τῆς ἀπαιτήσεως τούτου πρὸς ἀπόδοσιν τῶν ληφθέντων διά τήν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς ἢ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς (βλ. ἄρθρ. 719). Ἐπίσης ἀποκλείεται ὁ συμψηφισμός κατ' ἀπαιτήσεως προερχομένης ἐξ ἀδικήματος πραχθέντος ἐκ δόλου (ἄρθρ. 450), κατ' ἀπαιτήσεως ἐξ ἀδικοπραξίας, κατ' ἀπαιτήσεως ἀκατασχέτου (ἄρθρ. 451), κατ' ἀπαιτήσεως τοῦ δημοσίου ἢ νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, καθὼς ἐπίσης καί ὅταν ὁ συμψηφισμός συνιστᾶ εἰς

τήν συγκεκριμένην περίπτωσιν κατάχρησιν δικαιώματος.

VII.- Σύγχυσις

Σύγχυσις εἶναι ἡ ἐπιφέρουσα ἀποβέσειν τῆς ἐνοχῆς σύμπτωσις εἰς τό αὐτό πρόσωπον τῆς ιδιότητος τοῦ δανειστοῦ καί τοῦ ὀφειλέτου (ἄρθρ. 453). Σύγχυσις ἐπέρχεται συνεπείφ καθολικῆς ἢ εἰδικῆς διαδοχῆς, π.χ. ὅταν ὁ δανειστής ἢ ὁ ὀφειλέτης κληρονομηθῇ ὑπό τοῦ ἑτέρου, διότι οὐδεὶς δύναται νά εἶναι δανειστής τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του.

Μετά τῆς ἐνοχῆς ἀποσβέννυνται καί αἱ ἀσφάλειαι αὐτῆς, ὡς π.χ. ἐνέχυρα, ὑποθήκαι, ἐγγυήσεις Δέν θίγονται ὅμως δικαιώματα τρίτων ἐπὶ τῆς ἀπαιτήσεως (BLOMEYER).

Ἐάν ἡ σύμπτωσις αὕτη ἐκλείψῃ ἐκ τῶν ὑστέρων, δηλ. ἐπέλθῃ διαχωρισμός τῆς ιδιότητος τοῦ δανειστοῦ καί τοῦ ὀφειλέτου, ἀναβιοῖ ἡ ἐνοχή.

VIII.- Ἄφεισις χρέους καί ἀρνητικὴ ἀναγνωριστικὴ σύμβασις

Ἄφεισις χρέους εἶναι ἡ παραίτησις τοῦ δανειστοῦ ἀπὸ τῆς ἀπαιτήσεώς του διὰ συμβάσεως συναπτομένης μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ ὀφειλέτου. Ἄφεισις χρέους καλεῖται καί ἡ σύμβασις, δι' ἧς ὁ δανειστής παραιτεῖται τῆς ἀπαιτήσεώς του ἔναντι τοῦ ὀφειλέτου. Αὕτη ἐνέχει διάθεσιν τῆς ἀπαιτήσεως καί προκαλεῖ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ὀφειλέτου.

Ἀρνητικὴ ἀναγνωριστικὴ σύμβασις εἶναι ἡ με-

ταξύ όφειλέτου και δανειστού συναπτομένη σύμβασις, δι' ής ούτος αναγνωρίζει ότι δεν υφίσταται χρέος. Αύτη έπιφέρει απόβεσιν τής ένοχής (άρθρ. 454) και, έφ' όσον τό χρέος υφίσταται πράγματι, ένέχει τά στοιχεΐα τής άφέσεως χρέους.

Τόσον ή σύμβασις περί άφέσεως χρέους όσον και ή άρνητική αναγνωριστική σύμβασις είναι συμβάσεις άφηρημένοι, ανεξάρτητοι δηλ. τής αίτίας τής παραιτήσεως του δανειστού ή τής αναγνωρίσεως τής μή ύπάρξεως του χρέους. Είναι επίσης άτυποι και δύνανται νά καταρτισθοούν και σιωπηρώς, π.χ. δι' έπιστροφής του χρεωστικού όμολόγου. Πρέπει όμως νά συνάγεται σαφώς και άναμφισβητήτως ή πρόθεσις άποσβέσεως τής ένοχής.-

§ 14.- Έκχώρησις

I.- Έκχώρησις είναι ή μεταβίβασις τής άπαιτήσεως διά συμβάσεως μεταξύ δανειστού και τρίτου άνευ συναινέσεως του όφειλέτου. Έκχώρησις ονομάζεται και ή σύμβασις, ή έχουσα ως περιεχόμενον τήν μεταβίβασιν τής άπαιτήσεως. Αύτη έπιφέρει άλλαγήν τής "άρμοδιότητος του δικαιώματος" άνευ τροποποιήσεως του περιεχομένου τής άπαιτήσεως (IARRENZ) και άνευ μεταβολής τής ταυτότητος τής ένοχής. Τά στοιχεΐα τής έκχωρήσεως ύπάρχουν π.χ. και εις τήν όπισθογράφειν, παράδοσιν και παραλαβήν τής μεταβιβαζομένης έπιταγής ("Αρ. Πάγ. 595/68).

Ό μεταβιβάζων τήν άπαίτησίν του κατά τρίτου ονομάζεται έκχωρητής, ό δε άποκτών τήν άπαί-

τησιν ὀνομάζεται ἐκδοχεύς.

Κατ' ἀρχὴν πᾶσα ἀπαιτήσις δύναται νά ἐκχωρηθῆ, ἐξαιρέσει ἀπαιτήσεων (α) ἀκατασχέτων (ἄρθρ. 464), (β) ἀνεκχωρήτων λόγῳ τῆς φύσεως τῆς παροχῆς ὡς συνδεομένων στενωῶς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ δανειστοῦ (ἄρθρ. 465) (π.χ. ἐκ τῆς παροχῆς ἐργασίας ἢ ἔργου), (γ) ἀνεκχωρήτων ἐκ τοῦ νόμου (π.χ. ἄρθρα 31, 433 § 2, 616, 617 Α.Κ. καὶ πλείστων εἰδικῶν νόμων), ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ κατόπιν συμφωνίας δανειστοῦ καὶ ὀφειλέτου (ἄρθρ. 466), τέλος (δ) ἀπαιτήσεων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκχώρησις προσκρούει εἰς τὰ χρηστά ἥθη ἢ ἀντίκειται εἰς τὴν καλὴν πίστιν, π.χ. μερικὴ ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως ἐπιφέρουσα ὑπέρμετρον καὶ ἀνεπιεικῆ ἐπιβάρυνσιν τοῦ ὀφειλέτου. Ἡ συμφωνία ὅμως περὶ ἀνεκχωρήτου τῆς ἀπαιτήσεως δέν δύναται νά ἀντιταχθῆ κατὰ ἐκδοχέως ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε τὴν ἀπαιτήσιν στηρικθεὶς εἰς ἔγγραφο, ὅπερ δέν περιεῖχε τὸν ὄρον τοῦ ἀνεκχωρήτου (ἄρθρ. 466).

Ἡ παρά τὴν ἀπαγόρευσιν γενομένη ἐκχώρησις εἶναι εἴτε ἄκυρος ἔναντι πάντων, ἐάν ἀντίκειται εἰς ἀπαγορευτικὴν διάταξιν νόμου, ὡς π.χ. ἐπὶ ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεως ἀκατασχέτου ἢ ἐάν ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐκχωρήσεως ἐπιβάλλεται ἐκ λόγων δημοσίου συμφέροντος, εἴτε ἀνενεργὸς ὑπὲρ καὶ ἔναντι τοῦ ὀφειλέτου (σχετικὴ ἀπαγόρευσις διαθέσεως), ὡς ἐπὶ ἀπαιτήσεως ἀνεκχωρήτου ἐκ συμφωνίας. Ἄκυρος ὅμως ἐκχώρησις δύναται νά θεωρηθῆ ὡς ἔγκυρος πληρεξουσιότητος πρὸς εἰσπραξίαν τῆς ἀπαιτήσεως ἐπ' ὀνόματι

τοῦ ἐκχωρητοῦ.

Δύναται νά ἐκχωρηθῆ ἀπαίτησις μήπω λήξασα, ὑπό αἴρεσιν ἢ προθεσμίαν ἀναβλητικὴν ἢ διαλυτικὴν, μέλλουσα, ἀτελής (ἐκ φυσικῆς ἐνοχῆς) ἢ παραγεγραμμένη. Ἔϊναι ἐπίσης δυνατὴ μερική ἐκχώρησις διαιρετῆς ἀπαιτήσεως.

Κατὰ τινα ἄποψιν δέν δύναται νά ἐκχωρηθῆ ἔννομος σχέσις ἐν τῷ συνόλωι της, π.χ. μία πώλησις, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀποκτῶν νά ὑπεισέλθῃ εἰς τὴν ἔννομον θέσιν τοῦ μεταβιβάζοντος, ἐκτός ἐάν ὁ νόμος ὀρίζῃ ἄλλως, π.χ. ἄρθρ. 614 Α.Κ. Ἐλλείψει εἰδικῆς διατάξεως, κατὰ τὴν ἄποψιν ταύτην, πρὸς μεταβίβασιν ὀλοκλήρου ἐννόμου σχέσεως ἀπαιτεῖται ἐκχώρησις ἀπασῶντων ἐκ τῆς ἐννόμου σχέσεως ἀπορρεουσῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἀναδοχῆ τῶν ἐξ αὐτῆς χρεῶν (ἀρχὴ τῆς ἐξειδικεύσεως). Ἔϊναι δυνατὴ ὁμως πάντως ἐκχώρησις συνόλου ἀπαιτήσεων. Κατ' ἄλλην ἄποψιν εἶναι ἐπιτρεπτὴ δικαιοπρακτικὴ μεταβίβασις ὀλοκλήρου τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως διὰ συμφωνίας ἀπάντων τῶν μερῶν.

Δύναται νά λάβῃ χώραν ἐκχώρησις τῆς ἀπαιτήσεως μέ περιωρισμένην ἐνέργειαν (καταπιστευτικὴ ἐκχώρησις), ὡς π.χ. ἐκχώρησις πρὸς ἀσφάλειαν ἀπαιτήσεως τοῦ ἐκδοχέως κατὰ τοῦ ἐκχωρητοῦ ἢ τρίτου ἢ ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως πρὸς εἴσπραξιν αὐτῆς ἐκ' ὀνόματι τοῦ ἐκδοχέως διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐκχωρητοῦ.

Ἡ περί ἐκχωρήσεως σύμβασις εἶναι ἀφηρημένη (ἀναιτιώδης), ἐκποιητικὴ (ἐπιφέρουσα δηλ. διάθεσιν τῆς ἀπαιτήσεως) καὶ ἄτυπος. Δύναται συνεπῶς νά καταρτισθῆ καὶ προφορικῶς, ἀκόμη καὶ διὰ σιωπηρᾶς ἀποδοχῆς τῆς δηλώσεως ἐκχωρήσεως, ἐφ' ὅσον δέν ἐπιβάλλεται ἡ τήρησις τύπου ὑπὸ διατάξεως νόμου. Ἐάν συνταγῆ ἔγγραφον περί τῆς ἐκχωρήσεως (ἐκχωρητήριον), εἶναι δυνατὴ καὶ "ἐκχώρησις ἐν λευκῷ", δηλ. ἄνευ ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκδοχέως ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου τῆς ἐκχωρήσεως.

II.- Ἀναγγελία

Ἡ περί ἐκχωρήσεως σύμβασις τελειοῦται ἔναντι τοῦ ὀφειλέτου καὶ τῶν τρίτων ἀπὸ καὶ διὰ τῆς ἀναγγελίας αὐτῆς, ἥτοι γνωστοποιήσεως τῆς ἐκχωρήσεως ἐκ μέρους τοῦ ἐκχωρητοῦ ἢ τοῦ ἐκδοχέως πρὸς τὸν ὀφειλέτην (ἄρθρ. 460) ἢ τὸν νόμιμον ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἀναγγελία ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν τελειώσεως τῆς ἐκχωρήσεως ἔναντι τοῦ ὀφειλέτου καὶ τῶν τρίτων οὐχὶ ὁμως καὶ ἐν τῇ σχέσει μεταξὺ ἐκχωρητοῦ καὶ ἐκδοχέως. Οὕτω πρὸ τῆς ἀναγγελίας παραμένει ἔναντι τοῦ ὀφειλέτου καὶ τρίτων δανειστής ὁ ἐκχωρητής, πρὸς ὃν ἐγκύρως, κατ' ἀρχὴν, καταβάλλει, συμψηφίζει κλπ. ὁ ὀφειλέτης ἢ μεθ' οὗ συμφωνεῖ οὗτος ἀφείκειν χρέους, ἐκτός ἐάν ἡ καταβολή, ὁ συμψηφισμὸς κλπ. λόγῳ βασίμου καὶ ἀσφαλοῦς ἄλλοθεν γνώσεως τῆς ἐκχωρήσεως δύνανται νά θεωρηθοῦν ὡς ἀντικείμενοι εἰς τὴν κάλην πίστιν καὶ τὰ χρηστά ἦθη (ἄρθρ. 288) ἢ ὡς

συνιστώντες κατάχρησιν δικαιώματος(άρθρ. 281).

Ἐγκύρως ἐπίσης ἐκχωρεῖ πρό τῆς ἀναγγελί-
ας τὴν αὐτὴν ἀπαίτησιν ὁ δανειστής πρὸς τρίτον,
ὅστις, ἀναγγέλλων τὴν ἐκχώρησιν πρό τοῦ προη-
γουμένου του ἐκδοχέως, ἀποκτᾷ τὴν ἀπαίτησιν. Ἄλ-
λο τό ζήτημα βεβαίως τῆς εὐθύνης τοῦ ἐκχωρητοῦ
ἔναντι τοῦ ἐκδοχέως λόγῳ παραβάσεως ὑπὸ τοῦ πρῶ-
του τῶν ἐκ τῆς συμβάσεως ἐκχωρήσεως ἀπορρυσσῶν
ὑποχρεώσεων του ἔναντι τοῦ ἐκδοχέως συνεπεῖα τῆς
μεταβίβασεως ταύτης τῆς ἀπαιτήσεως καί πρὸς ἕτε-
ρον(περίπτωσις θετικῆς προσβολῆς τῆς ἀξιώσεως).

Ἡ ἀναγγελία τῆς ἐκχωρήσεως εἶναι ἄτυπος,
μονομερῆς, ἀπευθυντέα πρᾶξις δικαίου ἐν στενῇ ἐν-
νοίᾳ (ἄλλως Ἄρ. Πάγ. 42/69, χαρακτηρίζων τὴν ἀναγ-
γελίαν ὡς μονομερῆ δικαιοπραξίαν), ἐπιφέρουσα ἐκ
τοῦ νόμου τὴν μεταβίβασιν τῆς ἀπαιτήσεως.

III.- Συνέπεια τῆς ἐκχωρήσεως ἐπὶ παρεπο-
μένων δικαιωμάτων κλπ.

Μετά τῆς ἀπαιτήσεως ἐκχωροῦνται ἐκ τοῦ νό-
μου, ἄνευ ἰδιαιτέρας πράξεως, καί τὰ μετ' αὐτῆς συν-
δεόμενα παρεπόμενα δικαιώματα, ὡς ὑποθήκαι, προση-
μειώσεις, ἐνέχυρα, ἐγγυήσεις, ποινικὴ ρήτρα κλπ.,
καθὼς ἐπίσης καί ὠρισμένα προνόμια, πλὴν προνομί-
ων συνδεομένων πρὸς τό πρόσωπον τοῦ δανειστοῦ
(ἄρθρ. 458).

Μεταβιβάζονται ἐπίσης οἱ καθυστερούμενοι
τόκοι, ὡς καί ἀπαιτήσεις καρπῶν καί ὠφελημάτων,
ἐφ' ὅσον δέν συμφωνήθη ἄλλως (ἄρθρ. 459).

IV.- Ἵποχρεώσεις καὶ εὐθύνη ἐκχωρητοῦ

Κατόπιν τῆς καταρτίσεως τῆς συμβάσεως ἐκχωρήσεως, ἀκόμη καὶ πρό τῆς ἀναγγελίας, ὁ ἐκχωρητὴς ὑποχρεοῦται νὰ παράσχη εἰς τὸν ἐκδοχέα πᾶς ἀπαραιτήτους πληροφορίας διὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐκχωρουμένης ἀπαιτήσεως κατὰ τοῦ ὀφειλέτου, νὰ παραδώσῃ τὰ εἰς χεῖρας του ἀποδεικτικά αὐτῆς ἔγγραφα ἢ, ἐπὶ ἐκχωρήσεως μέρους τῆς ἀπαιτήσεως, κεκυρωμένον ἀντίγραφον αὐτῶν (ἄρθρ. 456). Ἵποχρεοῦται ἐπίσης νὰ προβῆ εἰς τὴν σύνταξιν δημοσίου ἐγγράφου βεβαιωτικοῦ περὶ τῆς ἐκχωρήσεως, ἐάν τὸ ἀπαιτήσῃ ὁ ἐκδοχεύς, ὅστις φέρει καὶ τὰ σχετικὰ ἔξοδα (ἄρθρ. 457). Ἵποχρεοῦται ὡσαύτως ὁ ἐκχωρητὴς νὰ παραλείψῃ πᾶν ὄ,τι καθιστᾷ ἀνέφικτον τὴν εἴσπραξιν τῆς ἀπαιτήσεως.

Ἐάν ἡ ἐκχώρησις ἐγένετο ἐξ ἐπαχθοῦς αἰτίας, π.χ. πωλήσεως ἢ ἐκχωρήσεως ἀντὶ καταβολῆς κλπ., ὁ ἐκχωρητὴς εὐθύνεται διὰ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἀπαιτήσεως (VERITAS) (ἄρθρ. 467), π.χ. ὅτι αὕτη δέν εἶναι ἄκυρος ἢ ἀκυρώσιμος, ἐκτός ἐάν ὁ ἐκδοχεύς ἐγνώριζε τὴν ἀνυπαρξίαν ἢ τὰ ἐλαττώματα τῆς ἀπαιτήσεως. Ἐπὶ ἀνυπαρξίας τῆς ἀπαιτήσεως θά ὑποχρεωθῇ ὁ ἐκχωρητὴς εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ ἐκδοχέως. Δέν εὐθύνεται ὅμως ὁ ἐκχωρητὴς διὰ τὴν φερεγγυότητα τοῦ ὀφειλέτου, ἐκτός ἐάν ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην δι' αὐτήν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κατὰ τὸν ἐρμηνευτικὸν κανόνα τοῦ ἄρθρ. 468, λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ φερεγγυότης τοῦ ὀφειλέτου κατὰ τὸν χρόνον

έκχωρήσεως τῆς ἀπαιτήσεως.

Ἐάν ἡ ἐκχώρησις ἐγένετο ἐκ χαριστικῆς αἰτίας, π.χ. δωρεᾶς, ὁ ἐκχωρητῆς δέν εὐθύνεται οὐτε διά τήν ὑπαρξίν τῆς ἀπαιτήσεως (ἄρθρ. 467 § 2).

V.- Δικαιώματα ἐκδοχέως

Ἀπό τῆς ἀναγγελίας τῆς ἐκχωρήσεως δικαιοῦχος τῆς ἀπαιτήσεως ὡς πρός τόν ὀφειλέτην καί τούς τρίτους καθίσταται, ὡς ἐλέχθη, ὁ ἐκδοχεύς, ἔναντι τοῦ ὁποίου ὁ ὀφειλέτης ἔχει τᾶς αὐτᾶς ὑποχρεώσεις ὡς πρός τήν ἔκτασιν, τόν τρόπον, τόπον, χρόνον ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς, ἅς εἶχε ἔναντι τοῦ ἐκχωρητοῦ (ἄρθρ. 462). Π.χ. προθεσμία κατά χάριν πρός πληρωμήν, χορηγηθεῖσα ὑπό τοῦ ἐκχωρητοῦ, ἰσχύει καί ἔναντι τοῦ ἐκδοχέως, εἰς τρόπον ὥστε νά μή καταστῆ δυσμενεστέρα ἢ θέσις τοῦ ὀφειλέτου συνεπεῖα τῆς ἐκχωρήσεως.

Ὁ ὀφειλέτης δύναται νά ἀντιτάξῃ κατά τοῦ ἐκδοχέως ἀπάσας τᾶς γνησίας, καταχρηστικᾶς, ἀναβλητικᾶς καί ἀνατρεπτικᾶς ἐνστάσεις, τᾶς ὁποίας ἡδύνατο νά ἀντιτάξῃ πρό τῆς ἀναγγελίας κατά τοῦ ἐκχωρητοῦ (ἄρθρ. 463), π.χ. ἀκυρότητα τῆς ἐνοχῆς, ἀπόδοσιν καί παραγραφὴν τῆς ἀπαιτήσεως, ἐνστάσιν τοῦ μή ἐκπληρωθέντος συναλλάγματος, συμπληρωσὸν ὑπό ὠρισμένης προϋποθέσεως κλπ. Δύναται βεβαίως νά παραιτηθῇ τῶν ἐνστάσεων. Δέν δύναται ὁμως νά ἀντιτάξῃ ἐνστάσεις ἐκ τῆς αἰτιώδους δικαιοπραξίας (π.χ. τῆς πωλήσεως), ἐπὶ τῆς ὁποίας βα-

σίζεται μὲν ἢ ἐκχώρησις, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁμως σαφῶς διαφέρει αὕτη, ἔστω καὶ ἐάν κατὰ κανόνα καταρτίζεται συγχρόνως μετ' αὐτῆς.

Ἐπίσης ὁ ὀφειλέτης δύναται νά προτείνῃ καὶ ἐνστάσεις ἀκυρότητος τῆς συμβάσεως ἐκχωρήσεως, ὡς π.χ. εἰκονικότητα τῆς ἐκχωρήσεως, ὡς καὶ ἐνστάσεις ἐαυτοῦ κατὰ τοῦ ἐκδοχέως, π.χ. ἔνστασιν συμψηφισμοῦ, ἐπισχέσεως.

VI.- Μεταβίβασις ἀπαιτήσεως ἐκ τοῦ νόμου ἢ κατόπιν δικαστικῆς ἀποφάσεως

Οἱ ἐκτεθέντες ἀνωτέρω κανόνες τῆς ἐκ συμβάσεως ἐκχωρήσεως ἰσχύουν καὶ ἐπὶ μεταβιβάσεως τῆς ἀπαιτήσεως ἐκ τοῦ νόμου (π.χ. ἄρθρ. 488) ἢ κατόπιν δικαστικῆς ἀποφάσεως, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων τούτων ὁ ἐκχωρητῆς δέν εὐθύνεται οὔτε διὰ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἀπαιτήσεως (ἄρθρ. 469).

VII.- Μεταβίβασις δικαιωμάτων

Οἱ ἐκτεθέντες κανόνες περὶ ἐκχωρήσεως ἰσχύουν κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ μεταβιβάσεως δικαιώματος (ἄρθρ. 470), π.χ. τοῦ τῆς ἐξωνήσεως (ἄρθρ. 565), κληρονομικῶν δικαιωμάτων, δικαιώματος πνευματικῆς ἰδιοκτησίας κλπ., ἐφ' ὅσον ἡ μεταβίβασις αὐτοῦ δέν ἀποκλείεται ἢ δέν ρυθμίζεται εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς π.χ. ἡ τῶν ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων.-

§ 15.- 'Αναδοχή χρέους

'Αναδοχή χρέους είναι ἡ ἀνάληψις ἀλλοτρίου χρέους ὑπὸ τινος διὰ συμβάσεως μετὰ τοῦ δανειστοῦ, οὕτως ὥστε, ὑπείσερχομένου τοῦ ἀναδοχέως εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀφειλέτου, ἀπαλλάσσεται οὗτος (ἄρθρ. 471) (στερητικὴ ἀναδοχή χρέους). 'Αναδοχή καλεῖται καὶ ἡ περί ἀναλήψεως τοῦ χρέους σύμβασις. Αὕτη δὲν θίγει τὴν ταυτότητα τῆς ὑφισταμένης ἐνοχῆς κατὰ τὸ περιεχόμενον της, ἀλλὰ μόνον δημιουργεῖ ἕνα νέον ὀφειλέτην, ἐπιφέρουσα εἰδικὴν διαδοχὴν ἐν τῇ ὑποχρέωσει.

Ἐκτός τῆς ὀρισθείσης ἀνωτέρω στερητικῆς ἀναδοχῆς χρέους, ὑφίσταται καὶ ἡ σωρευτικὴ ἀναδοχή χρέους, ἡ ὁποία προκύπτει, ὅταν διὰ συμβάσεως μετὰ τοῦ δανειστοῦ ὑποσχεθῇ τις τὴν ἐκπλήρωσιν ἀλλοτρίου χρέους, παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν δὲ ταύτην δὲν ἀπαλλάσσεται ὁ ὀφειλέτης, ἀλλὰ γεννᾶται πρόσθετος, παθητικὴ εἰς ὀλόκληρον ἐνοχὴ τοῦ ἀναδεχθέντος καὶ τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου (ἄρθρ. 477) (βλ. Ἄρ. Πάγ. 42/69). Ὁ Ἀστικὸς Κώδιξ μάλιστα θέτει τὸν ἐρμηνευτικὸν κανόνα, καθ'ὃν ἐκ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης τοῦ νέου ὀφειλέτου γεννᾶται σωρευτικὴ ἀναδοχή, ἐφ'ὅσον δὲν προκύπτει σαφῶς ἀντίθετος θέλησις τῶν συμβαλλομένων, κατευθυνομένη δηλ. εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου. Ἡ ἀναδοχή ὅθεν εἶναι ἐν ἀμφιβολίᾳ σωρευτικὴ.

Ἡ σύμβασις τῆς στερητικῆς ἀναδοχῆς χρέους εἶναι κατ'ἀρχὴν ἄτυπος, δυναμένη νὰ καταρτισθῇ

καί σιωπηρῶς, καί ἀφηρημένη (ἀναιτιώδης), ἀνεξάρτητος δηλ. τῆς αἰτίας αὐτῆς. Δύναται νά ἀφορᾷ εἰς ἀτελή (φυσικήν) ἐνοχήν, χρέος μελλοντικόν, ὑπό αἴρεσιν, προθεσίαν ἢ ἐπίδικον. Συνάπτεται αὕτη καί ἄνευ συναινέσεως τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου, ἀκόμη καί ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ.

Ἀποτέλεσμα τῆς στερητικῆς ἀναδοχῆς χρέους εἶναι ὅτι ὁ ἀναδοχεύς ὑπεισέρχεται εἰς τήν θέσιν τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου, ὑπέχων ἐφεξῆς τὰς αὐτάς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας εἶχε καί οὗτος (ἄρθρ. 472) κατά τόν χρόνον τῆς ἀναδοχῆς. Παρεπόμενα δικαιώματα τοῦ δανειστοῦ, ὡς π.χ. ἀπαίτησις τόκων ὑπερμερείας, διατηροῦνται, ἐνῶ προνόμια ἐν ἀναγκαστικῇ ἐκτελέσει καί πτωχεύσει ἀποσβέννυνται. Ἐπίσης ἀποσβέννυνται ἐγγυήσεις, ἐνέχυρα, προσημειώσεις καί ὑποθήκαι εἰς βάρος τρίτων, ἐκ τοῦ νόμου ἢ ἐκ συμβάσεως, ἐκτός ἐάν συναινέσουν εἰς τήν ἀναδοχήν ὁ ἐγγυητής ἢ ὁ τρίτος κύριος τοῦ ἐνυποθήκου ἢ ἐνεχυρασθέντος πράγματος (ἄρθρ. 475), ἔστω καί σιωπηρῶς, ἀκόμη καί ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ἐφ' ὅσον ὁ ἀναδοχεύς ὑπεισέρχεται εἰς τήν θέσιν τοῦ ὀφειλέτου, δικαιούται νά ἀντιτάξῃ κατά τοῦ δανειστοῦ ἀπάσας τὰς ἐκ τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως ἀπορροῦσας προγενεστέρας, οὐχί ὅμως μεταγενεστέρας τῆς ἀναδοχῆς, ἐνστάσεις τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου, π.χ. περί ἀκυρότητος τῆς ὀφειλῆς, ἀκυρώσεως τῆς ἐνοχῆς, ἀποσβέσεως ἢ παραγραφῆς τῆς ἀπαιτήσεως, τήν ἐνστασιν τοῦ μή ἐκπληρωθέντος συναλλάγμα-

τος κλπ. Δέν δύναται ὅμως νά ἀντιτάξη ἔνστασιν
συμψηφισμοῦ ἀπαιτήσεως τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου κα-
τά τοῦ δανειστοῦ (ἄρθρ. 473).

Δύναται προσέτι ὁ νέος ὀφειλέτης νά ἀντι-
τάξη ἐνστάσεις ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς συμβάσεως ἀνα-
δοχῆς ἢ προσωπικᾶς ἐαυτοῦ κατά τοῦ δανειστοῦ, ὡς
π.χ. ἔνστασιν συμψηφισμοῦ μέ ἰδίαν αὐτοῦ ἀπαιτή-
σιν, οὐχί ὅμως καί ἐκ τῆς σχέσεώς του πρός τόν
παλαιόν ὀφειλέτην (ἄρθρ. 474), π.χ. ὅτι οὗτος δέν
τοῦ κατέβαλε τό ἀντάλλαγμα διά τήν ἀναδοχήν, ἐάν
εἶχε συμφωνηθῆ τοιοῦτον.

Κατ'ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος, καθ'ὄν ἡ στερητι-
κή ἀναδοχή προκύπτει ἐκ συμβάσεως μετά τοῦ δανει-
στοῦ, ὁ Ἄστικὸς Κῶδιξ προβλέπει εἰδικήν περίπτω-
σιν στερητικῆς ἀναδοχῆς χρέους ἄνευ συμπράξεως τοῦ
δανειστοῦ ἐπί ἐκποιήσεως ἀκινήτου βεβαρημένου δι'
ὑποθήκης ἢ προσημειώσεως καί ἀναλήψεως ὑπὸ τοῦ ἀ-
γοραστοῦ, κατά τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, τῆς ὑποχρεώ-
σεως καταβολῆς τοῦ χρέους εἰς τόν δανειστήν (ἄρθρ.
476). Ἐφ'ὅσον πληρωθοῦν αἱ προϋποθέσεις τοῦ νόμου,
ἀπαλλάσσεται τοῦ χρέους ὁ μεταβιβάζων ἔναντι τοῦ
ἐνυποθήκου δανειστοῦ.

Διάφορος τῶν δύο ἐκτεθέντων εἰδῶν ἀναδοχῆς
χρέους (στερητικῆς καί σωρευτικῆς) εἶναι ἡ λεγομέ-
νη "ὑπόσχεσις ἐλευθερώσεως" ἢ "ἀναδοχή ἐκπληρώσε-
ως", ἡ ὁποία ὑφίσταται, ὅταν τρίτος ὑποσχεθῆ πρός
τόν ὀφειλέτην, ὅτι θά καταβάλλῃ τό χρέος. Ἐν τοι-
αύτῃ περιπτώσει ὁ δανειστής οὐδέν δικαίωμα ἀποκτᾷ

ἐκ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης (ἄρθρ. 478), ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς συμφωνίας δέν προκύπτει πρόθεσις σωρευτικῆς ἀναδοχῆς χρέους.

Ὁ Ἀστικός Κώδικε καθιεροῦ ὑποχρεωτικὴν (νόμιμον) σωρευτικὴν ἀναδοχὴν χρέους ἐπὶ μεταβιβάσεως ὀλοκλήρου περιουσίας ἢ ἐπιχειρήσεως εἰς βάρος τοῦ ἀποκτῶντος ταύτην. Οὗτος εὐθύνεται ἔναντι τῶν δανειστῶν τοῦ μεταβιβάζοντος μέχρι τῆς ἀξίας τῆς μεταβιβασθείσης περιουσίας ἢ ἐπιχειρήσεως διὰ τὰ βαρύνοντα ταύτην χρέη κατὰ τὸν χρόνον καταρτίσεως τῆς περὶ μεταβιβάσεως συμβάσεως. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν περιωρισμένην εὐθύνην ταύτην τοῦ ἀποκτῶντος, διατηρεῖται ἀκεραία ἡ εὐθύνη καὶ τοῦ μεταβιβάζοντος εἰς ὀλόκληρον μετὰ τοῦ ἀποκτῶντος. Ἀντίθετος συμφωνία μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων εἰς βάρος τῶν δανειστῶν εἶναι ἄκυρος ἔναντι τούτων (ἄρθρ. 479), οὐχὶ ὅμως καὶ μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ἢ μεταξὺ δανειστοῦ τινος καὶ τοῦ ἀποκτῶντος.

Ὡς περιουσία ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀρθρ. 479 Α.Κ. νοεῖται μόνον τὸ ἐνεργητικόν. Εἰς τὸ ἀποτελοῦν δὲ τὴν ἐπιχείρησιν ὀργανωμένον σύνολον ἐννόμων σχέσεων, πραγματικῶν καταστάσεων καὶ περιουσιακῶν στοιχείων πρὸς ἐπιδίωξιν καὶ ἐπίτευξιν ὀρισμένου οἰκονομικοῦ κερδοσκοπικοῦ ἢ μὴ σκοποῦ (βλ. Ἀρ. Πάγ. 304/54, Μιχαηλίδην-Νουάρον) περιλαμβάνονται ἡ φήμη, ἡ πελατεία, ἡ πίστις καὶ ἡ καλὴ πορεία τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 479 ἐφαρμόζεται καί ἐάν μεταβιβασθῶν μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεῖα, ἀπαρτίζοντα ὅμως οὐσιαστικῶς τό σύνολον τῆς περιουσίας τοῦ μεταβιβάζοντος, ἔστω καί ἐάν ἐξαιρεθοῦν τῆς μεταβιβάσεως περιουσιακά τινα στοιχεῖα ἀσημάντου ἀξίας ἐν συγκρίσει πρὸς τό σύνολον τῆς περιουσίας. Αὕτη ἐφαρμόζεται ἐπίσης ἐάν ἡ μεταβίβασις λάβῃ χώραν διὰ περισσοτέρων συμβάσεων, ἔστω καί πρὸς διάφορα πρόσωπα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅμως μεταβιβάσεως ὀλοκλήρου τῆς περιουσίας.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 479 ἀρκεῖ τό πραγματικόν γεγονός τῆς μεταβιβάσεως τῆς περιουσίας ἢ ἐπιχειρήσεως, χωρὶς νά ἀπαιτῆται ἡ γνῶσις τοῦ ἀποκτῶντος, ὅτι λαμβάνει χώραν μεταβίβασις ὀλοκλήρου περιουσίας ἢ ἐπιχειρήσεως (ἀντικειμενικὴ θεωρία). Ὅταν ὅμως πρόκειται νά ἐπεκταθῇ τό ἄρθρ. 479 καί ἐπὶ μεταβιβάσεως μεμονωμένου ἢ τοῦ σπουδαιοτέρου περιουσιακοῦ στοιχείου μεγάλης ἀξίας τοῦ μεταβιβάζοντος, πρέπει, κατ'ἐπιεικῆ κρίσιν, νά ἀποδειχθῇ, καί ὅτι ὁ ἀποκτῶν ἐτέλει ἐν γνώσει τῆς σχέσεως τοῦ ἀποκτῶμένου περιουσιακοῦ στοιχείου πρὸς τὴν ὅλην περιουσίαν τοῦ μεταβιβάζοντος, δηλ. ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ τό σύνολον ἢ τό μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐνεργητικοῦ αὐτῆς, προκειμένου νά θεμελιωθῇ ἡ εὐθύνη τοῦ ἀποκτῶντος διὰ τὰ χρέη τοῦ μεταβιβάζοντος (ὑποκειμενικὴ θεωρία).

‘Ο άνωτέρω κανών αναγκαστικοῦ δικαίου τοῦ άρθρου 479 ὑπέστη περιορισμούς ὡς πρός τήν εἴσοφ-
ράν περιουσίας ἢ ἐπιχειρήσεως εἰς ἐταιρίαν ἰδρυο-
μένην ὑπό τῆς ΕΤΒΑ (άρθρ. 8 ν.δ. 4366/64) καί τήν
ἐξαγοράν ὑπό τοῦ Δημοσίου ἢ τῆς ΔΕΗ ἐπιχειρήσεως
ἢ ἐκμεταλλεύσεως, ἀσκουμένης βάσει παραχωρήσεως,
ἢ τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῆς (άρθρ. I ν. 4456/65, ὡς
ἐτροποποιήθη ὑπό τοῦ Α.Ν. 537/68). ‘Η εὐθύνη τῆς
ΕΤΒΑ ἢ τοῦ Δημοσίου ἢ τῆς ΔΕΗ ὑφίσταται μόνον ἔ-
ναντι δανειστῶν ἀναγγελθέντων ἐντός τῆς ὀριζομέ-
νης ὑπό τῶν σχετικῶν διατάξεων προθεσμίας (μηνι-
αίας διὰ τήν ΕΤΒΑ καί διμήνου διὰ τό Δημοσίον ἢ
τήν ΔΕΗ).

§ 16.- Ἐνοχή εἰς ὀλόκληρον

Ἐνοχή εἰς ὀλόκληρον ὑφίσταται, ὅταν ἐπί
πλειόνων δανειστῶν ἢ πλειόνων ὀφειλετῶν τῆς αὐ-
τῆς διαιρετῆς παροχῆς, ἕκαστος τῶν πλειόνων δανει-
στῶν δικαιούται νά ἀπαιτήσῃ ἢ ἕκαστος τῶν πλειό-
νων ὀφειλετῶν ὑποχρεοῦται νά ἐκπληρώσῃ τήν παρο-
χήν ὀλόκληρον ἀλλ’ ἅπαξ μόνον.

‘Η ἐνοχή εἰς ὀλόκληρον διακρίνεται εἰς πα-
θητικὴν εἰς ὀλόκληρον ἐνοχὴν ἢ ὀφειλὴν εἰς ὀλό-
κληρον, ὅταν οἱ ὀφειλέται εἶναι πλείονες (άρθρ.
481) καί ἐνεργητικὴν εἰς ὀλόκληρον ἐνοχὴν ἢ ἀ-
παίτησιν εἰς ὀλόκληρον, ὅταν οἱ δανεισταὶ εἶναι
πλείονες (άρθρ. 489), ὑπάρχει δηλ. "πολλαπλῆ ἀρ-
μοδιότης τῶν ἀπαιτήσεων" (LARENZ), π.χ. κατάθε-
σις ὑπό πλειόνων εἰς κοινόν λογαριασμόν παρὰ Τρα-

πέζη. Δέν ἀποκλείεται νά ὑφίσταται ταυτοχρόνως ὀφειλή καί ἀπαιτήσεις εἰς ὀλόκληρον (μικτή εἰς ὀλόκληρον ἔνοχῆ).

Ἡ ὑπαρξίς ἔνοχῆς εἰς ὀλόκληρον δύναται νά καθορίζεται ὑπό τοῦ νόμου, π.χ. ἄρθρα 71, 854, 926, 2023 κλπ., ἢ διά δικαιοπραξίας, μονομεροῦς ἢ συμβάσεως, ῥητῶς ἢ καί σιωπηρῶς. Πρέπει ὅμως νά προκύπτῃ σαφῶς ἔνοχῆ εἰς ὀλόκληρον, διότι ἐν ἀμφιβολίᾳ ἢ ἔνοχῆ δέν εἶναι εἰς ὀλόκληρον, ἥτοι ἕκαστος τῶν συνδανειστῶν δικαιούται νά ἀπαιτήσῃ (ἐνεργητικῆ διηρημένῃ ἔνοχῆ) καί ἕκαστος τῶν συνοφειλετῶν ὑποχρεοῦται νά ἐκπληρώσῃ (παθητικῆ διηρημένῃ ἔνοχῆ) ἴσον μέρος τῆς αὐτῆς διαιρετῆς παροχῆς (ἄρθρ. 480) (ἀρχή τῆς διαιρέσεως).

Ἐπί παθητικῆς εἰς ὀλόκληρον ἔνοχῆς ὁ δανειστής δύναται κατ'ἀρέσκειαν νά στραφῇ καθ'οἴουδῆποτε τῶν συνοφειλετῶν ἢ καί ὄλων ὁμοῦ ἢ τινῶν ἐξ αὐτῶν καί νά ἀπαιτήσῃ ὀλόκληρον ἢ μέρος τῆς παροχῆς ἀπό ἕκαστον. Μέχρις ὀλοσχεροῦς δέ ἀποσβέσεως τῆς παροχῆς ἐξακολουθοῦν ἅπαντες οἱ συνοφειλέται νά ἐνέχωνται εἰς ὀλόκληρον διά τό ὀφειλόμενον εἰσέτι μέρος (ἄρθρ. 482).

Ἐπί ἐνεργητικῆς εἰς ὀλόκληρον ἔνοχῆς ὁ ὀφειλέτης δύναται νά καταβάλλῃ κατ'ἀρέσκειαν πρὸς οἷον-δήποτε δανειστήν, ἐκτός ἐάν εἰς ἐξ αὐτῶν ἡγειρεν ἀγωγὴν, ὅποτε ὑποχρεοῦται νά καταβάλλῃ πρὸς αὐτόν (ἄρθρ. 490) (ἀρχή τῆς προλήψεως). Ἐάν ἡγειραν ἀγωγὴν πλείονες ὁμοῦ ἢ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἅπαντες, τό-

τε δικαιούται ὁ ὀφειλέτης νά καταβάλῃ εἰς οἰονδήποτε θέλει. Ὡς ἔγερσις τῆς ἀγωγῆς πρέπει νά νοηθῇ ἐνταῦθα ἡ ἐπίδοσις αὐτῆς (Γαζῆς).

Ὡς συνοφειλέται ἐνέχονται ἐναντι ἀλλήλων (ἐσωτερικὴ σχέσις) κατ' ἴσα μέρη (ἄρθρ. 487), ἐφ' ὅσον ἐκ τοῦ νόμου (π.χ. ἄρθρ. 927), τῆς δικαιοπραξίας ἢ τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐννόμου σχέσεως δέν προκύπτει ἄλλο τι. Ἐκ τοῦ κανόνος τούτου ἐνδοτικῶς δικαίως προκύπτει, ὅτι ὁ καταβαλὼν ὀφειλέτης ἔχει ἐκ τοῦ νόμου δικαίωμα ἀναγωγῆς κατὰ τῶν συνοφειλετῶν του, ἥτοι δικαιούται νά ἀπαιτήσῃ ἀπὸ αὐτοῦς τὸν βαρῦνον τούτους μέρος τῆς παροχῆς καὶ ἐπὶ πλέον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, πᾶν ὅ,τι δέν ἠδυνήθη νά εἰσπράξῃ παρά τινος τῶν συνοφειλετῶν του (ἀνακληρωτικὴ ἀναγωγή), ἐφ' ὅσον δέν εἶναι ὑπεύθυνος οἰασδήποτε καθυστερήσεως πρὸς εἴσπραξιν τοῦ ὀφειλομένου ὑπὸ τοῦ συνοφειλέτου. Ὑπὼ δημιουργεῖται μεταξὺ τῶν συνοφειλετῶν μία "νόμιμος ἐνοχικὴ σχέσις" (LARENZ), ἀποβλέπουσα εἰς τὸ νά ἐπιβαρυνθῇ τελικῶς ἕκαστος συνοφειλέτης διὰ τοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναλογεῖ εἰς αὐτὸν βάσει τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως μετὰ τῶν συνοφειλετῶν του.

Ἐφ' ὅσον ὁ καταβαλὼν ἔχει δικαίωμα ἀναγωγῆς κατὰ τῶν συνοφειλετῶν του, ὑποκαθίσταται εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ δανειστοῦ (ἄρθρ. 488), ἅτινα μεταβιβάζονται αὐτοδικαίως εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ νόμου μεθ' ὄλων τῶν παρεπομένων ἀσφαλειῶν τῆς ἀπαιτήσεως, π.χ.

ένεχύρου, ύποθήκης, έγγυήσεως, κατά τήν αναλογίαν του δικαιώματος άναγωγής. (Κατά τινά έπεικτική άποψιν (βλ. BLOMFIELD) ένέχυρον καί έγγύησις παρασχεθέντα υπό τρίτων έκ φιλοφροσύνης δέν πρέπει νά άσφαλίζουσιν τήν έξ άναγωγής άπαίτησιν του καταβαλόντος όφειλέτου κατά τών συνοφειλετών του).

Έπί ένεργητικής είς όλόκληρον ένοχής ό ίκανοποιηθείς δανειστής ύπόκειται εις άναγωγήν εναντι τών συνδανειστών του (έσωτερική σχέση), οίτινες δικαιουόνται έκ του νόμου νά άπαιτήσουν από αυτόν τήν άπόδοσιν του ληφθέντος κατ' έσα μέρη έφ' όσον δέν προκύπτει άλλο τι έκ τής σχέσεως (άρθρ. 493), ήτοι άναγωγή κατά διάφορον αναλογίαν ή δι' όλόκληρον τήν παροχήν ή άποκλείεται τελείως αύτη, π.χ. άρθρ. 1971 § 2.

Τόσον επί τής παθητικής, όσον καί επί τής ένεργητικής είς όλόκληρον ένοχής, ώρισμένα γεγονότα έπερχόμενα εις τό πρόσωπον ενός τών όφειλετών ή τών δανειστών ώφελούν ή βλάπτουν καί τούς λοιπούς, ήτοι ένεργούν άντικειμενικώς, ως π.χ. καταβολή, όδοις ή ύπόσχεσις άντί καταβολής, δημοσία κατάθεσις, άνανέωσις, συμψηφισμός μέ ίδίαν άπαίτησιν ή άνταπαίτησιν (άρθρα 483, 484, 485, 491), ένω έτερα γεγονότα ώφελούν ή βλάπτουν μόνον τόν όφειλέτην ή δανειστήν, είς τό πρόσωπον του όποιου έπήλθον, ήτοι ένεργούν ύποκειμενικώς, ως π.χ. όχλησις, καταγγελία, παραγραφή (άρθρα 486, 492).

§ 17.- 'Αδιαίρετος παροχή επί πλειονότητας δανειστών ἢ ὀφειλετῶν.

Ἐάν ἡ παροχή εἶναι ἀδιαίρετος, π.χ. παράδοσις ζωγραφικοῦ πίνακος ἢ παραχώρησις τῆς χρήσεως πράγματος ὑπὸ πλειόνων ἢ πρὸς πλείονας, τότε διακρίνομεν μεταξὺ πλειονότητος ὀφειλετῶν καὶ πλειονότητος δανειστῶν.

Ἐάν εἶναι πλείονες οἱ ὀφειλέται τῆς ἀδιαίρετου παροχῆς, ἐφαρμόζονται αἱ ἐκτεθεῖσαι διατάξεις περί τῆς εἰς ὀλόκληρον ὀφειλῆς (ἄρθρ. 494), ἥτοι ἕκαστος τούτων ὑποχρεοῦται εἰς ἐκπλήρωσιν ὀλοκλήρου τῆς παροχῆς. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐάν ἡ παροχή κατέστη ἀδύνατος ἐκ πταίσματος ἢ ἐν ὑπερημερίᾳ πάντων ἢ τινῶν ἐκ τῶν ὀφειλετῶν. Οὗτοι θεωροῦνται ὀφειλέται εἰς ὀλόκληρον, ἐνῶ οἱ μὴ ἐν πταίσματι ἢ ὑπερημερίᾳ τελοῦντες ἀπαλλάσσονται τῆς παροχῆς, ὀφείλοντες μόνον νά ἀποδώσουν τὸ τυχόν περιελθόν εἰς αὐτοῦς (βλ. ἄρθρ. 338).

Ἐάν εἶναι πλείονες οἱ δανεισταί τῆς ἀδιαίρετου παροχῆς, ὁ ὀφειλέτης ὑποχρεοῦται νά καταβάλλῃ εἰς ὅλους ἀπὸ κοινοῦ, οἱ δὲ δανεισταί δικαιοῦνται νά ἀπαιτήσουν τὴν παροχὴν εἴτε ἀπὸ κοινοῦ, εἴτε εἰς ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἀλλὰ πρὸς πάντας, ἐφ' ὅσον ἐκ τοῦ νόμου ἢ ἐκ τῆς δικαιοπραξίας δέν προκύπτει, ὅτι εἶναι δανεισταί εἰς ὀλόκληρον. Γεγονότα ἐπερχόμενα εἰς τὸ πρόσωπον ἐνός τῶν δανειστῶν ἐνεργοῦν ὑποκειμενικῶς, ἥτοι οὔτε ὠφελοῦν, οὔτε βλάπτουν τοὺς λοιποὺς (ἄρθρ. 495), ὡς π.χ. πταῖσμα,

ὑπερμερία οἴουδῆποτε δανειστοῦ, ὄχλησις, παραγραφή κλπ.

Ἐάν ἡ ἀδιαίρετος παροχή καταστῆ διαιρετή, π.χ. μετατραπῆ εἰς χρηματικὴν, οἱ πλείονες ὀφειλῆται εὐθύνονται κατ' ἴσα μέρη καὶ οἱ πλείονες δανεισταὶ δικαιοῦνται εἰς ἴσα μέρη.-